

De peste libri tres / Opera Jacobi Dalechampii ... in lucem aediti.

Contributors

Chalmel de Viviers, Raymond, active 1372-1388.
Dalechamps, Jacques, 1513-1588.

Publication/Creation

Lugduni : Apud Gulielmum Rovillum, 1553.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/bb9uh28m>

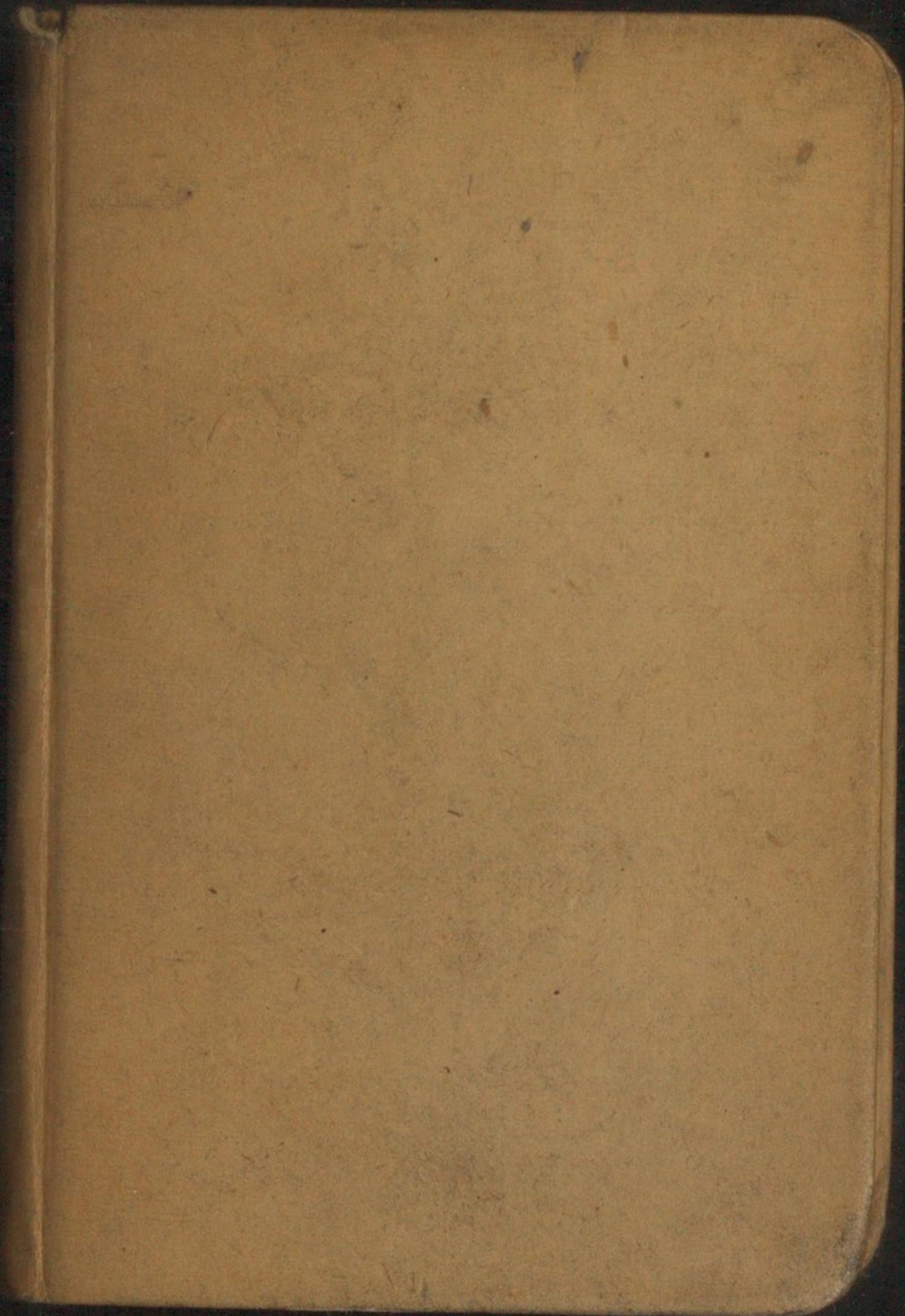
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

R 34832

1697 A

G. v. Dal

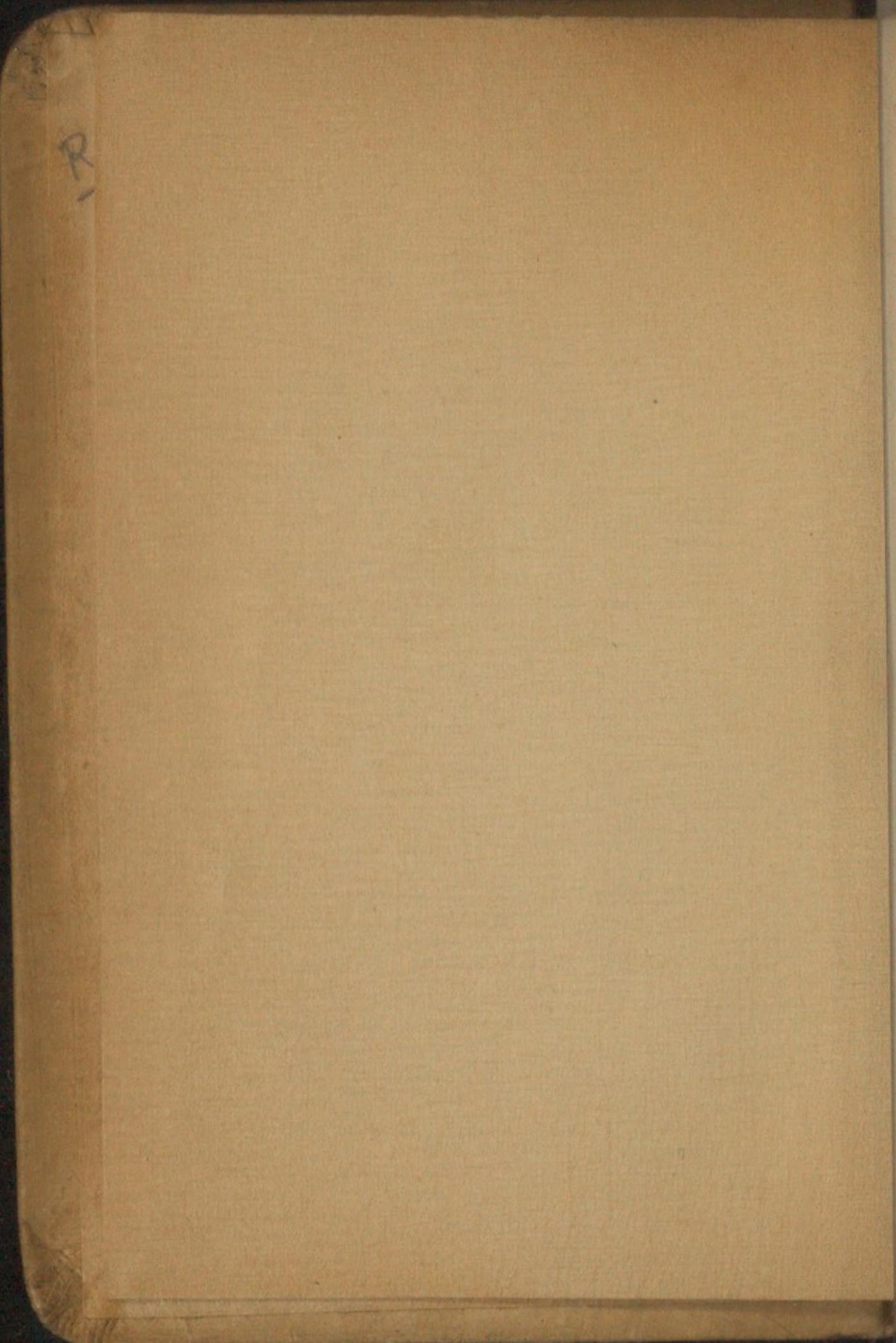
S III / 173

240 pp.

III /

ed. 183

A 302.

DE

078

M

DO

C

Ap

66830

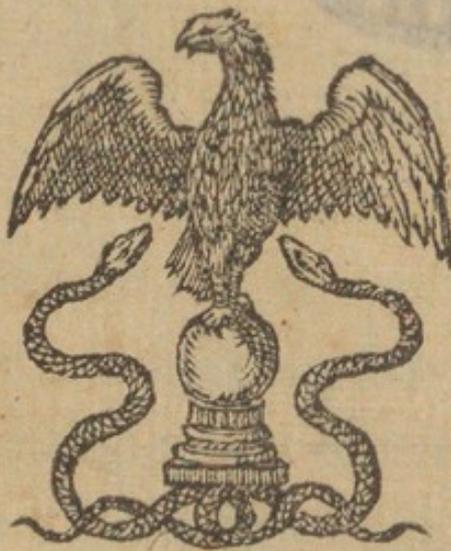
DE PESTE LI-
BRI TRES,

OPERA IACO-
BI DALECHAMPII
DOCTORIS MEDICI,
CADOMENSIS,
IN LVCEM
AEDITI.

IN VIRTUTE

ET FORTUNA.

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rowillium.

M. D. LIII.

IACOBO A' TVR-
NONE EPISCOPO

Valentiæ Allobrogũ, mœ-
cenati suo, Iacobus

Dalechampus

Medicus

S.P.D.

*H*ostres de peste li-
bros Raimũdus à Vi-
nario scripsit, mœce-
nas optime: vir certè
sua tempestate sum-
mus medicus, philosophus excellēs,
disciplinisque mathematicis appri-
mè doctus. Scripsit autem, quod tan-
tum licebat suo seculo, cum bonæ li-
teræ iacerent, inepta, rudi & bar-

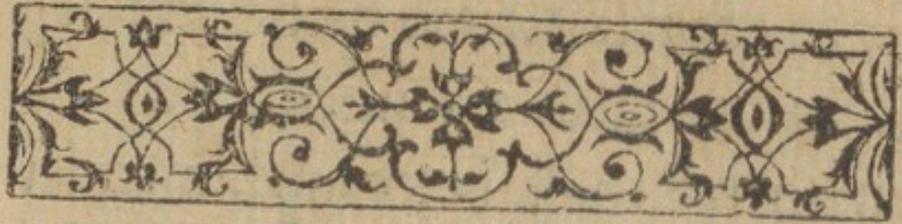
4
bara prorsus oratione, in qua tamē
diuinum ipsius ingeniū sic eluceat,
vt quēadmodum Vergilius de versibus
Ennij dicere solebat, ex hoc ster
core purum colligi aurū possit. Fuit
is quidem maximorum ordine triū
pontificum dum Auenione consiste
rent, medicus primarius, quæ homi
nis autoritas & dignitas, in qua tū
existimatione foret, satis ostendit.
Hos libros cum Gulielmus Lothe
rius clarus Monpessuli chirurgus,
legendos mihi dedisset, vt meum de
illis iudiciū explicarem, quotidiana
nam operam, qua id temporis Ga
leni libros de crisibus exponebam
publicè, intermittendam censui, vt
hic meo labore scriptor in manus
hominum perueniret: Qua in re non
tantum oratio mutanda fuit, vt pro
in cul

5

inculta illa, & horrida, aliquanto
splendidior ac nitidior in vulgus
prodiret, sed & reponenda vel po-
tius diuinanda multa quæ in exem-
plari vetusto & carioso vix lege-
batur: ad nostrum dicendi vsum ac-
commodanda multa, quæ pro Ara-
bum consuetudine inaudita nobis il-
le usurpauerat: euoluendæ quæstio-
nes, quas vt in scholis didicerat, ar-
duas & obscuras, impediebat ve-
rius, quàm expediebat: quæ à me
perfecta sunt omnia non sine magna
difficultate, longoque tædio. Hunc
verò laborem meum, & studiorum
in quibus tua liberalitate hætenus
perduravi, quasi primos fructus,
qualemcunque apud bonos & do-
ctos gratiam habituri sint, tibi dico,
ac nuncupo: auspiciisque tuis emit-

to. Non ideo tantum quòd obseruan-
 tiam erga te meam hoc officio de-
 claratam velim: sed quòd nullus or-
 dinis tui, vel amplioris etiam occur-
 rat: siue nobilitatē spectes, ab vlti-
 ma repetitam memoria: siue nature
 bonitatem: siue morum humanita-
 tem, & sanctitatem: siue profusam
 in doctos beneficentiā: siue eru-
 ditionē, sub cuius nomi-
 ne reuiuiscat autor
 hic lubētius.
 Vale.

D. G A B R I E L I
S Y L V I O D O C T O

ri medico nobilissimo, Ia-
cobus Dalechāpius

Doctor me-
dicus.

S. P. D.

Icatos iam Epi-
scopo Valentino
de peste libros or
nādos quoq; tuo
nomine putavi,

Doctor clarissime, tum quòd
humanitas summa, qua me nō
antea visum domi excepisti,
hanc animi grati significatio-

nem reposcit: tum quòd arctif-
 sima tua cum iis necessitas &
 coniunctio qui exemplar mihi
 dederunt, mentionem de te fla-
 gitat: tum etiam quòd gratiæ
 multum accessurum & autori-
 tatis prouideo, si nomen tuum
 operam meam commendet,
 præsertim cum is sis qui facile
 inter medicos Lugdunenses,
 & eruditione, & rerū vsu prin-
 cipem locum obtineas. Hac ve-
 ro nuncupatione tuis auribus
 quæ vanas laudatiōes respuūt,
 quidquam à me datum fuisse,
 ne quis existimato: laudi po-
 tius meæ hoc consilio fauerim.
 Cæterum cū magni quidquid
 agas, vel inceptes, momēti sit,
 quod inquit Horatius, princi-
 pib

9

pibus viris placuisse, speravi
hoc opusculum futurum gra-
tius, ac cupidius lectum iri, si ti-
bi probatum fuisse, ex epistola
cognoscerent, qui huiusmodi
tractationibus oblectantur. No-
stro quidē seculo multos, quo-
rum nomen taceo, in eodem
versatos argumēto fuisse, haud
nescio: Extare quoque Guido-
nis librum de Peste, qui tamen
nondū sit æditus, ipse retulisti:
Hodie sanè multi florent inge-
nio præstanti: Verùm si vniuer-
sos quotquot circūferuntur de
hac re libros, cum hoc attentè
compares, vt iudicio plurimū
vales, iudicabis certè, adhuc
nullū prodiisse, à quo tam ele-
ganter & copiose, de hoc malo

disputatum sit: id quod solum
 de autore apud te dixero, qui
 clarius & melius omnia vides,
 quàm ego vel notare, vel mo-
 nere possim. Si quid autē mihi
 peccatum est, quod intempesti-
 ue grauissimas occupationes
 hoc munere tuas interpellaue-
 rim, aut pro tua æquitate mihi
 veniam hanc dato, quam, vt
 confido, non denegabis: aut fa-
 cilitatem potius tuam & accu-
 sato, & contrahito, quæ hæ-

me non tantum inui-

tauit, sed etiã per-

pulit, id apud te

vt auderẽ.

Vale.

De causis pestis. CAP. I.

PESTIS causas, medici ueteres non omnes assecuti sunt: uel quia non tam crebro illorum tempestate, hoc malum saeuebat, uel quia prorsus rationem earum nesciuerunt. unde fit, ut ignotis causis, morbus is adhuc ignoratus uix à nobis curetur: Veteribus quidem pestis natura haud prorsus incognita fuit, sed nondum tam comperta, & explicata, ut ea cognitio ad curationem instituendam sufficeret. Atrocis igitur mali huius, triplex origo est, prima caeli, & syderum grauis aspiratio: altera ex terris sublatus nocens uapor, tertia, composita simul utraq;. Tametsi uerò Philosophi putent, nil in terris accid

accidere, quod cœli ac syderum uis, non fuerit excitatum: id tamen non tam anxie medicus æstimat. Qui syderum affluxu & cœli uitiosa constitutione morbi nascuntur, Græcis sunt ἐπιδημικοὶ: qui terrarum halitu, ac utriusque item causse presentia, multis lethales & nobis pariter, & Græcis pestes. Cœlum id nobis malum afflat, uel dum conueniunt insensa generi hominum sydera, uel dum micant stellæ, Cometae uisuntur, ardentes faces per inane uolant. Sic enim uitiato aëre, corruptisq; frugibus, & animantibus, quibus uescimur, humores in nostro corpore deprauantur, ac uel multitudine, uel qualitate, uel utroque nomine simul graues, pestem inducunt. Aëris igitur uitium, morbi huius causa est externa, quam primitiuam dicere solemus: labes uerò quæ in nostri corporis humores transijt, interna, uel antecedens. hæc autem clariora meo iudicio futura sunt, si pestis, quæ nostro æuo, annis

nis uarijs grassata est, historiam adscri-
 psero. Præcessit eam quæ fuit multò cala-
 mitosissima, Saturni, Martis, Iouis concur-
 sus ad decimum nonum gradum Aquarij,
 mense Martio, anno millesimo trecentesi-
 mo quadragesimo quinto. Id uerò ex As-
 trologorum obseruatione regnorum euer-
 siones, interitus multorum, mirandas uer-
 tum prædictiones, innumerasq; alias mi-
 serias denūtiabat hominibus instantes, ac
 diuturnas futuras, quoniam sydera in hu-
 mano, & immobili signo conuenissent.
 Inde scilicet prodierunt tot pestes, quæ ua-
 rijs temporibus ædiderunt tantam homi-
 num stragem, maxime anno post tertio,
 pontificatus Clementis sexti anno sexto.
 Sic enim & illa syderum coitione, & quæ
 successit pestilentia, corporum nostro-
 rum uis exoluta est, sic aër, elemēta, & ex
 elementis composita, sunt affecta, ut uel
 leuiuscula caussa, quemadmodū solis dese-
 ctu, syderum infausto conuentu, cometa-

rum ortu, pestis quæ uidebatur extincta, repullulauerit. Id nempe uitij, cum semel in aëre, elementis, ac genitis rebus, fuerit acceptum, & impressum, licet aduersis causis, ut frigore, imbribus, fausto syderum conspectu, sic interdum cohibeatur, sese ut non prodat per aliquod tempus, rediuiuum tamen fit ex occasione facili: sicut rerum species, in memoria condita, nobis dormientibus, aut alibi occupatis, non succurrit: cum uerò id agimus, & cogitamus: sese statim offert, ac obtrudit. Nec uerò tuti ab huius mali recursum fuerimus, prius quàm uitium quod aërem, elementa, & ex ijs genita omnia peruasit, læta, & æque potenti astrorum cōcordia, oblitteretur: quod futurum est, anno octogesimo quinto, mense Aprili, cum Saturnus, & Iuppiter, Saturno ualidior, ad Geminos diuersabuntur. Extiit & alia pestis, anno 1361. iam octauum annum, pontifice Innocentio sexto, quæ & illis supradici

prædictis causis emerfit & tristi præterea
ea syderum conuersione, quoniam Satur=
nus apud Virginem, signum Septemtrio=
nale, ubi prorsus inglorius est, restitit:
Mars apud Geminos, signum Occidentis,
ubi nulla pollet autoritate, ibidem Mars
Saturno fuit obiectus ex aduerso, quod su=
pra triginta annos non euenerat. Id au=
tem cum accidit, magnum exitium morta=
libus portendit. Excepit hanc alia, anno
1373. pontificatus Gregorij undecimi,
anno tertio, cum anno superiore, apud
Taurum, Mars & Iuppiter unâ fuissent.
Secuta quarta, anno 1382. pontificatus
Clementis septimi, anno quarto, cum an=
no superiore, in exorientis Leonis gradu
uigesimo, tertio die Ianuarij, hora secun=
da, Marti Iuppiter factus esset obuius, eo
denique anno, Cometes horrendus, toto
pene mense Nouembri, quantum oculis iu=
dicare licebat, ulnarum uiginti, Trabem
Astrologi uocant, sese ostendisset: magna
si ip

si ipsis credendum, internecionis, bello-
 rum, ærumnarum significatione. Horis
 duabus, ante lucem, ille coruscabat, recta
 sub Libra & capite Draconis, longitu-
 dinis tam exprorectæ, ut capite sub Scor-
 pione sito, ad Virginis usque locum, cau-
 dam extenderet: quanquam nec delinea-
 tum caput, nec expressa cauda foret. totus
 igneus, æquabiliter, & latus & crassus
 sub Virgine Marti adiunctus, lactea uia
 proximè Libram & Scorpionum iacens, ad
 tres angulos mundi, Septentrionem, Oc-
 cidentem, Meridiem, inclinatus: qui quàm
 graua mala promitteret, si uis intelligere,
 ex Ptolomeo, Haly, & Albumazar, ne
 ijs recensendis sim longior, colligito. An-
 no etiam sequente, toto mense Augusto,
 & Septembri, uolauit Draco longissi-
 mus, stellæ frequenter elisæ sunt, puniceum
 ac rubrum coelū, ampla uoragine hiauit,
 Cometes diebus uiginti, abeunte die, horis
 duabus, & paulò diutius sub Scorpione,
 ad.

ad Occidentem fulsit, indeq; traiecit ad Oriētem, uia lactea, proximè sydera, quæ affixa minimè uagantur, & Martis natura similia sunt, delatus, cum Mars, & Mercurius antea congressi fuissent, rixas nimirum inter opifices, ac seditiones, tumultuosas ille minabatur, grauidis abortus, uesicæ, costarum, ac testium, cruciatus, ijs præsertim oris, quæ illius caudæ, ac signis, in quibus rutilauit, subiectæ fuerūt, nempe Occidenti, ac Septentrioni. Iam inde sanguis, bilisq; supra modum incalens efferbuit, deflagrauit, putruit, uitiū, ac uenenum contraxit: annus totus siccus fuit, squalidus, nullo imbri salutaris: maxima uis bilis retorridæ aceruata: morbi plerique, omnes biliosi, melancholici, quod contingere per eiusmodi tempestatem Hippocrates monuit. Aphor. 7. libr. 2. Ea lues, cuius postremo feci mentionē, Auenione primum gliscens, peruagata est Allobrogas, Italiam, Græciā, Germaniā,

Britaniã Gallia, Hispania, Celtiberia, uniuersasq; Orientis, & Occidentis nationes, alicubi mitior, alicubi dira, prout magis, minusue hominum corpora, malo patebant. Porro, quam esse primam causam diximus, eam Auenzoar duplicem intellexit: Alteram, solius optimi maximi consilium, nullis ad id paratis causis, ex cœlorum & syderum ambitu, & statu, ut cum Dauidis facinus, & libidinem, in Hebræorum gente uindicauit, ac Aegyptiorum peruicaciam, interitu filiorum, qui nati forent maximi, ultus est: Alteram uerò, syderum cōgressiones, Cometarumq; lampadum, & reliquarum huiusmodi flammarum, accensiones. Id ipsum est, quod Aristoteles innuebat, libro de causis proprietatum elementorum, eum scriberet, cōitione Iouis & Saturni, Regum principatus oppressos iri, arsuramq; pestilentiam: quanquam hoc Aristotelis dictum, Messias Halias, sic uerum esse putet, si u-

piter

piter Saturno cesserit, ac impar fuerit, contrà euenire, si Iuppiter Saturnum uicerit. Iouem enim haberi, tam & uitalem, & salutarem, ut Iulio Firmino, eius beneuolentia in lucem ædamur, mox perituri, ea si nos deserat. Idem ipsum uoluerūt, & Albertus magnus, & Albumazar Ioue, & Marte conuenientibus, præsertim ad humidorum signorum quodpiam, ut prima illa superius descripta concursione, acciderat, pestilentiam futuram. Ignium uerò cœlestium uisa huc pertinere, Aui-
cen. cap. de pestilente febre, testatus est. Hactenus de superioribus causis. Ex inferioribus est, quæ in tota regione, molestissima, est quæ in unico tantum oppido, unica ciuitate, priuatis, & unis ædibus. Priorem afferūt lacus, paludes, stagnantium aquarum mephitis, cloacarum, & latrinarum colluies, quæ aërem uitiat, ut in Sardinia, ac locis maritimis: facto prælio, insepultorum cadauerum foetor, assiduus

imber, perennis Austri flatus, ut olim Cra-
none: uentus è pestilenti loco spirans,
quod prouidit Hippocr. Atheniensibus
imminere, admirandaq; sapientia depulit.
Posteriorem excitant luti, ac cœni, quæ
uijs publicis aggeruntur, ut Auenione, &
Lutetia. Olerum, ut Brassicæ & Eruca:
arborum, præsertim quæ succo uiscido
turgent, ut Nucis & Ficus putrescētium:
lini, cannabis, coriorum, quæ fluentis ma-
cerantur, graueolentia. Solæ uerò priua-
torum ædes, eam sentiunt, cum latrinis, ac
sepulchretis, uicinæ fuerint: si occisi ca-
dauer in illis occultū putrescat: si adeat,
qui in pestilenti loco uersatus est: si bibi-
tur aqua, ut Auenzoar prodidit, in qua
proiectum cadauer tabuerit. Sic Auenio-
ne pestis crebro irrepfit, sic paludosas re-
giones ubi pingue, ac concretum cœlum
est, occupauit sepe, tamen si & cœlo impu-
tari id possit, quoniam ut à sua caussa esse
ctus nunquam diuellitur, sic & quæ apud
homi

homines contingunt, ea fere semper ui, & cœlorum & syderum inuehuntur. Superiores caussas, medici ueteres neglexerunt omnes, præter Auicennam: qui tamen eas leuiter admodum & perfunctoriè attigit, quia parum Astrologiæ studiosi, parum illam facere ad instituendum medicum existimarunt, ut ex Galeni scriptis uidere est, qui uerbum illud Hippocratis, è primo Prognostici, oportere medicum in morbis, noscere quod diuinum est, contra eius mentem, ad cœli, & aëris constitutionem detorsit. Quod si huius rei non prorsus ignaros ueteres contendat aliquis, ego equidem nec ualde repugnauro, dum item mihi concedat, qualis foret syderum, uel æquitas, uel iniquitas, morborum natura, ipsos admonitos, longius rem non euoluisse, altius non repetiuisse, curiosius non indagasse, eo contentos quod quibus subueniendum foret auxilijs, tenerent.

Quoniam pacto suis ex causis
pestis oriatur. CAP. II.

Constat ex Aristotelis, ac Ptolemæi
scriptis, quæ & procreantur, & occi-
dunt corpora uniuersa, ui cœlestium, ac
sempiternorum, gubernari: hanc uerò le-
gem nostris animis impositam non esse,
quanquam pro natura corporum in qui-
bus habitant, ad alia atque alia studia sese
magis applicent, minimè uerò cogantur
inuiti: & quemadmodum legibus Respu-
blica suis continetur, sic & omnia cœlo-
rum motu, luce, affluxu, regi, & admini-
strari. Ac quoniam articulo temporis lu-
ce omnia collustrantur, temporis momen-
to, nobiscum cœlorum uis, quæ in luce
est, communicatur: quæ uerò in motu est,
non nisi spatio temporis, sed incerto: quo-
niam celerius hi, illi tardius cœlorum or-
bes circumaguntur. Cæterum affluxus po-
testas, statis, ac præfinitis temporibus, sese
nobis accommodat, nimirum cum signis
quib

quibusdam, sydera se certis admouerint.
 Affluxum, qui hasce res tractant, nomi-
 narunt syderum unicuique tributam uim
 peculiarẽ, ab eo qui summæ rerũ præest,
 qualis est Magnetis cùm ferrum trahit,
 Electri cùm aceres. Formam specificam
 alij uocare malunt Ea est cõueniens apti-
 tudo, eius quod afficit, cum eo quod affi-
 citur, ut commode & facile alterum suam
 uim exerat, alterum excipiat. Hoc affluxu
 sydera potissimum ualent, & apud nos
 mutant omnia. Ea est, si Albumazari fi-
 dem habemus, præcipua & insignis po-
 testas syderum. Nec uerò credendum in-
 festorum syderum luce, pestem nasci,
 quoniam enim perpetuò lux allabitur, &
 repente, ut supra dictum, subita & perpe-
 tua foret pestis, eamq; præsentio-
 rem inducerent lucidiora sydera, Sol, Venus, Iuppi-
 ter, Luna: quod Astrologi nunquam do-
 nauerint. Lucidiora enim sydera, præter
 cetera, nil egregium habent, nisi quod

magis calfaciunt, quod uidit Auicen. libr. 1. cap. de conditione tempestatū, quo in loco ait, plus ibi caloris esse, ubi plus est luminis. Proinde syderum luci potius acceptam referemus uitæ nostræ usurā, quàm mortis exitium. Sed & nec caussari licet, in ratione pestis, circuitus syderū. quoniā cūm nunquam cessent, ut suprā colligebamus, ea perpetuò nos urgeret, & contrā quàm res est, ab ijs quæ ocys uoluuntur circa nos, Mercurio, Luna, Venere potius immitteretur. Restāt qualitates primæ, ut frigus, calor, humor, siccitas: secūda à primis effecta, ut leuitas, grauitas & huiusmodi cætera, ad quas cōfugere possimus: Verūm his qualitatibus, nullus istic locus est: cūm in syderibus & cœlo, nullas esse 1. de cœlo Aristot. tradat. Nec magis probabile est, quod quidam excogitarunt, Saturni & Iouis, & Martis cōcursu aërem incallescere, pariter & humores nostri corporis, qui tandē urantur ac deflagrēt.

Cūm

Cum enim Iuppiter calidus & humidus, Saturnus frigidus, ac siccus potestate sit, alterius calorem, alterius frigiditate leniri oportuit, ut Martis siccitatē, Iouis humore, sicut & augeri calorē nostri corporis amborum caliditate, auctum uerò cōstantius putredini resistere, ac reluctari ex Aristotelis disciplina, quarto τὸν μείζονα ποιοῦκεν. Adde & calidos morbos non esse protinus contagiosos, ac pestilentes, tametsi breuiores, & rapidiores. Absurdum itē est, quod alijs uenit in mentē, uel directis ad perpendiculū, & ob id repercussis, uel obliquius incidentibus radijs syderum, hoc malum representari. Iis enim sydera nos tantum calfaciunt, humectant, siccant, refrigerant: Auicenna teste libr. 1. cap. de conditione tempestatum. Eius solius autoritas, satis fuerit explodēdæ huic sententiæ, ut insuper tamen rationibus conuincatur necessarijs, æstimēt, ac reputent secum illius propugnatores, ijs ra-

dijs, nunquam non terras feriri. Præterea
 sæpius ad angulum quartæ domus, sub
 terris sydera conuenire, unde ad nos ra-
 dius nullus peruenit, aut si quis ad cœli
 usque nostri partem adigatur, languidus,
 ac debilis incumbit, quod ostendit Sol, qui
 dum hyeme sub Aegocerotis Tropico it,
 tum parum calfacit, ut frigore omnia ri-
 geant, ac emoriantur, quanquam ea cal-
 faciendi potestate is excellat. Taceo ra-
 dios syderum, dum conueniunt, omnes
 esse rectos, quoniam occurso recto, illo-
 rum conuentus fit: taceo Septentrioni si-
 mul Orienti, ac Occidenti, Iouis, ac Mar-
 tis in Tauro congressorum obliquos non
 fuisse radios, cum tamen regionum ea-
 rum incolas, secuta deinceps pestis, æquè
 uexauerit. Non aliunde igitur pestis in-
 crebescit, quàm syderum ui, ac peculiari
 potestate, seu maui specifica forma, qua
 ea ualent in corpora nostra, nostraq; ui-
 cissim corpora, uitiatis humoribus, &
 crass

crassis & tenuibus, tantam noxam concipiunt. qua in re, & qui nos ambit aëre, necessarium est cōtaminiari: plerunq; tamē sic tacito, & obscuro uitio, ut in nullo sensu nostro percipiatur. Quamobrē Arnaldus rectē qui pecorū luē, homines: et uicissim hominū, pecus, nūquā inuadere cēsuit. Vis hæc syderū propria, Magnetis exēplo liquebit, ad se ferrū ob id adducentis, quod trahēti ferrū obsequitur, à nullo uerò alio præter Magnetē, se duci tolerat, atq; id in teruallo certo, & cū magnitudinis finitus modus est, ac qui locus est interpositus, nihil in cōmodat, sic & syderū potestas, certa tēporis circūscriptione, certaq; locorū distātia, & cū aër, uelut cōiuratus, nihil obstiterit, corporibus non quibū suis nostris, sed alēdo malo idoneis, hoc cōflat periculi. Est uerò ubi nihil mutatis aëre terris, aqua, syderū uis hæc diffunditur, ut cū in terræ uisceribus gēma cōcrescūt, in lucē nos proferimur, animātia pariūtur, stirpes

pes germinant. Platonis enim, ac Mesues iudicio, nihil usquam extat quod non sua proprietate, syderũ hæc uis donauerit, etiã si à sola natura, omniũ parẽte, nõ tantũ sit procreatum, sed & hominũ ingenio congestum, ac comparatum, ut theriaces antidotus. Obscurum interdum esse uitium aëris, sub pestis initia ac menses primos, hoc est argumento: quòd cum nec odore tetro grauis, nec turpi colore foedatus fuerit, sed purus, tenuis, frigidus, qualis in mōtosis & asperis locis esse solet, & tranquillus, uehemētissima sit tamen pestilentia infestaque, præsertim humidissimis & huic malo obiectis corporibus, qualia puerorum sunt. Fallit aduentans hoc malum, nunc multis, nunc paucis cognitum: paucis, quo primum tempore inferiores causæ sese adiungunt superioribus, mēse puta, uel tertio, uel quarto: tum enim uapor impurus ex aquis, & terra ui solis aliarũque stellarum eductus, ac in aërẽ
 subie

Subiectus maleficia syderum excipit, quæ
infaustè conuenerunt, post aërem corrup-
pit, partim indito sensim ueneno, par-
tim alienis turbatum qualitatibus. Co-
gnoscitur multis, ubi coniunctis antea
uel Ioue & Marte, uel Saturno & Mar-
te, uel Saturno, & Ioue, uel simul omni-
bus, sol apparet decolor, crassi halitus, &
noxij, aërem inde foetentem humectant,
ac obsident, multisque post diebus, in
eo resides, partim hausti cum anima, par-
tim spiraculis arteriarum, uenarum, cu-
tis & si qua alia in corpore nostro uia
est, ad cor usque insinuati, eius spiritus
corrumpunt: hac uidelicet ratione, supe-
riores causa, & solæ per se, & inferio-
rum ope adiutæ, pestem summitunt:
quanquam & interdum primarum qua-
litatum, ac secundarum moderationem
peruertant, qua caussa intolerabilis fit
æstus, rigor, humor, siccitas, insolita coe-
li crassities, tenebrosis ac densis oppleta
uapo

uaporibus: ratione omnibus Astrologis
 prodita, & Philosophis, qui è syderum
 coitione, cursibus, aspectu, situ, ad Zo-
 diacum, orbésque suos & ἐπιρύκλεις, &
 ἐκκεντρικὸς rerū euentus, & futurae pestis
 sortes praesagiunt, ac praedicunt. Haec
 nus de causa externa, ad internam trans-
 eamus. Spiritus cordis, ut expositum su-
 pra fuit, uitioso aëre, tum quem inspi-
 ramus, tum qui furtim subiit, offensus,
 sua primum exuitur temperatione: ma-
 lôque in naturalem, & animalem, serpen-
 te, ac sic paulatim augefcente, humor cor-
 dis, unde spiritus materia praebetur, su-
 pra modum alieno, naturaeq; minimè con-
 gruenti, & autore putredinis calore suc-
 cenditur: Ideoque putrescens, postquam
 ardorem in corpus uniuersum disiccerit,
 febres pestiferas, mortiferaque tubercula
 gignit, quod paucis uerbis Auicennas ali-
 cubi perstrinxit. Postquam temperatio
 spirituum labefactata est, in humoremq;

putr

putredo recepta, uires omnes, instrumen=
to quod commodum sit, priuata affligun=
tur, & ad officium languent: succi cor=
poris efferantur: quod tenue in ipsis est
discutitur: quod crassum & compactum,
hæret, & restat: uenenum autem quouis
perrumpens, cum in partes principes im=
petum fecerit, quoniam tantam mole=
stiã ferre minime possunt, ab ijs in emis=
saria sua protruditur: illuc uerò compul=
sum, ac uelut inculcatũ mora, & quia ni=
hil perflatur, deterius fit: aliõsque subin=
de & alios humores deuocat, se non mi=
nus prauos, unde carbunculi, Herpetes,
Phlegmonæ, Erysipelata, Gangrænæ
fiant Toti quidem corpori aduersa cum
pestis sit, cordi tamen potissimum ea ne=
gotium exhibet, quasi corpus euicturam
facile se confidat, arcis si posita fuerit, ut
Mesues scripsit, & quia uitiosis qualita=
tibus substantiaq; pestilens humor, inimi=
citas cum natura gerit, certamen id ad

multos etiam dies, cor sustinet, pro eius
et prauitate, et copia, quoad uel eo gra-
uatum in habitum corporis amandet, un-
de nigra, cerulea, uiridia, rubra, exanthe-
mata passim efflorescant: uel fatiscens
manus det, uictumque se fateatur, et aeger
obeat. Hæc origo est februm, ac tubercu-
lorum pestilentium, magna ex parte cu-
niculorum, ex causis tum superioribus
tum inferioribus, tum externis, tum inter-
nis, quam si nos diligentius, et accura-
tius perpendamus, horum morborum non
esse desperatam curationem, quod et
Ptolemæus quinto pronūciato sui centi-
loquij tradidit, intelligemus adhibita cau-
tione, ut imminens contagio arceatur, et
quando ut cœlum salubre, purumque sit,
præstare mortali non licet, data opera, ut
si nondum malum incesit, bona ualetudo
conseruetur, ijs remedijs, quæ domi, pro-
cul ab hominum frequentia usurpare iu-
uat: sin iam corripuerit, promptis, et ex-
pedit

peditis auxilijs, antequàm humor uenens natus tumefiat, & prodierint tubercula, quod sæpius fit post triduum, uel quatrimum. Non solum enim curationem omnem respuit pestis confirmata, sed cum aliquantulum processit, etiam contumacior est, ut Auicennas docuit cap. suo.

Quæ sint præsentis & futuræ pestis signa. CAP. III.

VT pestis causse uariæ sunt, ita & signa differētia. Ex inferioribus causis, profecturam, ut quam descripserunt primo libro Epidemion Hippocrates, & Galenus libro de euchymia, & cacochymia, ac primo capite libri de differentijs febrium, Gregorius summus pontifex, aliquo ex suis operibus: Auenzoar in suo Thesir, promittit, anni totius calida & humida tempestas austrina, pluuia, à uentis quieta, quoniam in omnibus naturis magnam ea putredinem efficit. Eius au-

C.

tem quæ ab inferioribus pariter, & superioribus fouetur, signa ut caussa multiplex est, multiplicia memorauerunt, Rasis quarto ad Almansorem, Auicennas libro quarto, Isaac libro quinto de febribus. Solius superioris caussæ signa sunt, errantium stellarum congressiones: Cometarum exortus: ignium per cœlum, & flammaram accensiones, ijs in locis conspectæ, quæ pestis afflictura est: complurium eadem ciuitate eadem die, eodem tempore, ijsdem ædibus, inexpectatus, ac repentinus languor: in regionibus frigidis, altis, montosis, uentosis, flante Borea, sicco & frigido cœlo, ex peste multorum clades, incolumibus ijs, qui locis depressis, à Borea tectis, & cœlo crasso, ac inertibus habitant. Superiorum caussarum, hæc signa, propria sunt: cum alijs uero communia ea, quæ deinceps narrabimus. Exitiosius malum est sanguine abundantibus, pueris, carnosiss, iuuenibus, temperatis, quos

quos innocentius egrotaturos suspicamur: febres, septimum uix excedunt diem, seruatis aut interemptis, ad id tempus, aegris, & plerunque eo ipso quo corripiuntur die, aut biduo, uel triduo post, uita decedentibus, pro humoris uenenosi prauitate & multitudine, paucitate uel, & corporum aut constantia aut fragilitate. Cum morbus tenet, aegri nusquam possunt consistere: huc illuc in lectulo sese dimouentes, ac impatienter discruciantes, uigilijs conficiuntur, uomunt, nauseant, animo relinquuntur: ut reliqua symptomata huiusmodi impræsens omittam. Quos malum adoritur, ijs citra uel purgationis uir, uel sectionem uenæ, corpus lassum torpescit, nec sanguinis missione, aut pharmaco leuatur, utroque potius remedio languescens magis, ideoque statim uinum sibi dari aegri postulant: quibusdam sanguis expuitur, aut naribus, aluo, meiendo reijcitur, pernicie tam subita, ut perendie, aut

postridie moriantur. Quidam, & ferè
 omnes deplorati, somnum tam altum dor-
 miunt, ut is excuti nequeat: fœtent omnia
 purgamenta corporis, sudor, aluus, spu-
 tum, halitus: cæterum hæc in alijs quoque
 morbis adnotantur. Lotium nunc atrum
 redditur, & turbidum: nunc crassum, &
 subrubens, cum sedimento: nunc paucum,
 nunc multum, & turbatum utrumque:
 nunc limpidū & sedimento conspicuum,
 non aliter quàm in beneualentibus. Arte-
 riarum pulsatio nunc obscura, frequens,
 intercicens nunc plenior, & undosa pri-
 mum, deinde paulatim ad eum modum,
 quem Græci $\mu\eta\rho\mu\upsilon\upsilon\lambda\epsilon\iota\sigma$ uocant, desinens:
 sudore manante, sed quo uis corporis ener-
 uetur, $\delta\iota\alpha\phi\omicron\rho\eta\tau\iota\kappa\omicron\sigma$ ijdem Græci dicunt.
 Pueris, ac senibus uermes, ac lumbrici ege-
 rantur: Tussiunt multi, sed frustra, nihil
 excreantes. Quibusdam exanthematibus
 nigris, cœruleis, purpureis, corpus reni-
 det, secundo, uel tertio die: quod signum

in solis morbis pestilentibus, constituitur. Sunt quibus alæ, inguina, glandulæ post aures, aliæq; partes corporis, Bubone, Carbunculo, Phlegmone, cæterisque tuberculis, difficillimis, & quæ non nisi maximo ægrorum periculo cicatrice obducuntur, intumescant. Sunt quibus nulla est cibi appetentia: Sunt quibus avidior iusto. Sunt quibus cor tremit, & deficit animus, idque cum mors instat. Multis alius profluit, nunc uersicolor, nunc cinerea, nunc atra, nunc flaua, & interdum unica deiectione tam multa, ut de leienteria oriatur suspitio. Multis, uenter cum hypochondrijs tenditur, & inflatur. Multi cum stupore, & amentia balbuiant, quos ferè omnes ad tertium, quintum, septimum expirare diem obseruavi ut uiribus integrioribus, aut imbecillis fuerant, & uenenatus humor, plus minus accreuerat.

Qualia sint in peste, medicorum præiudicia. CAP. IIII.

Multa sunt quæ in peste futura, tutò, & certò medicis prædicuntur, & asseruntur, minimè fallaci, ac dubia fide: quale est, febres assiduas, pestilentes, maxima ex parte lethales esse: quoniam in uenenatis humoribus exardescant. quod si qui euadant, salutem ijs magni constare. alios enim excæcari, alios obsurdescere, alijs rigere, & cõtēdi neruos, præsertim si aut medico minus obediant, aut remedijs conuenientibus, morbus non procuretur, quod Auicennas tradidit. cap. de signis febris putridæ. Est autem horum morborum tam infœlix exitus, ob multas rationes. Primum, quòd eorum caussas abstrusas, & delitescentes, medicorum pauci uident, ac intelligunt. Deinde, quòd multis ad eam redactis necessitatem desunt medici: partim quòd nec ad tam multos ire possunt, partim quòd & sibi cauent, ut & alij

alij ferè omnes : quò fit ut, & ministris
deserentibus, & re angustiore quàm ad
sumptum sufficiat, superstites futuri mul-
ti, si quæ sunt opus suppetant, desyderen-
tur. Proinde nostra memoria, è sordida
plebe, multo plures quàm è claris ciuibus,
& sublatis sunt, & hoc malo tentati Aue-
nione. Etenim frequètia Iudæorum spur-
cæ, auaræ & immundæ turbæ : Hispano-
rum, gulosæ & uoracis gentis, ac uix un-
quam carnibus saturæ, unde sanguis faci-
le putrescens gignitur : hominum libidi-
nosorum, ac peregrinorum, quos in au-
lam pontificis suorum negotiorum stu-
dium exciuerat, funera fuerunt : quoniam
ut arbitror, ijs in locis, unde profecti fue-
rant, maleficium stellarum iam disper-
sum, incolarum corpora sic affecerat, ut
ad id mali forent procliuiora. Enecti sunt
& agricolæ multi, & seruitia, tum quòd
dum in agris operi uacarent, aeris mul-
tum uitiosi trahebant, tum quòd & in-

terdiu, & noctu sub dio somnum capiebant: multos quidem oblatus terror consternauit, dum tristem imaginem eius periculi sibi confingerent, uel quia tintinabulis publicis, mortuorum funus celebratur, uel quia sacerdotes ad funera canentes audiunt, uel quia nostræ religionis mysteria deportari ad eos uident, qui animã agunt, uel quia de aliorum obitu narrantibus cæteris, ut forte fortuna fit, resciscunt: longe tamen plurimi congressu eorum, qui fuerunt in locis pestilētibus, periclitantur & grauissimè, quoniam è caussa duplici, nempe & aëris, & eius qui uersatur nobiscum uitio. hoc itaque modo fit, ut unius accessu in totam modo familiam, modo ciuitatem, modo uillam pestis inuehatur. Præiudicatum & medicis habetur, dum fuerit pestis, eos magis exanimari, qui corpore sunt ad malum accipiendum paratiore. Primum teneros, molles, delicatos, ut infantes, pueros, adoles

adolescentes, foeminas. Deinde, biliosos, graciles, calidos, quibus rarius corpus textum est: quibus laxiora cutis spiracula, ut iuuenes, puberes annum uigesimum natos, quo tempore ad uenerem primum stimulantur, uirgines, quibus menses tum primum erumpunt. Post hos, quibus operosa, & laboriosa uita est, qui que ad foeminarum concubitus multum sunt salaces, & effusi. Illorum enim corporatum superioris solius, ut mensibus primi, tum inferioris ac superioris simul potestate, labant facilius, quam melancholicorum: Inferioris uero solius, pleniores homines Cacochymi, Hydropici, Arthretici, Stomachici, Splenici, Ictericus, è morbo conualescentes: qui prauis cibis uescuntur: ut foeminae quibus arborum fructus nondum maturi, & cruda olera, sunt in delitijs: qui lacte, butyro, caseo, se alunt: qui cibo se ac uino ingurgitant, qui-

bus nulla cum munditie ætas degitur: quales sunt Iudæi, & inops plebs reliqua. Ob inferiorem uidelicet causam magis, quàm superiorem, ex illo genere, ac ordine hominum multi, ut supra dictum fuit, inhumantur. Cum uero æquabilis utriusque uis causæ, æquabilis quoq; ad omneis periculi fors est. Perpetuò tamen corpora quæ prauis succis affluunt, reliquis in maiore discrimine uersantur: quoniam citius in illis putrescit humor, citissime in sanguineis, calidis et humidis, post in biliosis, deinde pituitosis, postremo uerò loco melancholicis: ægerrime, tardissime, difficillime in temperatis: quoniã ob cõpositionis robur, & temperationis salubritatẽ, constantissime ac fortissime à putredinis occasionibus sese defendunt. Quod igitur supra diximus, raris, & laxis corporibus, è causa superiore pestis obrepit: impuris, humoréque uitioso refertis, ex inferiore: utrisque, ex ambabus coniuratis:

tis: mundis uero, ex neutra, nec aliunde
 quàm contagione malo transeunte, illius=
 ue occurſu, uel conſuetudine, qui ex loco
 peſtilenti redeat. Munda corpora medi=
 cis nūcupantur, quibus nec humores quā=
 titate, nec qualitate, nec utriſque inutiles
 ſunt, & nulla plenitudo uel ad uires eſt
 uel ad uafa, ſic enim Galenus libro de Eu=
 chymia interpretatur. Addidit Ariſtote=
 les animi ſecuritatem, quæ ad bene, beatēq;
 uiuendum expetitur, ac neceſſaria eſt.
 Cauſſam ſuperiorem, inferiore potentio=
 rem eſſe uoluit autor libri de cauſſis. Nul=
 lam actionem fieri, quàm in rebus, ad pa=
 tiendum aptis, Galenus libro de diff. febr.
 ſenſit. Hæc cum ita ſe habeant, mundi cor=
 poris, quod pro ſua ſalute pugnat acer=
 rime, peſtis cauſſæ ſtatum leuiter mu=
 tant, & alterant, ſed perinde ac ſi fu=
 turos uideant irritos conatus, ab ince=
 pto ſtatim diſcedunt: Immundi uero, qua=
 ſi naſtæ commodam in qua ſe exerceanſ
 mater

materiam & opportunam, euertunt, sub=
 ruunt, opprimunt, ut sanguinei, carnosî,
 florentis, malis humoribus obfiti: sicut ful=
 men loculis integris, aurum liquat, illæ sã=
 que uagina ensẽm è chalybe fundit, ut
 Albertus in compendio Philosophiæ tra=
 didit. Ne uero quidpiam inexplicatũ nos
 prætereamus, cũ aërẽ huius luis uim, à sy=
 deribus excipere dicebamus, id sic non est
 audiendũ, quasi aër putrescat. Putrescunt
 enim tantũ Arist. iiii. Mete. quæ primis ex
 quatuor naturis cõstãt. Proinde nulla sim=
 plicis, ut quod nullum elementum sit, aut
 elemento proximum: nulla rari, nulla
 perspicui, & pellucidi aëris putredo in=
 telligi potest, cum à syderibus solum uel
 refrigeretur, uel calsiat. Cæterum cum
 uapores, aut tenues, & occulti, aut crassi,
 & aspectabiles, è terris, & aquis subla=
 ti, aëri se immiscuerint, tum pestilens af=
 flatus stellarum, sic in illo suscipitur,
 non ut is reapse uenenatus fiat: hoc enim
 pacto

pacto uniuersum hominum genus, abo-
leretur, egréue haberet, sed ut pestiferas:
& uenenatas affectiones, in morbofis cor-
poribus, leui de caussa suscitaturus sit,
quemadmodum supra quoque nobis de-
mōstratū est. Est & prædictio medica, di-
gna certè quam non contemnamus, eos
quos pestis interimit, longe maxima par-
te, senescente luna expirare, quoniam tum
corpora arescentibus calido ac humore
natiuis, ut credidit Auicennas cap. de cu-
curbitulis, Aristotel. viij. de partibus a-
nimantium, plus excrementorum gene-
rant. unde fit, ut & alias suppressimen-
ses in foeminis, tum exuberent. Nullo non
quidem tempore, infantes, pueri, senes
ex hoc morbo fato concedunt, sed luna
profecto silente, multo plures, quoniam
tum magna est in ijs uis excremento-
rum, quæ propter humiditatem aceruant
multa: quemadmodum è iuuenibus, ro-
bustis, sanguineis, carnosis, succulen-
tis,

tis, plena Luna, quoniam illorum succi-
tum maxime iactantur, exultant, commo-
uentur ob splendorem Lunæ illustri-
orem, quod & in ouis, cerebro, medulla,
conchis æstuosi maris fluctibus recipro-
cis, experimur: atque ut Luna decrescens
ægris est tristior, sic & recens mitior, ut
quæ paucos nobis eripiat, tum enim nec
humor natiuus, ut cõticescente, minutus
est, nec ut plena iactatus, & percitus.
Præter hæc tametsi uulgatum est, cer-
tissimum esse in hoc malo remedium, è
suspectis locis, quamocysime profuge-
re, & quam maxime procul, nec nisi
sero admodum reuerti, medici animad-
uerterunt, ijs qui spem salutis in fuga
posuerunt, esse fugiendum cautissimè.
Nam & qui fuga periculum anteuer-
tentes, per coelum pestilens, ut neces-
sum est, plerumque iter agunt, cum
ad optatam regionem peruenerint, sta-
tim obeunt: quod Hispanis accidit,
nostro

nostro seculo, Italis, Allobrogibus,
& Vellaunijs, Auenionem commean-
tibus, quorum interitu, pestis quæ diu
se innoxiam continuerat, mox erupit.
Eius rei caussa est, quòd uia labore
frequentius spirantes, plus aëris ui-
ciosi trahunt, & corporis succos e-
mouent, qui uelut irritati excandescunt,
fiuntque perniciosi: quod adnotauit Ga-
lenus, commentario Aphorismi uigesi-
miquinti, libro secundo. Adde si uis, re-
pentinæ mutationes, nunquam non gra-
ues accidere, & corporis aut cacochymi,
aut plenioris humores inconsuetæ uia fa-
tigatione calescere, uri, uenenatos fieri,
indèque nasci tubercula uenenata, quæ ci-
tra superiorem caussam, etiam plerumque
in nobis existunt. Nec uero propterea sua-
serim, ut in populosis urbibus resista-
mus: Id enim stultum, & temerarium fue-
rit. Cæterum, ut terrorem, quem affert
sparsus de mortuis rumor, effugiamus,
nèue

néue ex aliorum familiaritate in pericu-
 lum incurramus, & animus ab inquieto
 pauore uindicetur, in suburbana præ-
 dia diffugiendum est, cum paucis comi-
 tibus, ubi & solum aquosum sit, & cœ-
 lum crassius. Quod enim tale est, ut cen-
 suit Auicennas, libro primo, cap. de tem-
 pestatum uarietate, ne accipiat syderum
 uim, pertinacius reluctatur: non sic au-
 tem lædit superior caussa, cum ab infe-
 riore coërcetur. At uerò fecerit sapien-
 ter, qui cum lues popularis, non ta-
 men pestilens, molescit, in regionem
 situ ab ea diuersam, unde malum ori-
 tur, aufugiet, priusquam patrium lo-
 cum, ea calamitate, deprehensum ui-
 derit. In peste quidem, cum malo caus-
 sam præbuit aëris uitium, præstabi-
 lius est in solitudines uliginosas, de-
 pressas, cœlo densiore cinctas, quàm
 in æditas, asperas, salebrosas, puri
 cœli, tenuis, ac peruij, secedere. Ob-
 stina

stinatius enim, quæ tales fuerint, aper-
tis, uentosis & perflatis syderum affla-
tus respuunt: quod inquit Auicennas, li-
bro primo, cap. xiiij. de bonitate aëris: cu-
ius rei argumento est, eorū qui habentur
in uinculis, fœminarū uestalium, quæ suis
ædibus incluse, à publico abstinent, nul-
liusq; utuntur cōmercio, eorum qui degūt
locis paludosis, cœlōq; spisso, ac minime
diffiato, salus, bonaq; ualetudo id tempo-
ris, quo nemo prope in tuto est. Cōtra ue-
rò terrarum halitus caussam malo si dede-
rint, primis quidem mensibus, in paulo al-
tiora, postremis in altissima conceden-
dum est: ac nusquam diutius immoran-
dum quàm ut secundo quoque mense, so-
lum non uertatur, quod adiectis etiam ra-
tionibus diluscescet. Caussas inferiores à
superioribus ut earum effectus, cieri op-
pido statim, antea nos exposuimus. Iti-
démque in omni peste, de syderum male-
ficio, nos queri posse declaratum est.

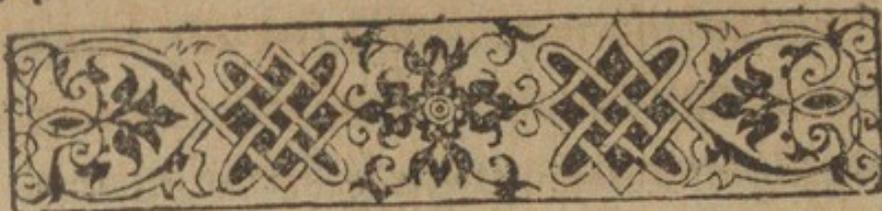
Itaque sydera cum nobis moliri exitium
 coeperint, cœlum ingrauescit, aër impu-
 rus sentitur: nubes crassæ, ac multæ lumi-
 nibus cœli obstruunt: immundus ac igna-
 uus tepor hominum emollit corpora: ex-
 oriens Sol pallescit. Hæc omnia, cum ad-
 fuissent superiori, ac proxima peste, mē-
 sibus primis, in febres uehementissimas, et
 nocentissima tubercula homines in quibus
 sola superior caussa uigebat, inciderunt.
 quod genus morborū est κατὰ λόγον et quar-
 ta die, uel celerius enecti sunt, ex pueris, iu-
 uenibus, infantibus, multi: alios subita
 mors abstulit, quos aptiores malū offende-
 rat: Sequētibus uerò, atrocitate morbi ali-
 quantulum mitigata, ægri ad septimum
 diem, ut in acutis ægri tudinibus fit, uixe-
 runt seruatis ijs, qui ad hanc horam non
 occidissent, cū inferiori caussa, superioris
 consors iam foret: Postremis cum suas ui-
 res inferior magis contulisset, lenta mali
 acerbitate, ad decimum quartum, uigesimi-
 um,

mum, & longius etiam producti morbi
 sunt, quales $\chi\rho\nu\nu\acute{\iota}\sigma\varsigma$ & $\delta\acute{\epsilon}\xi\acute{\iota}\varsigma$ ἐκ μεταπειρώ-
 σεις appellamus. Nec solum ea nota-
 ta est ratio, superiori peste sed & in a-
 lijs fere omnibus, quarum modum, uel au-
 ditione cognouimus, uel obseruatione di-
 dicimus. Scitu quoque dignissimum est,
 pestem hanc quæ uniuersas nationes po-
 pulatur, ut alias item multas, ex præce-
 dentibus connexam, in plures deinceps
 annos prolatam fuisse, non sine tamen pe-
 culiaribus causis. Iupiter enim, & Mars,
 ad principium Tauri, Aprili mense, an-
 no 1383. Mars item, ac Saturnus, eo-
 dem anno mense Maio, ad Geminorum se-
 ptimum gradū conuenient, occursum, quod
 dicere solent, mediocri. Quamobrē, malū
 hoc superioribus futurum est diuturnius,
 nec quod ut præcedentia, quinto, sextoue,
 mense cōsidat, annis etiā integris, duratu-
 rum, ut alicubi iam usauenit. Differt autē
 ab ijs, quæ antecesserunt, quoniam maiorū

Et aëris, et humorum putrescentium uarietate illudit, unde pruritus, ulcerosa scabies, coli dolor, αλεός lumbrici, Hemitritæ febres, multa insectorum genera, partim in uisceribus latebrisque terræ, partim in eius summa facie procreantur. Differt et, quod ægrorum non idem est exitus, perinde ac si superioris, et inferioris causse, nulla sit consensio, sed utriusuis fortuitus quidam interuentus. Alios enim ut pleniores subita mors occupat, alij tertio die ut infantes, alij quinto septimoue, ut adolescentes animam efflant, alij decimum quartum uident, magnamque ex parte bonæ ualetudini restituntur. Differt et, quod in plures nationes excurret eodem tempore, in omnibus pene mundi partibus insolescens, mitior tamen alijs: quoniam in iuuenes, robustissimos quosque, durior, senibus parcit, præsertim quibus iam annus quadragesimus effluxit: Iudæis quæ christianis longe infestior: ut ex quibus pene

dec

decimum quemq; abripuerit admiranda specie mali, cum alijs nunc alarum, nunc inguinum, nunc aurium, glādula, nunc omnium simul earum partiū extuberarent, nunc intro refugerent, nunc è mollibus durefcerent, certissimo agrorum exitio. Sibi redditi sunt, quibus excreuerāt tubercula: quoniam licet prauī humoris magnā uim ea significarent, expellentis facultatis integritatem, ea pariter demonstraerunt. Differt & quod contagione serpit minus periculosa, ac lubrica. Prima enim duplo plures sunt interempti, quā seruati, nullo pene superstite, qui prehensus foret. Altera occisi tam multi, quā qui superfuerunt, sanatis paucissimis, quos malum attigisset: Tertia decimus quisque obijt, multis ex malo curatis: hæc uero quæ quarta est, uigesimum quemque interficit, quamplurimis euadentibus.

DE RATIONE
QVA PESTIS
LVEM ANO

BIS ARCEA-

M V S.

LIBER II.

De vsu sex rerum quæ non na-
turales vocantur.

C A P. I.

Vandoquidem hactenus de causis pestilentia, ut res ipsa poscere uidebatur, si non uerbis ornatè, aut sententijs copiosè, distinctè saltem & ordine conuenienti fuit disputatum, in eam prouidentiam traducenda est oratio, quæ nos
reme

remedijs instruat, ad uitandas horum morborum insidias, appositis, & accommodatis. Cum enim sit excellentius instans periculum arcere, quam è presenti consiliū capere, aduenientiumque morborum intercipere uim, quam iam aegris mederi, æquius item fuerit, arcendi prius, quam abigendi huiusce mali rationes explicare, ut nostris præceptionibus eruditi omnes & quasi armati, ab eo se defendant. Et quoniā his pœnis, ob scelera nostra irritatus quandoque nos Deus optimus maximus, persequitur, ac meritos uelut flagris cedit, imprimis, religione pura, uotisq; pijs, & castis placandus ille fuerit. Propitium enim si habuerimus, ac precibus nostris apud Deum litauerimus, iussu, & autoritate ipsius, quem inter causas primū, & ueneramur et adoramus, reliquæ oēs cause temporis articulo, uexare nos desinēt: incōmoda quæ circumstare solita sunt, euanescēt cū syderibus, alijsq; similibus cau-

sis pax reconciliata fuerit: animique securitatem magnum in hoc morbo praesidium nobis pepererimus, sed à nostræ religionis interpretibus, ac consultis, hæc suauius audiantur, quàm à medico: proinde quod ars medicorum præstat, iam tractemus. Ea curiosè sex rerum non naturalium, necessariarum tamen ad uitam, usum commodum imperat, aëris, cibi, ac potus: quietis, motus, somni, uigiliarum, inantionis, plenitudinis, animi affectuum, & eorum præterea, quæ cum his copulata sunt, ut exercitationis, balnei, thermarum, ueneris, ac huiusmodi reliquorum. Primum omnium, siue superiori causæ pestem, siue inferiori debeamus, quoad fieri licet, minime in publicum exendum est: quoniam, aut publicus aër uitiosus omnino est: aut obambulantibus in publico, nocens uis syderum integrior, ac è directo magis incutitur & allabitur. Semel uerò dictum est, hicque
repe

repetetur denuo, faciliorem esse causa-
rum effectum, in ijs, quæ ut ab ijs affi-
ciantur apta sunt, quod & Auicennas,
tradidit libro de uiribus cordis, cap. de
Hyacintho. Quum igitur è superiore
caussa pestis est profecta, intra aedes la-
tendum, ac desidendum est occlusis fene-
stris uitro, aut ceratis umbraculis, locis
humilibus, cauis, campestribus: ad deflu-
xiones tamen ciendas minimè commodis:
quoniam illic & spissior, & frigidior
aër. Nec à sententia deduxerit quorun-
dam opinio aliter sentientium, quoniam
uelint aërem densiorem, impressam uim
malam syderum retinere diutius, ac per-
uicacius: calfactum igitur calfacere po-
tētius, ut silicē, ferrum, & solidiora quæ-
uis: Præterea ut radios solis ad cauum
speculum reflexos ignem accendere, sic
& in locis cauis repercussu luminis aë-
rem inflammari. Verum id quidem est, sed
quod pro nobis, non aduersus nos faciat.

Magna enim caliditate nihil unquam putrescit: quod subtiliter Auicennas meditatus est, cum scriberet tetros uapores, in aërem summissos, eum putrefacere, calor ignauus si fuerit. Etenim tum uehementi, tum ingenito, disturbari putredinem: ab hoc, quia naturam aduersus putredinem tueatur: ab illo, quia cremetur, in cinerem ac puluisculum redigat, potius quam putrefaciat. Cum uerò ex inferiori malum prodiit, ædificijs altioribus commorandum, obturatis, quemadmodum supra diximus fenestris: cum autem ex ambabus causis nascitur, medijs locis, nec ita substructis, nec ita deiectis habitandum est, fenestris, ut antea scriptum, adornatis. Succenditur ignis, in causis ambabus, uel inferiore sola lignis aridis, & odoris, ut Myrto, iunipero, Libanotide, Lauendula, Lauro, Cupresso, Tamarisco, palmitibus uitis, Robore, Buxo, Rusco, idque tempestat

state nebulosa, ac pluuiæ. Paratur, & in foculo suffitus è Gallia, & Aipta Moschatis, Gallia Alephanguina, Mesfues confectione, è qua formantur globuli quos uulgus Ambraë pomum uocat. auiculis Cypriis, ni paulo forent calidiores: Idq; ut supra uita tempestate, nubila, frigida, caliginosa, foetidóque ac turpi cœlo. Id autem haud profuerit, æstuoso cœlo. Tum enim & aërem, & corporis succos ardere, ignesceréque supra nos ostendimus. Ex quo par est, ignem cum domi nos incendimus, humorum aërisque ardorem, & æstum augeri. Huc accedit ab igne rarefcentem eum, quo nos circumsepti sumus, aërem, tum in corpora penetrare citius, tum qualitatibus alienis celerius imbui: quod est ab Auicenna proditum, libro primo cap. de tempestatum uarietate. Ignis ergo tum ex usu non fuerit: quin potius ne incalescat aër, curandum, irrigatis

gatis Oxycrato pauimentis, aut Rosa, Myrto, Salice, Vite, Nymphæa, Violaria, Cydoniorum fronde stratis, maximè per æstatem, madidis Rosacea, & aceto, uel sola posca lintheis ad ægrorum cubiculum suspensis, quod Rasis inuentum fuit lib. 4. ad Almansorem. Contrà si aër calfaciendus est, ut per hyemè & alioqui frigidam tempestatem, pauimentis inspergantur, Cupressus, Laurus, Calamenthū, Origanum, Chamæmelum, Libanotis, Lauen-dula, ni ex superiore caussa malum subortum fuerit, & in primis adhuc mensibus. Nam quacunque anni parte id accidat, iusto aër semper calidior est. Futilis quidem certè ac obtusa medicorum superiorum fabula, arbitrātium, ut Adamas ferrum non sequitur, Allio confricatum, sic ubi colluceat ignis, pestiferi uim aëris non admitti: dissimillima porrò, cū simile facere uellent, induxerunt. Adamanti enim ferrum haud trahitur, ni tenuis aër unde quaque
ac pell

ac pellucidus fuerit, is autem halitu uaporesq; Alij confusus obscuratur. Diuersa planè ratio in igne est. Eius enim propinquitate aër calidior, rarior, tenuior, facilius, ac uelocius graues syderum aspirationes exorbet. Ignis igitur haud iuuerit, præterquam cum æstus ingens non est inferiore caussa, & attenuãdo, purgãdo, mūdãdoq; aëri, tum plus satis & sordido, & crasso. Odoramēta quidem usurpari commodè possunt, sed leuiora, & suauiora, quibus recreentur spiritus, qui dissipantur grauioribus, ut Ambra, Moscho, Xyloaloe, Croco: his enim & spiritus diffunduntur, & caput feritur ob nimiam eorum caliditatem, ut Galenus exposuit commentario Aphorismi. 2. s. lib. 5. Mitioribus, ac clementioribus spiritus modicè crassescunt, reficiuntur, delectantur, & simul coguntur. Talia sunt Rosæ, Spodium, Santala, Myrtus, Nymphaea, Caphura, quibus si placet, nonnihil immiscetur

Amb

Ambrae, Xyloaloes, Moschi, Ladani, Thuri-
 ris, Mastiches: hyeme praesertim: domi-
 Citrij mali cortex passim disponendus. Is
 enim mirifice & supra fidem, aëris noxam
 emendat, quod & scriptis Auicennas
 mandauit libro de simplicibus medica-
 mentis. Hic fuerunt qui odores damna-
 rent: illis existimantes, aërem corruptum,
 ad cor usque peruehi expeditius. Cete-
 rum huius sententiae magistri, oscitantius
 id hallucinati, parum animaduertunt.
 Quando enim suo pte nutu, uiciosus aër
 assidue corpus nostrum ingreditur, re-
 staq; & obnixè cor impetit, opponen-
 dum est, quod illius prauitatem mitiget
 odoramentum aliquod, utilitateq; sua
 compenset alterius detrimentum. Quod si
 testimonium è doctis petendum est, Aui-
 cen. id praescripsit lib. 4. cap. de peste: quo
 in loco uult per uias foetidas, & loca pe-
 stilentia, iter facturis suffitu, & odoribus
 uarijs, spiritus exhilarandos esse: illis
 enim

enim spiritus oblectari maximè, ut puti-
dis lædi. Et quoniam mercatoribus ac nõ-
nullis alijs peregrinationes interdum su-
scipiendæ, ijs peregreq; profecturis cæte-
ris omnibus hoc consilij ratum esto, ut
mensibus primis, causâque superiore,
noctu, potius quam interdiu, sese viæ
committant. Primum, quia diurno ca-
lore, Solisque luce, concitatum vitium
aëris, presentius fit. Itaque fera ma-
gis illic pestis est, ubi magis aër calet,
Solq; radios conijcit ad perpendicularum
rectos, & sursum percussu reflexos. Ve-
rum id esse docent tum Villæ Nouæ, quæ
trans Rhodanum ob Auenionis mœnia
iacet, miserandum fatum hac pestilentia,
tum quòd pestis ferè semper ingruit ab
hora diei tertia, donec uesperascat. Huc
pertinet, & calore adiutari solitos ab-
ditarum caussarum effectus, qua ratio-
ne Succinum calfactum, ualidius sibi pa-
leam, & aceres applicat, ut memi-
ni;

nit Auicennas, libro supra citato, de uiribus cordis, capite de Hyacintho. Ut ergo dies periculosior propter Solis lucem, sic nox tutior propter crassitiam, ac frigiditatem aëris, quæ obstinatius respiciunt admotas syderum uires. Noctu igitur uia magis conficienda est mercatoribus, ni plenilunium sit, quia plenilunio calidius nox tepet, ut censuit Aristoteles, libro de partibus animantium. Alijs corpus exercendum matutino, & sublucano crepusculo, potius quàm aut meridie, aut uergente ad occasum Sole: Diuitibus, & literarum studiosis, quibus exercitatio tuendæ ualetudinis gratia obitur, domi lentius inambulandum, ne magna contentione corporis partes incalescant. In caussa sola inferiore, aut superiore, & inferiore compositis, alio prorsus tempore, exercitatio corporis constituenda, uaporem nocturnum obscuramq; nubium densitatem, cum Sol & disiecerit, & consumpserit.

At si

At si occasione rerum gerendarum terris
 nondum à Sole detectis & perlustratis,
 exeundum cuiquam est, is antequam egre-
 diatur, sumito panis buccam, succo, uel
 Limonum uel Aranciorum, aut Punico-
 rum acidorum, intinctam, aliquantulum-
 que succi post bibito. Aut Theriaces dra-
 chmam dimidiam è Rosacea: Aut pilulas
 communes deuorato, aut electuarium de
 Bolo, uel Saccharum Rosatum lingito,
 manūque gestato, & naribus sæpius, ac
 ori prætendito, è lana aut serico panni-
 culum Coccineum, aut lineum, Rosacea
 Camphurata, & aceto madentem in qui-
 bus dilutus sit, Rosarum, Santalorum
 & Camphuræ puluisculus. Aut globu-
 lum in eum usum hoc pacto, si æstus est
 confici curato. Recip. Rosa. rub. florum
 Nymphae & uiolarum ana unci. s. om-
 nium Santalorum, coriandri, corticis ci-
 tri, ana unc. ss. Camphuræ draehm. i. con-
 terantur omnia, in puluisculum excipias.

E.

tur is Tragacantho, Rosacea macerato, inde conformetur globulus. Manus, & os quidam utiliter lauant, nunc simplici Posca, nunc Aceto, & Rosacea. Horum loco hyeme circumfertur confectio quam uulgo dicunt Ambra pomum. Medicis ad egros inuisuris, ex usu sunt hæc omnia, & aliquid prius sumpsisse ex ijs quæ confortatiua & defensiua uocant, ideo quòd & à pestis lue, defendunt, & cordis, ac corporis totius uires tuentur, qualia sunt Pilule communes, Theriace, electuarium de Bolormica panis intincta uino, Aceto, Rosacea, iusculo pulli Aceto condito, Oxalidis succo, Rhodosaccaro, Triasantalum: conditum aliquod in eam rem prescriptum: Hyeme Caryophillum, Macerem, Lauri folium, ore semper continere, æstate Rosam, Violas, Tormentillam, Acetum. Eiusdem est ipsorum quoque sapientiæ, cum accersuntur, priusquam
ad

ad egros adeant, iubere, ut si quid in cubiculo sordeat, efferatur, ac conuertatur. Postea solum irroretur, fenestris apertis, quod inclusum fuit ægri cubiculo, aëris uentiletur, ac renouetur. Et cum hæc peracta sunt omnia, nec tum denique tam prope lectum sedere, ut ægri spirantis halitu feriatur, sed auersa facie colloqui, nec cum ægro diu morari, aut si quid morari compulerit, precipere ut è condito, quidquam is sumat, quale in hoc morbo solet à medico imperari: aut Rosacea & Aceto, os colluat. Hyeme non procul ab igne discedere: ægrum, qua poterit lenitate, & comitate sermonis, leuare, consolari, erigere in bonam spem: ex omnibus enim medicorum officijs nullum est ægro iucundius, nullum quod pluris faciat, nullum quo magis innitatur, quam medici omnia leta pollicentis affabilitas, & comitas, unum in grauissimis qui-

busque malis solatium, quod perferre omnia constituimus, ubi salutis aliqua spes affulserit.

Cibus, & potus.

Percurrimus locum uniuersum, qui est de aëre, nunc de cibo & potu, differendum, ad uitam sic necessarijs, ut cum aëre de principatu certent, medicis quaerentibus, horum an illius maior uis sit, in nostris corporibus. Olerum, ac fructus, arborum natura explanabitur primum, quæ tametsi uberius nutriendo corpori nõ idonea sint Auic. teste, expetuntur, quoniam ut medicatum alimentum dum offerimus, prauitatem emendant, qualitatum, humorum feruescentium impetum reprimunt, putredinem cohibent. Ex illo toto genere, fructus acidos, prima mensa, medici summopere commendant, æstate præcipue, & dum prandetur, qualia sunt mala Punica. Horum succi cochlearia
duo

duo sorbenda sunt, quouis matutino, dulcium quum frigidus, acidorum quum calidus, ut et cum temperatus uentriculus fuerit. Etenim frigidis ut utamur, non nisi perspecta, & explorata uentriculi temperatione medicus precipere debet, frigidis namque frigidus offenditur, nisi solertia medici eorum frigiditas aliquantulum compressa fuerit: Punicorum acini è mali putamine eximuntur, Aceto & Rosacea lauantur, exuguntur nuclei, expuuntur. Illorum uis insignis est ad propulsandam pestis contagionem, omnibusque alijs sine dubio remedijs anteferenda. Quocirca laborandum ut eorum nunquam desit copia. A Punicis honos secundus Medicorum, in quo nomine Arancia, Limones, Citria comprehendimus. Horum frustum deglubitur, frigida eluitur, inperso Saccharo comestur, mirifica potestate, ad compescendos humorum seruoies. Eodem consilio, Me-

limeli, Pomum de paradiso uocant, aut Appij, aut cuiusuis alius id generis frustum dentibus atteritur, succus exugitur, reliquum eijcitur. Numerantur & inter hæc Cerasa & Pruna acida. Condiuntur obsonia, è succo Arancij, Citrij, Limonum, Oxalidis, Omphacio, Aceto & tantillo Cinamomo. Huic condimento panis intinctus, adiecto Saccharo, & Punicorum succo, si edatur, appetentiam reddit, sitim mulcet, uomitiones, & alui profluuia sistit, additis Oxyachantes baccis. Conferunt eodem Corna, Sorba, Messila, Cydonia, Pyra: primis tum mensis, alias uerò si effluxio nulla remoranda fuerit, secundis. Mansum pariter Coriandrum ad pestilentis aëris uitia conuenit. Fugienda tum mollia, tum dulcia, ficus, Mora, Persica matura, uuae dulces, tum quia dulcia in bilē facile conuertuntur, & interiores corporis uias obstruunt, tum quia mollia, uitium aëris propter

pter corticis teneritatem citius imbibunt.
Dura omnia qualia sunt Auellanae, Amygdale, Iuglandes, Pistacia, Strobili, in pestilentia facile & impunè permittuntur.
Et hæc de arborum fructibus. Olerum decoctum, oleribus ipsis, quæ crudos, aquosos & ob liquiditatem commodè uel putrescentes uel ardescentes gignunt succos, salubrius est: illis propterea non uescendum omnino, si liceat. Quod si hos fines cupiditas hominum exiliat, lecta, tepida lauari oportet, ter aut quater, seu in oxyporum, seu in iuscula lecta fuerint: ut quod aëris uitiū summam illorum partē obsederat, deponatur. Sic parantur Melo, Cucurbita, Cucumer, Portulaca, Lactuca, Brassica, quam ob siccitatem, ne putrescās humores, aiunt efficere: Buglossum, Cirsium, Spinachia, Cichoriū, Violaria, Atriplex. In uētriculis calidis, è Lactuca, Cichorio, Portulaca, Oxyporum paratū haud damnatur meridie præsertim. Cæterum in

hoc genere, omnes alias excellunt Intybiū
 laudibus Auicē. celebre, ut quod Antido-
 ti uice habeatur, & Oxalis. Huius nouem
 folia, in aqua, & aceto mersa prius, & ma-
 tutino deuorata, summum esse remedium
 experti sunt multi. Alijs ubiq; placet Oxa-
 lis in iusculis, condimentis, oxyporis. Iu-
 uant Cappares conditi, aqua incocti, &
 aceto sumpti ad duodecim. Ex legumini-
 bus, Lenticula cortice exuta, & faba fre-
 sa, cum farina Ordei, & Amygdalis tri-
 ta, conueniunt propter siccitatem, & fri-
 giditatem, quibus putredini repugnant ut
 & farina Lupinorum quæ lumbricos
 tum maximè nascentes, occidit. Conue-
 niunt Amygdalatum, Ptissana ex Ordeo,
 uel Zæa, Auenatum, è Saccharo omnia, &
 Oxalidis succo, interiectis, Punicorū aci-
 nis, cum paululo uel Cinamomi, uel Croci
 in frigido uentriculo, ne acidorum frigi-
 ditas ledat. Cicera, Pisa, Lens, coctura
 mollescunt: in cerniculo aut colo æreo
 pertu

pertuso transmittuntur, ex eo quod tran-
 sijt iusculum fit, puretam uulgo nuncu-
 pat. Queritur saporis gratia additis, Ap-
 pio, Oxalide, Croco, Zingibere, Cinamo-
 mo. Rapi, & Napi esus, non interdicitur,
 sicut & nec ex illis iusculum quod Cina-
 momũ acceperit, nec ex Cucurbita, Cro-
 co, & Oxalide condita. utilia sunt iuscu-
 la, è carnibus quibus assueuimus, uerueci-
 na, Bubula, Pullorũ, Cappi, Gallinae, Per-
 dicis, admixtis Omphacio, succo Oxali-
 dis, Aceto, Cinamomo, Croco, succo Arã-
 ciorũ, Citriorũ, Limonũ. Acidorum enim,
 quoniã supprimũt putredinem, feruorẽm-
 que humorũ sedant, nũquam nõ usus op-
 portunus est eorũ frigiditate, ut supra di-
 ctum est, ne uentriculis frigidioribus no-
 ceatur, calidorũ accessione ut Cinamomi,
 uel Croci nonnihil obtusa, uitãda acria, o-
 mnia, Allium, Porrum, Cepa, Eruca, Na-
 sturciũ, Sisymbrium quod in oxyporis edi
 solet, Apiũ, Ruta: aromata quæuis calida,

quibus succi corporis uruntur & feruēt.
Quod autē uulgo aiunt Rutæ folia cum
iuglandibus & ficu subacta, quo die uesci
carnibus per nostræ religiōis instituta nō
cōceditur, mensa prima esse sumenda, &
alias matutino, cū à pestilentia timemus,
hoc enim nos aduersus uenenum tutari id
quidē uerū si quis uenenato cibo infidias
uitæ nostræ moliatur: falsum, si aduersus
corruptelam aëris, nobis cautū esse ueli-
mus. Istic enim cane peius & angue, ut est
in prouerbio, quæ humores attenuant, &
inmodice calfaciūt refugienda: imprimis
que rancida iuglans, plane uenenata, ut
Rasis prodidit, suorū librorū ad Almāso-
rē octauo, quoniam ipsius oleo humores
corporis uelut persusi statim deflagrant.
Damnosa sunt salsamenta, quoniam salsu-
gine corpus macrescit: succi corporis ac-
cenduntur: congenitus humor arefcit, pe-
culiari ad id salis noxa. Proinde libris de
partibus animal. sine unguibus filios edi
Arist.

Aristote. uoluit, cum grauidæ matres inanem appetentiam prægnantibus familiarum, sale copioso satiauerint, qua eadẽ ratione, falsa macilētis, studiosis literarũ, delicatis, officiũt. Nihil è lacte paratũ, nihil dulce gustandũ, quoniã illa facile putrescũt, præter Oxygala, & lactis caprini serũ, quæ tũ nos indulgemus: Alia in bilẽ corũpũtur, uias corporis impediũt, ac idcirco febres generãt, ni tollatur incõmoditas ea adiunctis acidis, siue in cibos, siue in pharmaca, dulcia nos assumamus. Eodẽ in numero habẽda pinguia, quæ inflationes excitãt, ac bilem gignũt, oleosa, & oleũ ipsum, quia inflammantur citissimè. Panis esto purus è tritico minime uitiato, horno, si tale nancisci possumus, quod in agris prouenerit æ diuis, arborum umbra, minime opacis, minime stercoratis. Hornum præfertur aut binum, quoniam pestis lue, stirpium & eorũ, quæ terra progerminant uniuersum genus uitiatur, quæ in
ani

animantibus dū ijs aluntur, mali caussa est, ut Auic. scriptum reliquit, lib. j. Ad ualētudinē facit Tritico, uel Zææ, uel Hordei, non nihil admiscere refrigerandi, & siccandi gratia. Panis fermento, & sale quibus tritici gluten euincitur, esto conditus, non ante triduū, coctus, adhuc molliusculus. Azyma omnia ne gustanda quidē ut bellaria nostra, Placēta, Lagana ἰτρια, τὰ γηνῆται, πέμματα Græcorū, πόπαια, Crustule, crustis etiam nostro more caro incocta, & reliqua id genus. Oriza, quia tenues humores cogit, & spissat nonnunquam uescendum è croco, & omphacio parata, non ut fieri solet, cum Bubula, uel Ouilla in multa pinguedine natante: uinū esto bimū, propter eam caussam quam in tritico nos expreximus, album uel subfuluum, astringens modice, non dulce, nō generosius, & potentius, non uaporosum qualia sunt Cretensia, Rhodia, Cypria, & exotica multa; non aromatibus aduolu

uoluptatem conditum, ut Hippocraticum nostras. Iis enim humores accenduntur, iuuenum præsertim, quibus sunt nocentissima, senibus uero quibus ætas, & alijs quibus crapula uentriculum refrigerauit, ea bibere, sed parcè conceditur, ubi aliquantulum cibi præsumpserint. Eadem est in Defruto, & Sapa præceptio, uel quæ seorsum bibuntur, uel quæ miscentur cum alijs. His enim ut nigris ac dulcibus, & sanguis feruens gignitur, & obstructions alliciēdis febribus idoneæ. uinū ergo probatur, tenue, fragrans è consitis uitibus in locis saxosis, montosis, glareosis, asperis, ualde dilutum, in iuuenibus, & æstate: meracius hyeme. Quibus in locis uites non coluntur, aqua bibenda est decocta prius cū aliquantulo Aceti, & ordei, aut immersa panis medulla, ut si quod sit uitium, id abscedat. Ea uero qua panis subigitur, uinū diluitur, quæ iusculis affunditur, cōquirēda è puteis, citius quā amne,
uel

uel fonte, & priusquam Sol exoriat, haurienda situlis altissime depressis: quoniam in superiore pestis causa cœli uilio, procurrens aqua & detecta magis afficitur, minus putei, minime in altis ac profundis aquæ scaturientes. At in causa uel inferiore, uel utraque, salutarior fontium & profluentium in summa terra, potus aquarum est, quod Rasis uult quarto ad Almanforem: Haurienda uero die multo aqua est, ut Solis radijs & calore perfusa purior sit. Quod si natura insalubris fuerit, ea coquenda cum Aceti paululo: colanda, ferro, chalybe, auro, argento, candentibus iniectis, ac extinctis, purganda. Hæc de aquis. Zingiber uiride, confectioes omnes calidiores, è melle, uini stillatitij liquor, quem nos aquam uitæ dicimus, rusticorum opinione incomparabile remedium, non congruunt, ut è carnibus, nec pinguiores, nec humidiores. Itaque Suilla, è porco mactato nuper,
elixa

elixa præsertim, non edenda: Salsa uero, assa, & macrior non sic damnatur, dum auidius non ingeramus. Bubula maxime salsa, auium palustrium ut Anserum, Anatum, Ardeæ, caro uitanda. Humidiorum enim ac crassiorum, uel sicciorum, & melancholicum succum gignunt: aut uentriculum offendunt, quod in Anseris carne medicis reprehensum est. Ex usu est Hœdina, si curiosius à matre Hœdus fuerit educatus, ac nondum ruminauerit: Cuniculus tenellus, Lepusculus, uetus enim duræ carnis est, ac succi melancholici. Ceruorum, Damarũ, Caprearum, & huiusmodi syluestrium animalium, quæ canibus ueniamur, tametsi caro quàm cicurum, & domesticorum siccior sit, excrementorumque minus faciat, non expedit tamen, præsertim cum ex inferiore caussa pestis est. Primum quia in cœlo degunt aperto, & undique patenti, nullis unquam latebris

absc

absconſæ: tum quia cæteris belluis cū in-
greſſu, curſu, ſaltu, ſe magis exerceant,
plus aëris uicioſi, & anhelant & per-
cutis foramina ducunt. Poſtremo quia
ab aëre uitiatis ſtirpibus, herbis, fruti-
cibus, famem: aquis obſcœnis & ran-
cidis, ſitim explent, unde caro ipſorum
minus utilis: uolucres, quoniam paucius
& rarius ſpirant, ſuſpectæ minus ſunt:
quæ ſe procul à terris uolatu ſubdu-
cunt in peſte ex inferiore cauſſa: quæ
propius terras nidulantur, commoran-
tur, uiuunt, ut Perdices, Phaſiani, auis-
cule, quas pedita, laqueis, uiſco captam-
us, in peſte ex ſuperiore. Veruecina u-
ſus commodus aut leuiter ſalſæ, aut aſſæ,
minus ut humida & glutinoſa ſit: Com-
modus, & iuuenum Gallinarum quæ o-
ua pariunt, reficiendis ægrorum uiri-
bus, nigrarum maxime. Illarum enim
caro, quàm aliarum ſanguini uicinior
eſt, ideoque mutatur in eum prom-
ptius,

ptius, ex uulgari Philosophorum dicto, facilius ex sese inuicem fieri inter quæ naturæ societas est, ac congruentia: Præter id quod Mesues uoluit, quamminimum excrementorum ab ijs gigni. Capi iuuenes, & Gallinarum pulli reliquis omnibus cibis iure anteponuntur, Magna est utilitas uitulinæ, ex Oxalidis, succo. Carnibus hæctenus memoratis, quarum esum probauimus, siue asis, siue elixis, siue crusta incoctis, Omphacis, Oxalidis, Arantiorum, Limonum, Citriorum succus esto pro condimento. Dum crusta incoquentur, pertusa sunt supra spiracula, quibus elatus uapor reddatur. Insalubria enim & fere uenenata esse uoluit Rasis quarto ad Almansorem, quæ crusta circumsepta, dum coquuntur, halitus nihil foras eijciunt. Utilissime dantur condita, & glaciata iuscula, Gelanitas appellant, Gal-

linarum, Capi, Gallinæ, Pullorum Per-
 dicis, auicularum montanarum, artuum,
 uel Hœdi, uel Porci delectorum, piscium.
 Coquuntur ea usq; dum pulpa tabescen-
 te, ossa diducantur, & excidant. Nun-
 quam non tempestiuum fuerit, album
 condimentum ex Amygdalis tritis, si Pu-
 nici mali acini interspergantur. Nec in-
 utile fuerit id genus condimenti, quod
 uerbo corrupto Ciueriũ quasi Ceparium
 dicunt, ex carne iuuenis Cuniculi & te-
 neri, concisa frustulatim, cum Zingi-
 bere, Croco, Cinamomo, Omphacio. In-
 testina Veruecis iuuenis, Hœdi, Vituli,
 diu cocta, in cibos etiam admittuntur,
 ut & Suis artus percocti, studiosè, cum
 Apio, & Aceti ac Ceparum tantulo.
 Carnis multæ & ouorum recentium
 potissimè ac sorbiliun ea noxa est, quòd
 sanguinem multum generant, ob copiam
 facile, & putrescentem, & uias corporis
 inter

intercludentem. Quam ob causam, & pisces delecti, carnibus longe sunt conuenientiores. Deliguntur ex aquis perspicuis, limpidis, arenoso & glareoso abueo manantibus, ex maritimis saxatiles, non cæno, luto, purgamentis fluminum, non denique cibis immundis sanguinati, squamosi, non leues, aut cartilaginei, quales Conger, Anguilla, Lampreta, Murena, Raya, Pastinaca, Torpedo, Galeus: non uasti, & Cetacei, quales Delphinus, Thinnus, Balena, Phoca, Orca, Amia, quem Piscem Mularum Narbonæ uocant: Fluiuatiles, æstate quales Truta, Umbra, Lucius, Barbulus, Perca, Tinca, Astacus, ex omnibus minime lutosi. Maritimi hyeme probantur magis, quales Aselli recentes, ex Oceano præsertim uel Britannorum uel Armoricorū, Mulli, Erythrini, Cancrī, Locustæ, Gramari, Soleæ, Passer, Rhöbus, Lupus,

Coracinus Merula, Turdus, Psittacus, Trachourus, Arincus, uel recens, uel si salsus, aqua maceratus, quoad salsugo eluatur: hyeme frixi, aut assi in craticula, ex aromatibus paucis, Ceba & Aceto, uel Omphacio: æstate elixi, ut & in iuuenibus ac biliosis febribus, ex Apio, sale pauco, & Oxalide. Horum esus magis quàm carnis iuuat, Primum quia non tam multum sanguinem, deinde quia non tam calidum suppeditant: Tum quia celati aquis, uiciosum aërem non inspirant. Huc referendum, aquas ob perennem fluxum, & motum à putredine uindicari: mare uero & propter hanc ipsam causam, & propter salsuginem. Itaque libro septimo, de partibus animalium Aristoteles: & libro septimo, de naturis animantium Auicennas piscium generi ut hominum, & aliarum quadrupedum, nullam unquam infestam esse pestilentiam, scripserunt, unde uulgatum

gatum est adagium, Pisce magis sanus:
 ἰχθυος μᾶλλον ὑγιαίνων. Putredine igitur pi-
 scis nūquam egre habet, nisi aut in pigris
 stagnis torpeat, aut aquam summam fini-
 dere, & sulcare gaudeat. Adde si placet
 Apho. 18. lib. 1. uictum humidum, & frigi-
 dum, calida & sicca tempestate, & bene-
 ualentibus, & aegris, maxime qui tenentur
 febre mandari. Ex omnibus piscibus, aë-
 ris uitio minime sunt obiecti, quorum &
 plurimæ squamæ, & minutissimæ fue-
 rint. Post hos qui testem, pro tegumento
 ferunt, quales cancer, & fluuiatilis, &
 maritimus, Locusta, Gammarus, Ostrea,
 Mituli, Pectines, Hiatula, Telinæ, Solenes,
 Purpuræ, Umbilici, ac uno uerbo Concha-
 rū, & ὀστραχοδέρμων uniuersum genus. De
 his Aristotelis, secundo libro de animan-
 tium naturis, elogium est, Pisces qui senes-
 etam exuunt, incredibili & admirabili
 potestate, nos tueri, ac conseruare: obsta-
 re ne cōgenitus humor discutiatur, ne alie-

nus & uitiosus accrescat: supplere quod
è spiritu dissoluitur. Eadem in sententia
fuit Arnaldus, libro de moranda senectute,
cum ad hunc modum scriberet. Animal
ait, quod natura sua se innouat, innouat
etiam nos: quod se instaurat, instaurat e-
tiam nos. Sic enim uisum parenti omnium
rerum uniuersæ naturæ fuit, ut ijs ipsis
signis, quæ in illorum natura conspiciun-
tur, ostendant multa, quid possint in
nostris corporibus efficere. Id enim ui-
tam nostram prorogat, quod diu suam
producit: Id uitam breuiorem affert,
quod parum uiuit. In carnibus perinde
atq; piscibus condimenta fiant, Albū ex
Amygdalis tritis, & uel Aceto, uel Om-
phacio, & Zingiberis paululo, uel Ro-
facea, uel Punici, uel Arancij Limo-
nium succo imbutis: uiride ex Ace-
to, Omphacio, & Cimamomi tantulo.
Multa quidem recitauimus, sed in libris
medicorum passim tradita. Vnum quidem
super

supereſt, & notū paucis, & quod cæteris omnibus anteponi queat, ab ijs qui arcane rerum perueſtigandarum Philoſophiæ dediti ſunt, ſic proditum, ut magna obſcuritate inuoluerint, Arnaldo miris laudibus & euectum & celebratum, ſed quod non niſi diuitibus uſurpetur, id eſt uſus auri, quod nunc iuſculis incoquitur, ſeu rude ſeu percuſſum, in monetamq; formatum nunc candens in eo quod bibimus extinctum, nunc ad pateram, uel lancem fabricandam elaboratum, nunc minime uulganda ratione, & ingenioſis ſolum percepta ſic paratum, ut ſtupendis miraculis extirpet morbos, ac proſtiget, incurabiles alioquin: uitam incolumem ſuſtineat, exitum uitæ in plurimos annos differat, ut obiter poſtea demonſtraturus ſum. Huius ergo Prophylactices ſumma eſt, ac Epilogus, uictus rationem oportere eſſe huiusmodi, ut nec attenuet præter modum, quod aliqui decreuerunt:

in hac enim succi nostri corrumpuntur, & incenduntur, uitioq; aëris feriuntur magis, ob corporis laxitatem: nec immodicè spisset, ob putredinis, ac obstructionis periculum, sed mediocritate iusta contineatur, & rebus alijs non naturalibus, & cibo ac potu, ad eam reuocatis, quale esse uinum debere, supra diximus, & ex alimentis, quale potissimum est ius glatiatum, ex auribus & pedibus Suis, Hoedi, Vituli, ac Gallina, obsonium ex intestinis ueruecis, Hoedi, Vituli, ac reliqua id genus.

De uestibus.

Cultus corporis is esto, ne uestibus supra modum calfacientibus, quales sunt densis pellibus suffultæ, grauetur. Iis enim laxatum intra se uitiosum aërem, facilius recipit. Pro tempestate, plus, minus uestiendum, sic tamen ut uestis perpetuò spissior sit, textaq; pressius, & quo minus ad cutem usque corruptus aër subeat

beat satis ipsa uetet. Diplois æstate com-
 moda fuerit è rubro Serico, coccineo: aut
 lineo, uel undulato panno: interiecto pau-
 co Bombace operta. Tunica hyeme esto
 angusta, & adstricta, si res permittit,
 Coccinea, pellibus substrata tenuibus,
 quales sunt Agnorum crispæ, aliæue nec
 multo nec prolixo pilo hispida, ut ua-
 ria nostræ, maculis & crebris & minu-
 tis: minutim uarias appellant. Toga esto
 undulata. Indusia cùm elota fuerint lixi-
 uio, & emaculata, homine ac tempestate
 calidis, rursus madescant Rosacea, in
 qua Santalum Camphoram, Rosas dilue-
 rimus. Homine uero, ac tempestate frigi-
 dis, decocto Ireos & Cocci, cum pauca
 Rosacea uestitus mundities, ut salutaris
 est, ac honesta, sic & odor non curiosè
 affectatus, quem oderant ueteres, cùm
 dicerent malle se nihil quàm benè olere,
 sed iucundus ac suauis, qui nec alarum
 hircum, nec uirus sudoris, offundat na-

ribus. Odor is conciliatur æstate, puluis-
sculo Rosarum, Santalorum omnium, uio-
larum, Camphuræ, æqua portione commi-
xtorum: Hyeme, adiectis Moscho, Iride,
aut puluisculo uiolaceo, qui passim in offi-
cinis miscetur.

Somnus.

INterdiu minimè dormiendum, maxi-
mèque & pransis, & meridie. At si
quis, ob consuetudinem, & æstum sibi
temperare non possit, quominus dormiat:
is somnum capito & procul à cibo, &
discinctus, & depositis calceis, in loco
non udo, quambreuißimum poterit. No-
cturnus somnus, quoniam humectat, &
refrigerat, officitq; ne humores incendan-
tur, commodior est, capite in cervicali al-
tius inclinato: uigiliæ multæ, quoniam mul-
tum siccant, fugiendæ.

Motus, quies.

MOtu corpus arefcit, calorem siccitas
Minuitat. Parum igitur corpus mouen-
dum,

dū, præsertim magno æstu, quo humores solent effervesce. Corpus exercendū si opus exercitatio fuerit, ue speri, ac matutino cū pestis caussa superior est: alias cū inferior. Cætera magis quiescendū. hūme scit enim quiete, ac refrigeratur corpus.

Inanities, plenitudo.

Cibo se multo semel infarcire non expedit, ut & nec multiplici. Nihil enim magis ciborum uarietate Auicennæ damnatur. cap. de ratione cibi ac potus. Priusquam mensæ accumbatur, sex alui egerenda est. Illos enim rarò morbus adoritur, quibus aluus mollis fuerit: quod Galenus scripsit, commentario Apho. 33. lib. 6. Coenandum parce, & citra carnis esum, contentis iuscūlo, ac panis ossa inuncta, cum Omphacij tantulo: uel iuscūlo glaciato, cuius supra meminimus: aut Pulli carne paucissima, ex Aceto, & Rosa cea. Nulli uel sitis, uel fames toleranda. Omnium minimè ijs quibus calidior est

uent

uentriculus. Iis igitur crebro, sed parum edendum, ientandumq; ac pro meranda comessandum. Ientaculo modicum aut uini bibunto, aut iusculi acidi sorbento. Merēda, uel Mali, uel Pyri, uel corticis Citri conditi, frustulum sumunto, uel Amygdalas recentes Rosacea Saccharata maceratas: uel si sanguis abundat, Lactucam, Portulacam Oxalida, Cucumerem, Melonem, ex Aceto, quorum frequenti, ac repetito esu spiritus & sanguis nouantur, recentēsque aëris statum magis citra noxam perferunt quàm antiqui: quod inter Auicennam lib. 4. & faciundæ medicinae doctores, prorsus conuenit.

Affectus animi.

Affectus animi omnes ex æquo frenandi sunt, ne concitatus, ac uehementius tumultuentur. Gaudio multos quibus angustus, pusillus, & muliebris animus fuit: metu complures occidisse legimus. Ira præcipuè qua humores incenduntur
cohi

cohibenda. De morte nec metuendum, nec cogitandum. Tristis enim ea meditatio morbis aliquando initium præbuit. Effusius non ridendum, haud solum quod multo risu obrui mentem, & excidere pudorem, ac fatuitatem prodi, autor est Aristoteles quadam epistola ad Alexandrum. Sed & quòd risu, spiritus dissipantur, ac corpus eneruatur.

De Venere & Balneis.

Impetus ad Venerẽ coercendus. Maritos Luxor si sollicitat (ut foeminas semper quantum illic operis fit poenitet) cautissimè liberis opera danda, nempe septimo quoque die, tantum, idq; matutino. Nec Balneis lauandum, nec sudandum Hypocaustis. Multos namque ob eam imprudentiam, mortem sibi consciuisse adnotavi, quòd uel Balneo, uel Hypocausto usi temere fuissent. Quanquam balneo ex aqua tepida, biliosis, ac melancholicis magnis ardoribus prorsus non interdicitur, emendandæ illorum siccitati, præsertim

tim cum pestis est è superiore caussa,
 Lauantur pedes, ac manus decocto tepido
 Rosarum, foliorum Vitis, Salicis, Arun-
 dinis, Florum Chamæmeli. Puerorum to-
 tum corpus tepida humectatur, eluendis
 sordibus, quæ summæ cuti adherent: ea
 tamen cautione, in balneo ne diu sint. Lon-
 ga enim in Balneo mora, humores ipso-
 rum inflammantur. Reliqua puerilis æta-
 tis curatio in nutricem reijcienda, cui sus-
 mendum nihil calidum, acre, mordax: ui-

etus imperandus refrigerans ac hu-

mectans: uenus detestanda,

quòd ea uoluptate, con-

cubituq; hominum,

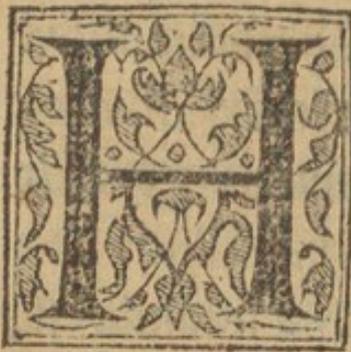
lac iusto fiat

calidius.

SEC

SECUNDI LIBRI
 PARS SECUNDA,
 DE MEDICIS RE=
 MEDIIS, QVIBVS
 A PESTE NO=
 BIS CAVE=
 MV S.

VCVSQVE uel abunde
 rationē uictus quæ in pe
 stis discrimine sequenda
 est, memorauimus. Itaq;
 loco hoc pertractato, iā
 consentaneum fuerit de ijs remedijs, at=
 que medicamentis orationem habere, quæ
 cum uictus ratione supra descripta con=
 ueniunt, ac eiusdem rei caussa, pestis ne
 incessat adhibentur. Corporibus enim pu
 ris,

ris, ritèque, ac decenter curatis, malum hoc nunquam incidere Auicennas uoluit. libro 4. Porrò autem, in his statuendis, consilium medicis triplex est, Primum ut superuacuis corpora purgentur, Alterum ut puram uitam agant. Postremum ut facultates, à quibus reguntur, ualeant, eorumq; uis confirmetur. Hæc tria quæsiuit pilularum communium autor. Aloe namque uoluit purgari corpora, Myrrha puritatem conseruari, Croco sustineri, ac roborari facultates corpori præfectas. Aptissimum quidem illud remedium sed quod ad mala grauiora sit leuius. Proinde de ijs qui aut multo sanguine, aut prauis succis exuberant, clemens id auxilium non satis fuerit. In prioribus uena secanda est, nimirum cum uel seorsim ac solus, uel unà cum humoribus alijs, quibus permiscetur, sanguis abundantior fuerit. Eam postulant habitiora corpora, referta sanguine, carnosâ, rubentia, huic remedio consuefa

sue facta, magnis & amplis uenis conspi-
 cua: multo uini potu, multæ carnis esu, pin-
 guia, & opima: ociosa, & ignaua: ac in-
 terim ualida, qualia plurimum sunt Auli-
 corum summi Pontificis. Ea particulatim
 quæ recensemus si non ad fuerint, sectio
 uenæ non audenda est, cum aliorum sup-
 petat remediorum copia, quæ utiliora sint,
 & morbis sanandis, & propulsandis. Ve-
 na cum inciditur, depellendi periculi caus-
 sa, in optimatibus: delicatis, ac potentibus
 uiris, quorum mollicies nullum medici er-
 ratum ferre, nullum dissimulare potest: tem-
 pestas deligitur nec calidior, nec frigidior,
 sed temperata: ex diebus, qui talis est: Lu-
 næ status nec obscuræ, nec è directo in-
 faustorum syderum cuiquam obiectæ: nec
 ab eodem quarta signiferi parte diuisa:
 in letioribus astris collucens: cæteras
 stellas hilariter & beneuolè conspicien-
 tis: hora luminè que uel post $\nu\epsilon\omicron\mu\eta\nu\iota\alpha\pi$ cre-
 scentis, uel post $\tau\eta\sigma\ \pi\alpha\nu\sigma\acute{\epsilon}\lambda\eta\nu\omicron\sigma$ decrescen-

tis, ut magis expedit. Tū enim sanguis uel
 solus, uel cum bile, pituita, melancholia ad
 motum est incitator. Sanguis alijs mitti-
 tur semel, alijs pluries. Quibus pluries ex
 Axillari uena primum dextra, deinde sini-
 stra, post unum uel alterum diem: sæpius
 uero si necessum est in sanguine redundā-
 tibus, rubris, carnosis, mole corporis ple-
 nioribus, nō obesis, uicissim nunc ex hac
 uena, nunc ex illa. Adolescentibus, ac san-
 guineis, quibusuis, sola sanguinis abun-
 dantia periclitantibus, uena tunditur, cum
 Luna ex obscura diuidua fit, orientēque
 Sole ac die sereno. Iuuenibus biliosis, cum
 Luna ex diuidua plena fit, circiter meri-
 diem, aut paulo citius, si ueremur ut ie-
 iunio ledantur. Melancholicis ac uiris
 ætate consistentibus, cum Luna rursus è
 plena fit. $\delta\iota\chi\omicron\tau\omicron\mu\textcircled{C}$, Senibus ac pituito-
 sis, cum Luna obscuratur ex dimidia-
 ta. Iis enim temporibus, humorum
 quisque magis incitatur, ac commouetur.

Ea

Et ratio inducta est, tum inde quod Aristoteles, ceterique ab eo Philosophi, & Astrologi animaduertunt, eundem à Luna menstruo spatio, atque à Sole cursum annuo cōfici. Ut igitur Solis ambitu, aestas est, ac hyems, aliaq; tempora, sic & Lunæ circumactu eam temporum diuersitatem aduenire: tum inde quod disparibus & anni partibus & diei, humores dispares au-gescunt, auctiq; impetu feruntur ad motum. Modum sanguinis educēdi Galenus (quā quā uariū esse pro uarijs tempera-mētis & alijs cōditionibus tradat) in adole-scēte tamen lib. unam detrahit, ut planū est è lib. de curatione per sanguinis missio-nem: aitq; se interfuisse, cū detractis li-bris duabus, febris confestim iugularetur, nihilq; grauius accideret: in alijs sesquili-bram effusam, sed non sine ualetudinis in-posterum detrimento, si plus abstulissent: libram unam facile & absque noxa demi-possē, etiam in adole-scēte. Aetate quidem

Galenus uixit Antonini Imperatoris, an-
 no post Christum natum circiter centesi-
 mo quinquagesimo, cum homines robu-
 stiores, magis torosi, & uiribus quam nunc
 potentiores forent. Fidem faciet, partim
 quod dentes illis quam nobis plures duo-
 bus fuerint, diutiùsque uiuant animantia,
 ex Aristotelis scriptis, quibus dentium
 ordo numerosior est. Partim quod & tem-
 peramento, & corporis structura, magis
 caduca, magisque fluxa, rariore, imbecil-
 liore, nos quam olim nascimur: quæ om-
 nia uirium sane corporis impotentiam, ani-
 mi uerò præstantiam, ac mentis arguunt,
 quod Aristoteles uoluit libris de anima,
 & uersiculo hoc triuiali decantatur,
 Consilio pollet cui uim natura negauit:
 Partim quod ea rerum necessitas est, ut
 in peius omnia ruant, & prolaban-
 tur. Hac necessitate, ut alia omnia, sic &
 nos mortales includimur. Proinde qui
 multum à priscis firmitate, ac robore
 uinc

uincimur, nobis quoque ipsis imbecilliores natos procreamus, ac celerius con-
senescentes. Itaque nostra memoria uir-
gines anno decimo, iam ad uenerem ge-
stiunt, & nubunt, adolescentes duode-
cimo, ac temporius quoque uxores du-
cunt. Aristoteles uero sensit libro octa-
uo, de historia animantium, liberos ex
ijs susceptos, qui annum primum ac ui-
gesimum nondum attigerint, fragili, ac
ualetudinario corpore, imbelles uiuere,
quoniam ante id tempus, uel infœcunda
genitura sit, uel proles inualida, impo-
tens, ac uieta, & seratur, & concipiatur.
Cum igitur uiribus corporis longè ab
ijs distemus, quos Galeni æuum tulit, et-
enim post illos anno iam millesimo du-
centesimo tricesimo sexto, lucem hanc in-
tuemur, minuendus ille sanguinis eijcien-
di modus, qui Galeno summus uidebatur,
nempe libræ unius, ne quod imperitis me-
dicis exprobratur, in nobis uituperent.

morbum quidem sanatum fuisse, agrum
trucidatum. In uenæ sectione, præter hoc
multa quoque alia ponderanda, & excu-
tienda huiusce quæstionis principio di-
xi, quale est, uenam esse resignandam, cum
primum aër uitiari cœperit, quod sangui-
nis euacuandi licentiam quibusdam uelut
claustris appositis compescendam arbi-
trarer, præsertim cum nihil sit, ubi fre-
quentius delinquatur à medicis & peri-
culosius. Primum quidem, si Pharmacum
tu conferas, naturæ prouidentia solus is
humor educitur, quem ab alijs selectum
medicamenti uis elicit. At uena reclusa,
medico non licet humorem secernere, quæ
pelli foras utile prouiderit. Confestim e-
nim sanguis erumpens, & bonos, & pra-
uos humores secum prouoluit. Quapro-
pter usu sæpe uenit, ut corporis uitiosi
humores, icta uena, bonis exeuntibus re-
stent, ac supersint. Præterea falso quidam
aiunt mittendo sanguine obstare nos, ne
humo

humores effervescent. Non enim solum id non assequimur, sed illos etiam magis hoc remedio succendimus. Nam quemadmodum citius merum prunis ac flammae impositum calefcit, tardius aqua, & uinum dilutum: Ut promptius aridi ligni, quale ueterum Acapnon fuit, strues crematur, egrius uiridis, nuper cæsi, humorêque suo adhuc turgentis: Sic & bilis, qua in nostro corpore siccissima est, ni humore sanguinis irrigetur, ac offundatur, ardet celerrime. Quare Auicennas concinna, eleganti, bellaque metaphora, sanguinem habenas, & frenum bilis uocare consuevit: quoniam illius presentia ne ferociat, exultet, ac insolescat bilis coërcetur: Idemque ille, temeraria uenæ sectione alibi dixit, aut contumacius frigidos humores crudescere, aut excandescere calidos ac efferrari. Adde & his, cum ea sit in corpore humorum quibus constamus

uel ἰσονομία, uel æquilibritas, quantum sagaci perpensione coniectari medici potuerunt, ut portione perpetuo inter ipsos dupla comparentur, uerbi causa, octo libras sanguis pendat, pituita quatuor, bilis flaua duas, unam atra: cùmque item uenæ sectione omnes æquabiliter humores uacuentur, quæ post fusum sanguinem cum reliquo bilis manserit, si prius humores accendebat, postea quoque illos & accendet. Tātum enim ualebit unica bilis pars in quatuor sanguinis, quantū eiusdem partes duæ, in octo sanguinis. Ex quo efficitur, feruidos humores sanguinis emissionem nunquam prorsus leniri Responderit aliquis, minime se hanc ἰσονομίαν quam declarauimus in naturalibus quidem humoribus tollere: nullam uerò esse talem in superuacuis & alienis quos uenæ complectuntur. Etenim ut omnia quæ natura facit ordine rato, & certa conditione, ac inuiolata progrediuntur, sic nihil

hil certum, constans, ratū in ijs quæ præter naturam fiunt, existere potest. Recte hoc quidem, sed quod tametsi non improbemus, minime tamen rem conficiat. Id namque & hîc necessum est: quandoquidem illata uenæ plaga, & prauī & bonī humores æquabiliter profluunt, tantū uiciosi succi, si cum utili compares, relinqui postea, quātū illic antea fuit. Sicq; ad mitigandū feruorem sanguinis, proficit nihil uena secta. Subijciet aliquis, exoneratam naturam minore, quod restat, opera uincere, ac superare potentius, uerum quidem certe id foret, si copia tantum noceret humor. At ubi qualitatis uitium est, nondum tamen à naturæ statu sic alienatæ, ut in illum referri non possit, ea contrarijs inducenda est primum, deinde qualitate compressa, non uenæ sectione, sed pharmaco inaniendū corpus. Dixerit & quispiam, sanguinis effusione occurrere nos putredimi, quæ ob humoris caliditatē succedet.

Ad id est supra quodammodo satisfactū,
cum humoris ob pestilentis aëris corru-
ptionem feruentis, misso sanguine calidi-
tatem minime deleri nos asserebamus: Sed
remedijs aduersis eam expugnari, nempe
alterantibus, quæ in medici potestate non
naturæ sunt, & quæ naturæ medicus, non
ipsa sibi suppeditat. Falsum igitur est
quod uulgo dictitant, ad humorum nostri
corporis leniendos feruores, sanguinem
educi oportere, exemplūq; plane ridicu-
lum quod ad id excogitarunt, ut dolio cō-
prehensum uinum feruere desinit, aliquan-
tulum si dematur, sic & detractō sangui-
ne, humoris feruorem cōpesci. Etenim ui-
ni feruor, aëris intromissi frigiditate, ut eo-
rum quæ bulliunt omniū, iniecta frigida,
cohibetur: non uero ob tantulum id, quod
effundimus: Atque adeo, quamuis nō nihil
mitescat hac ratione, prorsus tamen non
extinguitur. Rursum enim post efferve-
scunt & uinū cum aëri præcluseris aditū,
&

Et quæ ad ignem bulliunt omnia, cum nihil præterea frigide instillabitur. Itaque uenâ incidēda minime est, nec in omnibus sine discrimine quod percussoris est Lanista, aut gladiatoris, non medici: nec alias, quin explicata supra conditiones hortentur. Hactenus de uenæ sectione, postquam τὸ πρῶτον παρὰ τὴν κείνην, nos ordine collocabimus, et quod superiore ad perniciem, salutē uē minoris momenti non sit: et quod medicis omnibus frequens, omnibus recte non constituatur, magna artis medicæ infamia: non tacendo hominum detrimento, quorum saluti medicina præest. In pharmacis mandandis, ea medicorum sit animaduersio, et prudentia, ne sæpius ac ualidioribus medicamentis hominum ualeitudinem affligant. Præceps nãq; in uentrem solet esse, cum pestis imminet, humorum omnium decubitus, quē facile medicamētis nos prouocamus. Rem sic esse demonstrāt admodū crebra,
tum

tum temporis alui profluvia, biliosa, melancholica, & cuiusuis alius generis. quæ propter clementiores imperandæ sunt. purgationes, è decocto Prunorum, Tamar Indorum, uiolaria, Buglossi, Cirsij, Mannæ, Iulepo Violato, sero lactis Caprini, decocto communi Brassicæ rubræ paululum incoctæ, iusculo Cicerum rubrorū, Pisorum, Lenticulæ, Pulli, Galli ueteris ruffi, adiectis quæ adijci uoluit Mesues cap. de Gallo. Serum Caprinum noctem unam sub dio ponitur: incoquantur Lupulus, fumaria, Capillus Veneris, uiolæ, Tamarindi: Sena, Polypodium, Borrago. Leuiuscula sunt hæ purgationes delicatis, uel pueris accommodæ. Iis diluitur, si uisum ita fuerit, Rhabarbarū, Agaricus, Cassia, & huiusmodi reliqua. In corpore duriore, & cum è uenis trahendus humor est, nec ab Eccoprotico satis agitur, ante purgationem dandum Pepticon, humoris naturæ conueniens, quale est Oxysacchara,

ra, aut Syrupus acetosus, compositus uel simplex, addito uel Syrupo de Endiuiā, uel Syrupo Byzantino, qui obstructiones expedit, & sanguinem purgat, uel Syrupo de Fumaria, qui & idem præstat, & ne humores incendantur prohibet: aut si mauis hanc formulā sequitor, ut tu opte ingenio post, eiusdē rationis præscribere medicamēta scias. Reci. radicis Rusci, Asparagi, Graminis, Tunicis, ana, unc. 3. Capill. ueneris, Lupuli, Buglossi, Borrage, Endiuiæ, Fumariæ, Hyssopi, Oxalidis, ana, m. 1. 4. seminū frig. maiorū, & Anisi, ana unc. 1. Prunæ, 20. Glycyrrhizæ, pulpæ Passarū, ana unc. ʒ. Ordei, p. 1. cū Sacchari libr. 1. succi Punicorū, unc. 3. succi Cydoniorū, Citrij, Limonū, ana, q. 1. fiat Syrupus perfecte coctus, aromatizetur, cū Cinamomi, Maceris, Caryophyllorū, ana drac. ʒ. Eius unc. 2. cū totidē aquæ Buglossi, & Oxalidis, quoto quoq; die matutino bibātur, horis tribus ante prædiū. Partis alicuius uel imbecillæ

becillitas, uel quiuis affectus priuatim si
 spectandus sit, licet superioribus adscri-
 bere quæ illi peculiariter subueniunt. Sunt
 qui alijs omnibus Cassiam anteferant:
 quod & Auicennas, & Mesues quouis
 morbo, temperamēto, regione, etate, hora
 grauidis etiam ac pueris innoxie dari scri-
 pserint, quoniam leuissimè purgat. Cete-
 rum & mea quidem, & illorum omnium
 sententia, quorum uel scriptis, uel oratio-
 ne, sum eruditus, Cassia non ubique ac si-
 ne discrimine usurpāda est. Primum quia
 ut aduersus Thessalū, Galenus tertio Me-
 thodi censebat, ualetudinis uel tuendæ uel
 reparandæ, non idem modus est in omni-
 bus: maxime cū tāta sit temperationum
 diuersitas: deinde quia Cassiæ una uel alte-
 ra uncia, decocti uel liquoris uncijs octo,
 diluitur. Quare tota potio multitudine,
 spissitate, colore, odore, sapore alijs displi-
 cet, alijs in uomitionem effundit uentricu-
 lum, adeo ut ad solam mentionem, ple-
 riq

rique nauseant: plerique semel si gustarunt, omnem in posterum purgationem abhorreant. Tertio quia tametsi Mesues abundantius paulo Cassianum laudauerit, uisceribus tamen imbecillis, ac lubricis uentriculòq; ac intestinis siccioribus nocere, quoniam ab ijs minime detinetur & serò admodum purgare, ualdèq; impotenter, idem eodè capite admonuit. Quam obrem ad hanc multiplicem incòmoditatem remedium quoq; multiplex acuti, & solertes uiri tandem inuenerunt, additis Rhabarb. Myrob. flau. semine Oxyacanthes, alius si præter modum lubrica fuerit, & facilis. Sin tardior & pigrior, Oleo Amygdalarum dulcium, uel Syrupò uiolato: ne quid uentriculum ac intestina lædat: Cinamomo, Caryophyllis, Mastiche, quibus odora fit & ob id grata, & ut purget citius, pulpa uuarum passarum, Prunis tamarindis: adhibito delectu, ut ea potius addatur quæ p tpe, ac occasione rerum magis congru

gruūt: hæc qui nescit, ille Cassia non tēpe-
 stiue data nunc fastidiū, & nauseā mouet,
 nunc appetentiam hebetat, nunc uentris
 profluuium molestū inducit, historia me-
 morabili Cardinalis cuiusdam, cuius inte-
 stina lubrica prorsus, & debilia fuerunt.
 Ei cum imperitus medicus Cassiæ unciam
 unam dedisset, aluus sic erupit, ut unius
 diei spacio miser quinquagesies defecerit,
 ac dysenteria, & Tenesmo obierit tan-
 dem. Id uidelicet fuit quod Auicennas
 scripsit. lib. 2. bilem ustam à Cassia deijci.
 Itaque ea sumpta intestina sicca, & ma-
 cilenta exulcerari, ob humoris calidita-
 tem & siccitatem, fierique dysenteriam.
 Est igitur prudenter, & corporum que
 inanimus dispositio, & pharmacorum
 circumspicienda uel facilitas, uel diffi-
 cultas, priusquam nos ad purgationem
 egros cogamus. Astute, & sapienter
 Monpessulani prima mensa dari Cassiam
 uolunt. Sic enim fluxus alui periculum ui-
 tatur.

tatur, quoniam à cibo extra uentriculum
 pulsa totum uentrem celeriter permeat.
 In pueris, ac teneris corporibus, seu iam
 febris uel sola, uel cum tuberculis aut
 Carbūculo insederit, uel si febris nulla est,
 & aluus resistit, hoc bonum: Recip. Pru-
 na. 20. florum uiolearum, Buglossi, Borra-
 ginis, ana p. 1. Tamarind, unci. ʒ. pulpæ
 Passarum Glycyrrhizæ ana unc. ʒ. fiat
 dō. in qua dissolue Iulep uiolati. 4. ʒ. Rha-
 barbari noctem totam in aqua Endiuie
 macerati drac. ʒ. spicæ Nardi scrup. 1. aut
 quoniam Rhabarbari quidam amarorem
 fugiunt, Myrobalanorum flauarum mace-
 ratarum ut supra uel ipso decocto, uel Sy-
 rupo uiolato drac. iij. uel Mannæ granatæ
 unc. 1. In iuuenibus ac ætate cōsistētibus,
 hoc cōfert. Reci. pulpæ Passarum unc. 1.
 trium florum communium, ana. p. 1. Ca-
 ryophyllorum, Cinamomi Maceris ana
 scrup. 1. Senæ Polypodij, Epithymi, ana
 drachmas duas: fiat deco. in qua dissolue,

Mannæ unciam unā, Iulep uiolati unciam unam. Fiat potus, qui aspectu, odore, sapore, egros inuitabit. Mitius id si fuerit, adijce in iuuenibus, electuarij de succo Rosarum: in natu grandioribus, diacarthami, drachmā unā, aut loco Mānæ, si ex ijs quæ supra memorauimus nihil uetat, Cassiam imperato, cum Rhab. drachma una, & Spicæ scrup. unico uel cum Prunis, Myxis, zizyphis, Passis, Caricis, si aluum magis à Cassia uelis duci. Decocto commodè adscripseris Fumariam, Borriginem, Buglossum, Lupulum. Isthæc cum nos Prophylactices caussa præscribimus, designandum tempus est, præsertim in fortunis, opibus, & dignitate claris hominibus, quo sumantur quemadmodum in sanguinis missione, supra faciundum esse, fuit à nobis explicatum. Nec enim bibenda hæc cum Lactea uia Luna ingreditur, aut plena est, aut in animantium quæ ruminant signis

moratur. Reuometur enim quod tum bi-
beris, quod & accidere sapissimè uidi,
cùm apud Leonem foret Luna. Quod si
prætereà nos obseruemus, ut Cholagogũ
detur quo tempore in cœlo Mars siccis
& calidis humoribus præpositus: melan-
choliã purgans, quo tempore Saturnus,
qui præsidet frigidis & siccis, parum ua-
lebunt ac in reliqua sydera potestatis &
imperij nihil obtinebunt, purgationes fœ-
licius, prosperius, ac facilius procedent,
quod Arnaldus libro de Astrologia ne-
cessaria medico, & Ptolemæus in Centi-
loquio, eiusq; interpretes Hali, testati sunt.
Intereà uerò clystere leui, tertio aut septi-
mo quoque die subiecto, aluus mollienda
est. Quibus enim sæpius aluus clystere
proluitur, ijs officium natura non sponte
facere consueuit, sed medicamento lacessi-
ta. Clyster esto huiuscemodi. Rec. 4. emol-
lientium, Borræg: Buglos. foliorum Absin-
thij, añ. m. 1. Pruna 20. Ordei, & Furfuris:

H. 2.

ana, p. i. 4. seminum frig. maiorū, & minorum ana unc. ℥. fiat dō. In colatura dissolue Cassiæ unc. i. Hieræ picræ unc. ℥. Mellis, uiol. 4. ℥. olei de lilio æstate: Amygda. dulc. hyeme unc. ij. succi Betæ uel Mercurialis, unc. iij. Salis drachm. i. In senibus Agarici drach. i. Salis fossitij, drac. ℥. aut in decocti formula adde seminis Carthami, contusi unc. i. fiat clyster. Hoc quidem pacto in uarijs temperamentis, uarianda sunt Cathartica, ijs si quis locus fuerit: exempli gratia pro Agarico in biliosis, electa. de succo Ros. drachm. i. iuuerit: hocque modo in omnibus cæteris iudicandum est. Alia multa huius classis remedia persequi ac recitare queam, sed quibus carere possumus, communium Pilularum usus frequens si fuerit. Eæ componuntur Aloe, croco & Myrrha, omnibus, omniq; tempore utiles, exceptis iis, quibus aut recludi solent Mariscæ, aut menses largius emanare. Nec propterea tamē his nō datur

tur, sed alia diligentia parata, Rosacca enim in qua Tragachantum maceratū est, Aloë lauatur, donec obtusus fuerit summus ille amaror, quo uenarum oscula punguntur, ac patefcunt, cienturq; fluxiones. In omnibus alijs harū utilitas est prorsus maxima, non ideo tantum quod putredini obstant, sed & quod partim humores corruptos uitiosos, ad inducendam pestem commodos, leuiter deducunt. Partim quod reseratis Mariscis, cum sanguine tument, ac inflantur, melancholicos, crassos, ac feculentos humores, unde carbunculis materia suggeritur, expellūt: quod citius fit, ac promptius, si aut folijs Ficus, aut aspero panniculo, Cepæ succo madido, confricentur aliquādiu Mariscæ. Iisdem & tardiores foeminarū menstrui fluxus accelerantur, cū alijs remedijs, quæ in ea re profunt. ut est hominum uariuos. Pilulas deuorare si quis minime possit, ei puluisculū aloës, Croci, Myrrhæ

dato è iusculo quodam aut aqua Buglosa si, si nec frigidior, nec calidior tempestas est, ex aqua Melissophylli hyeme, Oxalidis, aestate, uel Rosacea, nunquam è uino, ut ex medicis temulenti censent: quoniam

Lieiunis, uinum summopere noxium est, auctore Galeno comment. Aphor. 21. libri 2. Nec uerò ijs assentior, qui horum puluisculum pluris quàm formatos ex eo globulos, estimant: Primum quoniam sapore puluisculus est tam ingrato, abominando, ac insuauis, ob amarorem, ut uel in biduum gustatum uitiet, appetentiámque ciborum medico tum temporis summa cura tuendam, auertat, subruat, prosternet. Deinde quod puluisculo magis uentriculi firmitas labat: iecinoris quæ dulcibus oblectatur caro, magis offenditur: uenarum oscula magis lancinantur, ac uellicantur. Quãobrem ad Hydropem opportunis, medici ne is unquam daretur puluisculus, sanxerunt: Magis item **men**

menstruas purgationes, & mariscarum
agit profluua. Nec enim Aloes in globu-
los coactæ uis tam integra adiecur usque
uenit, quàm si puluisculus bibatur. Quod
si Aloen, priusquam in puluisculum tera-
tur, ut huic periculo sit prouisum, laue-
mus, eluta quoq; fuerit eius uis Catharti-
ca, quæ in aluo modice pellenda requiri-
tur, sicq; uanum, cassum, & effoetum me-
dicamentum fuerit. Adde globulos diu-
tius in uentriculo retineri, & cum illic
diu sunt, in cor uim salutarem commodius
transfundere, qua recreatum, & confir-
matum, à corrupti uitiosiq; aëris noxa,
animosius se defendat. Adde & globulis,
prauos humores semotioribus locis cuo-
cari: Cuius rei caussa, Mesues cū Aloe mi-
scenda esse, quæ trahendis humoribus ido-
nea sunt, alia uoluit, ca. de Aloe. Huc facit,
quod & idē, & Auicēnas memoriæ tra-
diderunt, Aloen potam, maximè frigida
tempestate, pertimescenda molestia, san-
guinem elidere. Simile est, quod alibi

prodidit Auicennas, matutino, & uesperī
 globulos ex Aloe, cum ijs quæ illius emen-
 dant uitia, ob id utiliter sumi, quod uentrē
 moueāt, nec cibum corrumpunt. Nō enim
 cum cibo, ut puluisculos immisceri. Hoc di-
 cto Auicēnæ liquet puluisculum ex Aloe,
 cibos in uentriculo corrumpere, non item
 globulos, ex ea digestos. Apponetur &
 ratio ex Philosophia deprompta, cæteris
 nec minus certa, nec minus ugens: Quan-
 doquidem simplicium permixtione com-
 positorum fit temperatio, cuius potestate
 ea uis includitur, quam nos occultam pro-
 prietatem uocamus, quanto præstantior
 natura simplicium fuerit, tanto excellen-
 tior est temperatura, & ea quæ in tempe-
 ratura sita est occulta proprietas, compo-
 sitorum qualitatibusq; primis, ac secun-
 dis efficacior ad quiduis peragendū. Per-
 mixtionem uerò Philosophi nominant, tã
 partium inter se compositionē, ut id quod
 in alio minimum est, minutissimam alius
 port

Note

portiunculam tangat, & coherescens amplectatur, hanc quidem solius numinis, ac Naturæ potentia, quæ numinis mandata uelut exequitur, absoluit. Ars uerò quantum nobis concessum est adumbrat, & imitatur. Eius igitur primo loco uis insignis est, quod natura commiscuit: deinde quod ad naturæ permixtionis exemplum, artis industria composuit. Quod si puluisculi nulla est permixtio, uel artificiosa, uel naturalis, quoniam eius particulae diffluunt, dilabuntur, disgregantur, non coniunctæ, connexæ, commissæ in unitatem coeunt, nulla est itidem eius occulta proprietas, nullus esse potest effectus, quem occultæ proprietati nos adscribimus, aut si quis est ille certè longè quàm in globulis minor, ac leuior. Itaque globulorum eadem uis est, ad quæ & puluisculi: prætereaque uim illam adipiscuntur, quam importat mixtio. Eorum enim quæ miscentur, duplicem esse uim Aui-

cennas prodidit libello de uiribus cordis, alteram eorum quæ sigillatim in mixtionem ueniunt, alteram quæ inducitur mixtione. Obstrepet aliquis istud à nemine priscorum medicorum fuisse decretum, laudabitq; Galenum, Auicennam Rasim, Mesuem, & reliquum uno uerbo medicorum senatum, quorum nullus id pronuntiauerit. Cæterum ex Topicis Aristotelis nos didicimus in argumentis quæ nituntur uirorum celebrium auctoritate, negationes à dialecticis recusari, atque adeo etiam affirmationes, illas iustarationi fulciat. Ad me redeo. Pilularum communium is usus est, ut oriente Sole matutino, ex Auicennæ sententia, ad unam drachmam, ex Rasis scriptis, ad scrupu. 2. deglutiantur: sic enim toto die fuerimus tuti, ac præsertim meridie, quo tempore, syderum nocens affluxus, maximè dispergitur: quamquam etiam uesperis sumere liceat, sed inanito uentriculo,

lo, cū à prandio iam cibus descenderit. Rasim ego quidem non audiendum puto, qui scrupu. 2. quoto quoque die sumi iubet, & quoniam de alui fluxu periculum fuerit, & quoniam assuetis, natura minus lacebitur. Expedierit fortasse magis ut quavis dierum hebdomade, drachma una sumatur, in globulos nouem Q dispertita, hebdomadisque primo die quinque: tertio tres: quinto unica: uel ratione contraria, primo unica, tertio tres, quinto quinque hauriantur. Impari ego numero consultò globulos præscripsi, quoniam eorum ferè omnium impar numerus est, à quibus uniuersum gubernatur, rerūque naturalium mutationes, uicissitudo, effectus, causse dispensantur. Id ostendunt errantes stellæ impares, Lunæ conuersio, imparibus diebus lumine solis orbæ, illustratæ plenilunijs, bis arcuatæ: decretorij morborum dies impari numero præfiniti: corporū

porum triplex dimensio, ternarius à Pythagora mirificis laudibus commendatus, quò deos etiam, ac res diuinas cēseri idem opinatus est: Et alia id genus multa quæ sciens omitto, ne sim prolixior. Alternis ijs diebus, quibus globuli non sumentur, danda nonnūquā Theriaces, dra.ß. ut eius calor mitigetur, è Rosacea, uel Oxalidis, uel Buglossi aqua, æstate: hyeme ex aqua Melissophylli. Lædit ea sæpius sumpta pueros iuuenes & senes, decrepitos. Hyeme iuuat magis, & pituitosos, quàm biliosos. E' uino minimè bibenda est, quoniam ut supra nos exposuimus, noxium ieiunis uinum est, ac neruis inimicum. Idem & de Mithridatio arbitrandum: utraque enim hæc Antidotus aduersus uenena comparatur: quamquam ut ijs obsisteretur, plus in Theriace laboratum est, adiectis etiam, uenenis, & Viperis, quæ alia uenena sopirent, ac frangerent. Proinde Theriacem Galenus, libro quinto de Simplicibus medi-
diam

diam esse inter uenenum, & corporis hu-
mani constitutionem uoluit: Auerrhous li-
bello de Theriaca prorsus uenenatã, idq;
colligit ex eorum natura, quæ Theriacen
constituunt: Id ipsum est quod Arnaldus
libro de moranda senectute, reliquit scri-
ptũ ab opifice effectoreq; uniuersi, rebus
fermè singulis id datum, quo nos & læ-
dunt & iuuant, eaq; sic coniuncta, ut esset
quo ledentium noxa reprimeretur. Pro
Theriaca iuuenibus, & ijs quos febris oc-
cupauit, Rhodofaccharũ utilius est, æta-
te præsertim. Sicci ac liquore nullo ma-
dentes globuli, deuorandi sunt. Id uerò si
molestius quibusdam fuerit, eos uuæ pas-
sæ acimo inuerso, ut labantur facilius, aut
crustulis Rosacea madidis, Nebulas uo-
cant, obuoluito: aut saccharo, quod in tra-
gematis fieri solet, obducito, aut tubulo
argenteo indito faucibus demittito, aut
Syrupo uiolaceo, ac de limonibus intingi-
to. Pilularum communium hæc formula
est.

est. Rec. Aloes Hepaticæ, unc. ß. Myrrhæ
 drach. 2. Croci boni non adulterati. dra 1.
 cum Syrupo de Absinthio uel Oxalide,
 uel Omphacio, uel Acetato, uel de Bu-
 glosso, ut pro anni tempore & corporis
 temperatura magis conferent, formetur
 globus. Differt ab hac Rasis descriptio,
 quæ sic habet. Reci. Aloes partem unam,
 Croci, Myrrhæ, añ partem dimidiam. qua
 descriptione in singulis drachmis, circi-
 ter scrupulus unus est Croci. Is autem mo-
 dus, paulò abundantior fuerit. quoniam
 Crocus in uenena refertur, si copiosius of-
 feramus. Spiritus enim foras euocatos di-
 scutit, ac dissipat. Septimo quoq; die. drac.
 1. pulueris electuarij de Bolo, cum Pulli us-
 sculo, uel aqua Scabiosæ, Arbuti, Oxali-
 dis, Buglossi bibenda, pueris potissimum.
 Eius autem hæc est descriptio. Reci. Boli
 Armenia selectæ, unc. ß. radicis Tormetil-
 læ, drac. 2. radicis Tunici, drac. 1. Saccha-
 ri, quantum satis est, fiat puluis. Aduersus
 uenena calida pariter, & frigida remediū

est.

pul

est singulare, puluisculus Auicennæ libello de uiribus cordis, quem hoc modo nos disponemus rectè. Recip. Ambræ selectæ drac. 1. Moschi electi. drac. ʒ. Caphuræ. scr. 1. fiat puluisculus, excipiatur succo, uel Buglossi, uel Oxalidis, formetur inde globulus. Quod enim iã admonuimus, duplo ualidius est globosum Pharmacũ, puluisculo quouis. Aliud est quod sequitur, superiori haud ignobilius. Reci. Trociscorũ è Lemnio sigillo. drac. 2. Troch. è Spodio dra. 1. pulueris elect. de Bolo, & Triafantali, añ. unc. 1. ʒ. pulueris electuarij de gemmis scr. 2. pulueris diamarg. frigidi, scrup. 5. cõscrue Rosarũ. unc. 1. Sacchari, Rosa. unc. ʒ. succi Buglossi, & Scabiosæ, añ. unc. 1. misce omnia simul: fiat globulus aurea bractea deauratus. Detur quotidie drac. 1. Alius est & puluisculus, clarior multo superioribus, è gẽmis Bezoardicis: gẽmas sic uocauit antiquitas, cõtra uenenũ efficaces. Illas Auicẽnas lib. 5. et Auẽzoar libro quem inscripsit Theisir, Smaragdos expo

exponunt: Hyacinthos alij, sic letitiã conciliantes ut eos etiam (licet Bezoar Gemma sit cõtra uenena pollens & insignis) qui continēt ore, supra quã credas exhiberent: Serapio Topazium, uenenis aduersissimum, ad id etiam Theriace ualentius. Nam cum uenenato caseo Arnaldus Theriacen imposuisset, uenenum ab eo solummodò propelli antrorsum uidit, cùm Topazium & antrorsum protrudat sumptum, & ad se illiciat admotum. Quare si puncturis, aut morsibus serpentum, ut in ictis à Scorpione, aut Carbunculis Tuberculisq; uel affricetur, uel illinatur, uel infrietur, foras excitur uenenum, quod nos aliquoties experti sumus, dum Topazio summi Pontificis annulo incluso, his morbis auxiliaremur. Topazium ergo nunc appensum collo gestatur, nunc ore suggitur, nunc cibus apprimitur. Sic enim prorsus uenenum oblitteratur innocēsq; fit. Ex ijs gemmis uel priuatim singulis, uel simul
omni

omnibus contritis minutissime, ablutisq;
Rosacea, ut in Cyano lapide, & Arme-
nico Mesues statuit, puluisculus fit, quem
Bezoaricum appellamus: maximoque in
pretio habemus. Paratur & alius nullo
ad hæc remedia inferior, ex auro puro pu-
to, obryzo: serico nullo dum colore infe-
cto. Margaritis non pertusis pellucidis,
leuibus: quæ omnia tria mirabiliter se-
dem ac domicilium spirituum, corrobo-
rant, palantes ipsos conducunt: etsi cali-
ginosi fuerint, tenebras fugant, ut & Car-
bunculi genera omnia, quæ grauatum
Rubinum Palladium & $\sigma\iota\alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon\mu\alpha\sigma\iota\alpha\sigma$
Carbunculum nuncupant. Corallus uter-
que: gemma quæ dissecto aspidis capite
eruitur, diuitum, ac principum hominum
thesauris hæc conduntur, maximiq; cen-
sentur. Orientis, profundi maris, ac exte-
rarum nationū opes, maximo uitæ discri-
mine quæsitæ. Horum si re tenui facultas
deest, quotidie matutino sumenda drac. λ .

PP.
 confectiois è Rhodosaccharo, conserua
 Buglossi, Oxalidis, cortice Citri, condi-
 ti Saccharo, Bolo Armenia, Radice Tor-
 mentilla, ac Tunici, aurea bractea conte-
 ctæ: Dilutæ si placet succo, uel Citri, uel
 Limonum, aqua Buglossi, Arbuti, Scabio-
 se, Oxalidis. Ex eadē confectioe globuli
 formātur, auroq; operiūtur. Gregorij sum-
 mi pontifi. tempestate, quod sequitur medi-
 camentū nobilissimum fuit. Recip. Spodij
 boni, omniū Sātalorum, Coralli utriusq;
 Galangæ, Rosarū rubrarū, Tormentilla,
 Tunici, Dictamni, Doronici, Boli Arme-
 niæ, Lēnij sigilli, Tragacanthi ana unc. ℥.
 Nucis Moschatæ, Maceris, Glycyrrhizæ,
 seminis Bombacis repurgati, ana drac. 2.
 Cinamomi selecti unciam 1. Zingiberis
 drach. 2. os è corde cerui. 1. seminis Anisi,
 Endiuie, Lactucæ, Oxalidis, Portulacæ,
 ana drac. 1. Caphuræ, drac. ℥. fiat puluis-
 culus. Cæterum quoniam in tanto harum
 confectioum apparatu, uix intelligitur
 quem

quem modum illarum autores præstitue-
rint qualitatum & agentium & patien-
tium quæ in simplicibus sunt, portione
eorum inter se, moderãdarũ: nihilo magis
quæ totius uis post cõpositionẽ simpliciũ
existat: ac multo minimè quænã occulta
proprietas post cõpositionẽ emergat, me-
dicos præsertim lōgo rerum usu hæc iudi-
care nondũ exercitatos, remedijs à ueteri-
bus summa diligentia perscriptis, iustoq;
simpliciũ modo tẽperatis, aut simplicibus
ipsis uti malim, quorũ & primas uires, et
abditam proprietatem, ac certũ quo dan-
da sunt modum, comperimus, ut in Ca-
tharticis & Cardiacis uidere est, quàm
inuisitata audacius, & confidentius noua-
re, præsertim nullis simplicibus cõgestis:
hacq; in re sibi plus licere arbitrati, quàm
olim sibi grauissimi et doctissimi uiri per-
miserũt, qui traditis per manus aliorũ in-
uentis, sua nõ nisi magna religione publi-
cauerunt. Est in odoribus magnum quoq;

auxilium, uario tempore diuersis, æstate
 frigidioribus, calidioribus hyeme, quales
 hi sunt. Recip. Rosarum, florum, Viola=
 rum, & Nymphaeana p. i. omnium San=
 talorum, Cocci Baphici, corticis Citri,
 ana drach. i. Caphuræ, drach. ß. terito in
 puluisculum. Panniculo lineo mundo, uel
 sericeo Coccineo, inuoluito: aut Traga=
 cantho Rosacea diluto, in globum forma=
 to. olfacito sæpe. Recip. Ladani selecti,
 unc. i. Thuris, Mastiches, Styracis, Ca=
 lamithæ, Cariophyllorū, Xyloaloës, Ro=
 sarum, Santalorum omnium, ana drach. ʒ.
 gummi Iuniperi, florum Rosmarini, Stæ=
 chadis, Amaraci, Nucis Cypressi, & Mo=
 schatæ seminis Ocimi, ana drac. i. ß. Am=
 bræ, Moschi, Caphuræ ana scrup. i. om=
 nia in puluisculum terito, ex quo & pau=
 lulo Terebinthinæ, ac Ladani puri, uino
 liquati, partim ad suffitum pastillos par=
 tim globulum fingito, admoueto sæpe na=
 ribus: hyeme, & si nulla febris est, si pitui=
 tof

Rosum cerebrum. Ex optimis quibusq; le-
 eta sunt, aduersus pestis offensas auxilia,
 quæ sequuntur. Recip. Margaritarum
 drach. 1. limaturæ Auri, drach. ʒ. omnium
 Santalorum, Doronici, ana drach. 2. Ro-
 sarum unc. ʒ. 4. seminum frig. maior. semi-
 nis Citri, Oxalidis, & Coriãdri, ana drac.
 1. rad. Tormētillæ, Tunici, Dictamni. Xy-
 loaloës, Serici crudi, Ambraë, Boli Arme-
 niæ, ana scrupu. 2. Cinamomi interioris
 Schoënanthi, ramentorū Eboris, Spodij,
 ossis è corde Cerui, Coralli utriusque, ra-
 mentorum cornu unicornis ana scrup. 1.
 Caphuræ scrup. ʒ. conseruæ Rosarum, &
 Buglo. ana unc. 1. corticis Citri cōditi Sac-
 charo unc. 1. conseruæ Oxalidis, & Nym-
 phææ, pulpæ Tamar. Indorum minutim
 cōcise ana unc. ʒ. auri bractæas 5. Saccha-
 ri, Rosacea dissoluti, quod sufficit. Fiat
 conditum, in tessellas dispertitum, quæ bra-
 ctæis aureis tegantur. Dissoluitur & Sac-
 charum succo Cydoniorum, Limonum,

Citriorum, Arancij, Oxalidis, Buglossi.
 Sunt qui addant Hyacinthos, Smaragdos,
 Topazium, Saphirum, Rubinum,
 Granatum, quod equidem laudarem, si
 usquam in tabernis probi, ac non artifi-
 cio uel interpolati, uel concinnati, uel
 efficti ueneant. Unicornis cornu quem ui-
 detur Aelianus, in Asino indico nobis
 ostendisse, tametsi ueteres medici scri-
 ptis non celebrauerint, uenenis tamen
 obsistit & Cardiacon est, perinde ac Cera-
 ui cornu, quod lumbricos interficit, fœ-
 minarum conceptus iuuat, & si quod a-
 liud Cardiacon est. Idem ipsum & de Ca-
 phura sentiendum, cuius uires post etatē
 Galeni, ac Dioscoridis, ut & aliorū que
 non pauca sunt, Hali perspectas fuisse
 tradit à posteris, in morbis pestilentibus
 calidis: sicut & in frigidis Moschi. Est
 alia quoque Antidotus, medicis Bono-
 niensibus, Monpessulanis, Parisiensibus,
 commendata omnium magna consensio-
 ne

ne, cuius inuentorem ac scriptorem Arnaldum ferunt: ea sic habet. Recip. seminis Iuniperi, unc. 1. Caryophyllorum, Maceris, Nucis Moschatæ, Zingiberis, Zedoariae, Galangæ, ana drachm. 1. utriusque Aristolochiæ, Gentianæ, Tormentillæ, Tunici, Radicis, Dictamni, Helenij, Been utriusq; Ireos, Doronici ana drac. 2. Ruthæ, Balsamitæ, Salviæ, Scabiosæ, Pulegij Ceruini, Mëthæ, ana drac. 1. Baccarum, Lauri, seminis Oxalidis, Ocymi, Citrij, Mastiches, Thuris, Boli Armeniæ, Lemnij sigilli, Spodij, ossis è corde Cerui, ramentorum Eboris, cornu Cerui, et unicornis, ana scrup. 5. utrarumq; Margaritarum, Coralli utriusque, omnium Santalorū, Rosarum ana scrup. 2. Rubinorum, Hyacinthorū, Topazij, Saphiri, ana scrup. 2. conseruæ, Rosarum, Buglossi, Oxalidis, corticis Citri, conditi Tamarindorū, ana drac. 3. Theriaces, unc. 1. Caphuræ, drac. 1. auri bractæas. 10. Sacchari dissoluti, Rosarum

cea & aqua Arbuti quod sufficit: fiat electuariū in tessulas discissum, uel cū succis antea numeratis, aut Syrupo de Limonibus, qui hoc in loco solus etiam, Antidoti uice fuerit, fiat opiata: detur quotidie matutino drach. .i. si calidius medicamentum paulo existimabis, auctis frigidis, calidis subtractis, prout ipse temporis articulus suadebit. Hoc remedio uita multorum salusq; ac incolumitas seruata est. Sunt & in officinis ad hæc auxilia, destinatae confectiones, quales Tryphera Saracenicæ, Hali, & Mesue testibus: electuarium de gemmis non nisi principum uirorum sumptu comparandum, confectio Alchermes, Aromaticū, Rosatum, maius aut Saccharo, aut Melle conditum, Diarmargariton, hyeme calidum: frigidū æstate, diambra, dianthos, electuarium Galeni exhilarans Triasantalū, Diarhodon, Abb. Trochisci è spodio, Diacorallæ, è Baccis Oxyachætes, è terra Lemnia, Diarhodon, cōseruæ,
ant

antea memoratæ. Horum etiã puluisculus priusquam in certum confectionis genus assumptum sit, datur unius drach. pondere, eodem, quo & superiora, consilio. Cardiacæ hæc omnia sunt, putredinẽq; & incendium humorum sedant, obstantq;, ne spiritus euanescant. Libet & hîc Arnaldi remedium apponere, sed orationis obscuritate eadem celatum qua ille abstrudendum iussit, uel quod non nisi maxima impensa id peruestigamus, uel quod multitudini hæc inaudita ridetur ut absurda, aut quasi uana despiciuntur, uel quod dijs iniuriam facit, eorumq; numen uiolat, quẽ admodũ Aristoteles ad Alexandrũ epistola quadam scripsit, qui hæc arcana, conscius eorum, uulgo temerãda prophanandaq; loquacitate sua exhibet, id uidelicet quinque rebus constat. Harum prima in uisceribus terræ fouetur: Altera in mari natat: Tertia insidet terræ: Quarta in aëre uehitur: Quinta nobilissimum id est à

superioribus editū, satū, genitū, procrea-
 tum animal, sempiternæ uitæ, nūquam se-
 nescens, reparans se Phœnicis more, dijs
 amicum, stellis familiare, humani generis
 columnen, uitæ nostræ tutela, omnium rerum
 quas optare, cupere, uotis expetere licet
 promptuarium, penus, ταμειον Ἰάλασα. In
 iuuenibus & biliosis, liquidis perfusioni-
 bus, Epithemata uocant, interiorū partiū
 calor mulcetur. Ea nos sic imperamus. Re-
 cip. aquæ Solani, Endiuie, Lactucæ, Plan-
 taginis, Cucurbitæ, Absinthij, ana q. 1. Ace-
 ti Rosacei unc. 2. Pulueris omnium Santa-
 lorum, & Rosarum ana drach. 1. Calami
 Aromatici, Schoenathi, Cyperi, ana drac.
 β. Caphuræ, scrup. 1. fiat Epithema in ca-
 lidā tempestatē, & cum febris tenet. Adde
 et Croci paululū, ni molestū sit, quod lu-
 teo id est suo colore uestes foetat. Adhibē-
 dum hoc uespero, ac matutino, & si quā-
 do noctu uigiliæ torqueāt, impetrādo so-
 mno: amouendūq; sumpto cibo, quoad in-
 uent

uentriculo coctus is fuerit. Sunt qui pul-
 uisculis proxime scriptis sacculum uel
 Sericeum, uel Lineum oppletum Rosacea
 mergunt, ac madentem imponunt Hypo-
 chondrio dextro, & cum aruerit, madesa-
 ciunt rursus, denuoq; admouent quousque
 sat refrigeratum Hepar fuisse arbitren-
 tur. Pro aquis superioribus, alijs herbarū
 succi præscribuntur, Solani, Endiuia, La-
 ctura, Cucurbitæ, Portulacæ, Buglossi, at-
 que similiū. Huius ergo Prophylactices,
 quātū à nostra disputatione, huc usq; per
 ducta colligi potest, summa fuerit, sangui-
 nem expurgare & aptis medicamētis ob-
 uiam ire putredini. Id præstant innume-
 rabilia propemodum auxilia. hæc simpli-
 cia, illa composita. In simplicibus eximia
 sunt Citrij & cortex, & semē: radix Tor-
 mētilla, Gētiane, Ireos, Dictāni, Tunici,
 Lēnia terra, Bolus, Armenia, Sericū cru-
 dū, Cocus, Baphica, Aurū, Margaritæ, Ar-
 gēiū, os è corde cerui Ambra, caphura, mo-
 schus,

schus, Xyloaloe, Endiuiā, Cassia, Myro-
 balanus flaua, & Cepula condita, succus
 Fumariæ, Endiuiæ, Lupuli, Buglossi, Bor-
 raginis, Hyperici, Cardiaca omnia quæ
 recensuerunt, Auicennas libello de uiribus
 cordis, ac capite de uenenis, lib. 4. Arnal-
 dus, libro de senectute moranda, & uita
 Philosophorum. In compositis egregia
 sunt, pilulæ cōmunes, Mithridatium, The-
 riace & Andromachi & diateffaron,
 puluis de Bolo, puluis Bezoaricus, puluis
 de gemmis, & omnia cætera de quibus su-
 pra mentio habita est. Excellit tamen o-
 mnia præstans, & diuinū illud Ar-
 naldi remedium, quod ambigui-
 tate orationis intricatum,
 non ubiuis explican-
 dū esse, antea nos
 diximus.

*

D E

DE CURATIO-
NE MORBO-
RVM PESTI-
LENTIVM.
LIBER III.

*C*urationē morborum pe-
stilētium priusquam in-
grediamur, quæ solēt in-
quæstionem uerti, ac in-
ter medicos disceptari,
nos ea edisseremus. Primum quid sit pe-
stis: Mox quot, & quales morbi pestife-
ri. Tum febris pestilens, Carbūculi ac re-
liquorum tumorū, symptoma ne sit: an ij
potius huius. Præterea febres ne omnes pe-
stilentes esse possint, deinde morbi omnes
pestilentes contagiosi sint nec ne: & qui
ex ijs magis cōtagione obrepāt. Hæc ordi-
ne

ne cū exposuerimus, clarior, ac dilucidior curādi tota ratio futura est. Morbus quidem is pestilens est, quem uel à superioribus uel ab inferioribus causis uel ab utrisque uitiatus, corruptus, deprauatus aër intulit. Sic Auicennas libr. 4. uisus est intellexisse, cum de peste uerba faceret. Qui ob has causas aër deterior est, à nobis cum spiritum ducimus, acceptus, recta in cor illabitur. eiusque spiritus uitiat, calfacit, absumit, ac discuti primum: deinde consecutione quadam, humores ibi reconditos insana caliditate ac putredine facit uenenatos. Quæ igitur causa pestis, ex aëris uitio primum extitit, in cordis spiritu proxime suæ progressionis fundamenta iacit, mōxque transit in continentes humores, qui ea corruptione in corde prius, deinde & in toto corpore uenenati fiunt. Morbi huius exordia, nēpe aëris deprauationem, Hippocrates, Galenus, Auicennas, Rasis uiderunt, suisq; scriptis

ptis mandauerunt. Processum in spiritus
ac humores, ij, qui nostra memoria flo-
rent, Gentilis, à Prassio, Bernardus Gor-
donius, Ioannes Iacobus, Ioannes à Tor-
namira, Iacobus à Rotundo, famosi me-
dici, ac ingenij sui monumentis illustres,
quos ut dignitas eorum postulat, hono-
ris gratia nomino. Ex ea caussa quam
triplicem constituimus, triplex quoque
pestilentis morbi genus est, prout uene-
num corporibus effusum, uel sæuius est,
ac rapidius, uel pigrum, ac lentum. Su-
perior caussa infesta, cum sola est, mor-
bis perquam acutis, ad septimum diem
perimentibus, uel citius etiam, nos confli-
etamur, quales sunt febris uehemētissima,
Carbunculi, Coli dolor, Eileos Synanche,
Phrenitis, Pleuritis, Strāguria, dysenteria,
quibus nos subuenimus proprijs illorū au-
xilijs, additis quæ ad uenenum pestilens
faciunt. inferior caussa sola cum præces-
sit, diuturniores ac longiores morbi na-
scunt

scuntur quod propemodum Hippocrates
 innuit, Aph. 16. lib. 3. Eiusmodi sunt Pru-
 ritus, Scabies, saniosum ulcus, humorum
 corruptela: partes corporis depascens,
 corrosio, interdum sic ferox, ut à foemo-
 re crus, à crure pes distrahatur: quod Ga-
 lenus lib. 1. de temperamentis, ex Epide-
 micis Hippocratis, usuuenire iudicauit
 uertebrarū luxatio, Synanchæ, uteri stran-
 gulatus, alui profluvia, Hæmitritæi leta-
 les, renum, hepatis, uentriculi, & alio-
 rum uiscerum inflammationes, ac tuber-
 cula, memoriæ iactura, & rerum præteri-
 tarum obliuio: quod Galenus addidit ex
 Thucycide capitulo tertio libro de Sym-
 ptomat. differentijs. Ambæ uero causse
 pestem si aduexerunt, ægritudines inter-
 citiores ac tardiores mediæ contingunt,
 eiusmodi sunt febres, quæ altero tertio-
 ue, septenario de sinūt. febres ουρεχās. HY-
 drops ex imbecilla concoctione, & id ge-
 nus cætera. His de causis, nimirum pu-
 trefe-

trescunt & incenduntur omnes ex æquo humores, magis tamen hic quàm ille: quod Hippocrates tacite significauit Aphorism. 19. libro tertio. Quapropter Auicennas, libro quarto dixit, in morbis pestilentibus, incidi uenam oportere, cum sanguis in uitio est: dari purgationem cum humores ceteri. De febre uero pestilente, sic habendum, eam nunc esse tuberculorum Symptoma, nunc illius ea. Nonnunquam enim febrem præire, sequi tubercula, priora nonnunquam esse tubercula, posteriorem febrem: illud tamen quàm hoc, nocentius. Etenim cum Galeni sententia octauo libro Methodi, febris pessima sit ex intemperaturis: quoniam totum corpus affligit, ceteræ aliquam solam ex eius partibus: & inter febres nulli pestilens cedat malignitate: si febris tuberculum excitauit, duplici malo æger uexatur, præsertim si morbi gravitate, die non decretorio, haud

naturæ ui, & robore, tuberculi ea fuerit eruptio, quam ἐκ σπυγγώματος γέγνημένην uocant. At uero ubi prodijt tuberculum, nulladum molesta febre, si febris post assequatur, promittit id robur naturæ à se detrudentis, quæ superuacua sunt, & onerosa: præsertim cum id humorum decubitu, non collectione fit: & attollente se sponte natura, non aliunde Symptomati- bus prouocata. At si quis ex Auicennæ dicto nobiscum disceptet, febres à tuberculis inductas, esse Diarias, non pestilentes: ille scito magna ex parte id uerum esse, non perpetuo. Continuas enim & intermittentes, putridas aliquando incessere, quod Hyppocrates declarauit, Aphor. 55. lib. 4. Nam cum is diceret febres omnes, ex Inguinum tumore profectas, malas esse præter Diarias, in uocabulo, omnes, quod patet latissime febres quasuis etiam pestilentes, comprehendit. Vanum est, & quod rixantur aliqui, febre

bres has ideo non esse pestilentes, quod Symptomata ut Bouillæ, & Exanthemata, quæ ab ijs excitantur: pestilentia non sint, quod ex illorum curatione patet. At si ex ijs tumoribus ueneni ac putridi halitus, in cor usque efferuntur, quæ febris pestilentis ratio est, quid iam impedit quominus febris pestilens exoriatur? nec uero absurdum est, fateri quod prius Symptoma fuit, in morbum tandem migrare: cum ea sit affinitas causarum, morborum, Symptomatum, ut alia in aliorum naturam, transeant. Præterea Bubones, quos suo more Althooin nominat, Auicennas locis ac tempore pestilentibus, esse frequentes uult: iisdemque remedijs tractari, quibus & pestilens febris cum tremore cordis: & eorum morbi qui in cælo pestilenti degunt. Ex quibus omnibus colligere licet, febres eiusmodi:

prorsus esse pestilentes. Est igitur cum tuberculum febris præcedit, est item cum febrem tuberculum, crebrius tamen febres priores tubercula comitantur: deceptis interdum medicis, cum ægri ob loci molestum sensum, eminus de tuberculo non febre, queruntur. Ea quidem tubercula in partium principum emissarijs prominent, cum uel copia, uel acrimonia, & caliditate humorum stimulatæ uis naturæ, eos uelut in sentinas suas extrudit: quò cum peruenerunt, & propter caliditatem, febris subito inuadit: & propter impactam humoris colluuiem, pars extumescit: Qua in re obseruandum sine huiusmodi tuberculis, externis, internisue, aut utrisque, qualia sunt Exanthemata, pestilentem febrem contingere raro admodum. Interna si cor occupant, statim occidimus: si Pulmonis cauum, aut membranas Thoracis, aut intersepiens Mediastinum sanguis

guis excreatur: morsque in biduum differtur: licet nusquam sit desperata sanatio, præterquam malum, cum in corde est. Morbos omnes pestilentes esse contagiosos, audacter ego equidem pronuncio, & asseuero. Nam si Arnaldo, morbus omnis contagione repit, in quo foetor est, multo magis pestilens in quo & uenenati & maxime putidi halitus spirant. Adhæc, si Lippitudo contagione spectantium oculos afficit, si tabidorum halitus cum cæteris malum communicat, si speculum foeminarum, cum menses fluunt, intuitus maculant, longe potius febris pestilens, in uniuersum corpus diffusa, contagione malum disseminat: eaque magis, in qua uenenati spiritus plures effluunt. Quapropter sola tubercula, ex pestilentibus morbis, contagiosa minime sunt. Post illa febris: Maxime uero febris cum tuberculo. Nullum quidem est febris genus, quod non

in pestilentes cadat. Cæterum hoc ut exploratum sit, obiter id est interijciendum, è tuberculis pestilentibus, quæ in emissarijs præcipuarum partium sese produnt, ad febres sæpius accedere: quæ uerò alibi ut in brachio, dorso, tibijs, apparent, nunc anteire febres, nunc aduenire simul, nunc subsequi. Quæ subsequuntur si decretorio die protuberent, fausta esse, ac læta: quoniam ualida natura suo tempore in officio sit. Sin alijs diebus, tristia, & ominosa: quoniam alieno tempore, offensa morbo & Symptomatibus, ad intempestiuas expulsiones accingit se natura. Quæ uerò aut eunt, aut simul assiliunt, uel cum pestilentibus diarijs sunt, uel cum putridis. Nam ut calidus uapor nec uenenatus in cordis sedem euectus, inflammato spiritu Ephemeram simplicem gignit, sic & uenenatus pestilentem: quas citra ullam materiam fieri medici loquuntur, non quod illis subiecta nulla sit materi

ri

ria febris, & incendij fomes, sed quoniam humorem nullum exurunt, qui uel coquatur, uel purgetur medicamento. Atque adeò non solum non ex ijs tuberculis Diaricæ febres generantur, cum uapor ex partibus longè à corde semotis, non assiduè cor impetit: sed & interdum nulla, cum uapor nullus in cor effertur: quod cum accidit, curatu facillima sunt ea tubercula, & quæ natura uel Pharmaco, uel Clystere, uel glande in pueris, adiuta, ipsa per se discutiat, sudoribus, aut uomitione concitatis. Reliqua plus negotij faciunt, nunc causticis disrumpenda, nunc mollienda Mollificis, nunc Errhypticis mundanda, nunc implenda Sarcoticis, nunc Epuloticis procuranda. Quæ febris inde putrida fit, aut suis redit circuitibus: aut nunquam abscedit: pro humoris qui putrescit, uario situ, ac maiore, mino-

reue abundantia. Quæ statis diebus re-
cursant, haud quidem ualde sunt peri-
culosæ, & Epithematibus, Theriacæ,
Puluisculis, unoq; uerbo Cardiacis omni-
bus, sanantur. Continuae uerò, ac se nihil
intermittentes, cum tuberculis uel emis-
sariorum cerebri, cordis, iecimoris uel
aliarum partium, sunt tutiores, quoniam
tetri uaporis non tantum in cor subduci-
tur, uisq; potentior est naturæ, ac prin-
cipum partium ualentius robur, quæ no-
xium humorem à se tam procul exege-
rint. Ostentant aliæ maius periculum ob
rationes superioribus contrarias. Longè
uerò maximum periculum est tuberculo-
rum, quæ ad emissaria cordis extant, sini-
stra præsertim. Docti ac periti medici fa-
mam is proculdubio meretur, qui rectè
hæc curare sciuerit. Antrofa priores me-
dici tubercula, hæc nuncupauerunt Græ-
ci βελόνας: haud omnino præter ratio-
nem: quia in glandulis, tāquam specu, &
ant

antro delitescant. Ea tametsi cum multo
coniuncta sint periculo, Carbūculis tamē
leuiores incidunt: quoniā ex humidiorē suc
co, minusq; putrido generatur: & minore
cruciatu nocentia, plus spatij medico dāt
ad excogitanda remedia aegro ad se refi-
ciendum. Totius quidem corporis in hoc
malo status peruertitur, ac perturbatur,
cordis tamē insigniter. Etenim cū arx ui-
tae sit, ac praecipua sedes, in id obruēdū &
opprimendum, impetus morbi uniuersus
contendit. Iam uerō quæstionibus hisce
dilutis, quod bonis lauibus inceptum dij
secudent, ad pestis curationem oratio
traducatur, quo nomine & pestilentem fe-
brem & tuberculū significamus. Febris,
nam de illa satius est priore loco dissere-
re, quoniam & maiore studio medici la-
borant in ea curanda, triplici ratione uin-
citur. Primum ijs quæ feruidos spiritus
cordis refrigerant, disiectos in unum con-
gregant: imbecillos roborant: obstantq;

uenenis tota sua natura: qualia sunt odo-
 ramentum suprascriptum, è floribus Ro-
 sarum, Violarum, Nymphæe, omnibus
 Santalis, Caphura: Epithemata, Ele-
 ctuaria, puluisculi, Cardiaco omnia, quæ
 antea descripsimus. Post uerò ijs, quæ
 humorem cordis ne absumatur seruant:
 qualia sunt Pullorum & Capi Iuscula,
 aliâque id genus, cum Lactucis, 4. semi-
 nibus frigidis, minoribus, ac Citri Oxali-
 de, Omphacio, Cucurbitis minutim inci-
 sis, Ordeo, Croci paululo succo, Arancij,
 Limonij, Cytrij: Acida perpetuò: sumpta
 tum maximè cum inanis est uenter:
 pingua nunquam, ne ardore concepto
 febrem augeant. Postremo ijs quæ hu-
 mores prauos educunt, ac leniunt Sym-
 ptomatum uehementiam. ubi enim febris
 æstiuosa ualde est, cum uomitione, sopo-
 re, animi & stupore & defectu, primo
 die statim iniiciendus est Clyster, eluen-
 do uentri: ac continuo secanda uena, qua
 part

parte sese tumor pestilens obtrusit. Sanguis
auferendus, pro modo plenitudinis: quan-
uis sanatos plures quibus uena minime
pertusa fuerat, quam quibus pertusa, ui-
derim. Altero die leuis purgatio impe-
randa, è Cassia, Tamarindis, Rhabar-
baro, Myrobalanis flauis. Sequentibus
abstinendum purgatione. Aluus ducenda
uel pilulis communibus, uel Clystere fa-
cili iam inde ex quo morbus primum in-
uasit, bibenda quotidie Theriaces drac.
i. ex aqua Rosarum, uel Oxalidis, cum
puluisculis antea commemoratis. Tuber-
berculis imponenda madens stupa deco-
cto Maluæ, & Chamæmeli, idq; assidue,
horis singulis, uesperis, matutino. Sublata
stupa, iniiciendum & apprimendum te-
pens decocti Magma. ubi uerò & febris
mitior est, & nullus grauiū Symptomatum
concurfus, citra uenæ sectionem, ac pur-
gationes, usus Clysteris sufficiet, cum ijs
quæ

quæ paulo post adscribemus. Hæc in genere methodus illa est, quæ paucis uerbis totam curationem perstringit, ac ob oculos ponit, doctis expedita, rudioribus concisa, & breuior. Itaque ut ex æquo fructum operæ nostræ omnes capiant, illam adiectis exemplis fusius explicare decretum est. Nihil enim tam conuenit ad docendum, quam illa facilitas, quæ hærentes in confusa rerum uniuersitate, exemplis rerum singularum adtextis, in lucem è tenebris deducit. Quocumque ergo tempore malum hoc prehenderit, alius durior, uel glande, uel Clystere soluenda, ni uentriculus cibo adhuc onustus fuerit. tum enim aut molienda uomitio, aut si uomat æger difficilius, expectandum quoad cibus delapsus fuerit: intereaq; parandus Clyster, Iulep, Epithema. Reddito Clystere, si nihil dissuasit, incidenda uena, quo pacto nos antea paulo commonescimus. Clysterẽ, ac uenæ sectionem si nihil est quod postulet,

let, danda hæc potio: Recip. Tamar. Ind.
 unc. 2. Theriacæ. drac. 1. Rhabar. drach. 1.
 Spicæ Nardi scrup. 1. pulueris electuarij
 de Bolo & de gemmis, Triasantali, Dia-
 rhodon Abb. & diamargariton frigidi
 añ. drach. 1. Trochiscorum è Caphura
 drac. 2. Trochiscorum, Diacoralou & è
 Spodio, añ. drach. 1. Sacchar. Ros. unc. 1.
 Ist hæc omnia dissolue in aquarum Arbu-
 ti, Scabiosæ, Oxalidis, Rosarum añ. q. 1.
 fiat potus. dato bibendas unc. 3. quotidie,
 uel matutino, uel nocte media, uel alias, dū
 inanis fuerit uenter. Ante duas horas
 nihil cibi post sumatur. Adde, si lumbrici
 molesti sunt, puluisculum ad necandos eos
 quæ post describemus, succum Leimo-
 nij, Punici: Syrupum ex Omphacio, è
 Ribes, & succo Citrij, ex Oxalide. Infan-
 tularum qui lacte depulsi nondum sunt
 corpuscula, hæc auxilia ferre non ualent.
 Quapropter in eorum nutrices, cura hæc
 tota impendenda est, illos bono lacte ut

nutriant. Maiusculis uerò & iam reptantibus, pro remedijs alijs omnibus memoratis supra, aut glans inditur è tergoe folij Brassicæ, uncto uel oleo communi, uel uiolato: è frustulo Penidiorum: è dimidia-
 ta Iuglandis Nucis medio, oleo perfusis, ut supra: aut sumen & pubes æqua portione Butyri non salsi & olei uiolati linuntur. Ad eorum tubercula prospectum sic est medicis. Aluo libera stupa Cannabis, purgata, ac malleo tusa, ne aciculis horrentes pungant, in puluinar quadratum formantur: decocto Chamæmeli, Anethi, Meliloti, Adianti, Maluæ immerguntur: inter ligneos orbes duos exprimentur, quos in domestico habere solemus instrumento obsonijs frustulatim discindendis. imponuntur calidæ, horis singulis mutantur, quoad tuberculum uel sit omnino discussum, uel suppurauerit, ut Bubo solet: uel liuescat ut Carbunculus. Tum enim remedia cætera fas est usurpare.

pare, Malactica, Errhyptica, Sarcotica,
et id genus alia. Carbunculus mitiori=
bus auxilijs rumpendus, non uehementio=
ribus illis quæ malum exacerbant, non
Septicis, quæ affectam partem malè per=
dunt, id enim dum ab indoctis Chirurgis
committitur, Igne sacro, Gangræna, Estio
meno multi perierunt, quos euasuros spes
erat, id nisi Chirurgus peccasset. Car=
bunculis disrumpendis Scabiosa inter
duos silices teritur, et cum axungia
Porci uetere, ac salsa imponitur. Tutum
hoc remedium est. Scalpello circumcir=
ca humor uenenatus ut effluat, Carbu=
culi conciduntur et Muria sæpius, at=
que sæpius abluuntur, uel ne sanguis con=
crescat in grumos, uel si concretus est,
ut diffundatur. Id ubi factum, quæ rum=
pant, aut putrefaciant medicamenta cum
stupis ut antea diximus paratis, admo=
uenda potius, quàm uel cum lineo, uel
cum laneo panniculo. Per stupas enim
rarior

rariores, ac magis peruias facilius te-
 ter uapor ulceris & commodius egre-
 ditur, nec in cor redit egressu prohi-
 bitus. Posthac Errrypticis, & Sarcoticis,
 ulcus ad sanitatem perducendum, ut medi-
 ci norunt: uictus is esto qui & in febre nu-
 tricis. Ante biduum ea uinum ne gustato,
 aut maxime dilutum potato: Ordei deco-
 ctum, uel decoctam simplicem bibito, cum
 Syrupo ex Omphacio, uel Oxysacchara:
 Carnem paucam, eamq; acidis ut & iuscu-
 la omnia, conditam, ac succo Punici, Sac-
 chariq;, & Cinamomi tantulo, in cibo su-
 mito. Acidis enim & putredo coercetur,
 & feruor humorum mitescit. Quibus ta-
 men uel pectus angustius est, uel tussis mo-
 lesta, is talium acor Saccharo hebetandus
 est. In cibo dāda quæ cordis humorem &
 spiritus exhaustos reponant. Alias uerò
 Theriace, aut puluis electuarij de Bolo è
 Rosacea, aut condita suprascripta, &
 quæ sanguinem refrigerant cætera. Infun-
 den

dendus Clyster, cum aluus resistit. His uero qui annum iam tertium excesserunt, ad nonum usque, aluus primum Clystere sollicitanda, cū segnior est, uino prorsus interdendum: bibendum Ordei decoctum cum Iulep Violato, Oxysacchara simplici, Syrupo, ex Omphacio. Caro nunquam offerenda. sorbendum iusculum conditum acidis suprascriptis, uel frigidis seminibus: edenda panis offula in eo macerata: arrodendi Pullorum pedes, & alæ summæ, uel Omphacio, uel Oxalidis succo intinctæ. Pyrum uel Malum coctum, Saccharo in sperso delingendū. Tenenda hæc uictus ratio donec uel tuberculum euanuerit, uel morbi Crisis obuenerit, ad quintū uel septimum diē. Sumendū interea è puluere de Bolo Theriace, Triasantalo. Diarhodōn abb. Trochiscis de Caphura, nō nihil. Epithematibus suprascriptis, ab initio statim uiscera perfrigerāda, tuberculis admouēdæ stupæ, quæadmodū antea scri-

ptū. Hæc auxilia profecisse, in quā plurimis
 ego cōperi. Iis qui annū decimū agunt, ad
 decimū quartū usq; aluo soluta, sanguinē
 quidē uena secta mittere formidamus: sed,
 nō extuberāte quidē loco, uerū infra quin=
 que digitis, ut si iugulū, uel fauces, uel pa=
 rotides extumuerūt, aut primæ colli uerte=
 bræ, aut dorsi principio, aut humeris, cu=
 curbitula affigūtur, capaces, ore bene pa=
 tēti, quæ multū flāmæ cōtineāt, præsertim
 ubi trahēdū multum fuerit, ac ubi seua fe=
 bris uomitiones, soporem, insaniam, deli=
 quia animi, ceterāque grauiā Symptoma=
 ta id genus attulerit. Quidā cucurbitæ fun=
 do cerā admixto gūmi tenaciore inducūt:
 deinde stupas quæ incēdātur, sic apprimūt
 ut cutem flamma non torreat: Alij ce=
 ream candelam in panis crusta rotun=
 da, magnitudine numi, quæ os cucurbi=
 tula subire possit, statuunt, ac decussant,
 & cum decussis radios accenderint, cu=
 curbitulam superimponunt. Alij si quis
 flamma

flammam expauescat, fictile uitreum aut ligneum uas diu calfaciunt, aqua feruente implent, idemtidemque uicissim & admouent, & summouent, id quod sane ualide trahit. Ablata Cucurbitula, aut uase deposito, tumidus locus & accersito sanguine rubens, nouacula, uel scalpello, altius plagam si uelis adigere, conciditur, rursumque aut uas imponitur, aut cucurbitula, quoad sanguinis unc. 3. plus minusue pro uiribus ægri, tu elicueris. Sunt qui tuberculis Hirudines quinque, aut quatuor iniiciant & cum sanguine quem exugunt, saturæ illæ deciderint, cucurbitulam apprimunt: deinde locum unde manauit sanguis, Muria lauant. Cæterum æstimata cum diligenter omnia fuerint, minus superiore utilis est hæc ratio: Sic tamen ut glandulas emissariorum nunquam scilicet esse putem, nunquam ipse tubercula: Glandulas quidē, quoniam præcipuis sunt partibus uiciniores, medi-

cisque studendū est, ut quammaximè procul fieri licet à partibus principibus uiosus humor abducatur: easdemque ipsas & tubercula: quoniam aucto dolore per uulnerationes, calidi succi è toto corpore in partem agram confluunt, unde putredo acceleratur: uenenum excandescit: humor tumore collectus inflammatur. In alarum tuberculis carnosam lateris subiecti pars inciditur: aut dorsi qui ex aduerso positus est musculus. In Bubone, coxam, uel nates scalpello diffindimus. Annum natis decimum quintum, ad uigesimū quintum usque, in corporis bona & structura & habitudine, florido colore, plenitudine, firmitate, ociosa ignauaque uita, uentri ac gula dedita, ciborum & uini deliciis soluta ac diffluente: primo statim die nondum humore multum uenenato, si tuberculum in alis est, sanguis effunditur è uena brachij: si in inguine, uena Malleoli eiusdem partis, unica positus ut differentia sit

fit, ad tres uel 4. unc. Post sex horas, uel octo, aeger cū recreatus è priore sanguinis missione fuerit, si expedit, aliquātulū præterea sanguinis detrahatur. Ferienda uena in eadē parte quæ inter cæteras conspicua magis, & ampla. In Bubone, secunda primū uena Malleoli, eiusdē partis, nō aduersæ, positus differentia ne duplex sit: deinde si opus est, repetenda euacuatio post aliquot horas. In corporibus nō ita sanguine confertis, cum medicus serius accitus ad biduum tantum, uel triduum quatrīduū= ue præstò est, quia humor tū copiosus in ægram partem iam decubuit, ac multum uenenatus fit, sensim putrescens, ægri uiribus nondum ualde prostratis, licet loco qui tuberculo proprior est, ac in eadem parte, sanguinem ad uncias quatuor, uel sex detrahere: præsertim si faciundum id hortetur corporis status, ut si iuueni fœmine, quæ uel iam nupserit, uel in collegium uestalium recepta, castam uitam egerit:

aut iuueni cœlibi nulladum uenere polluto, cibisq; interea bonis educato, opitulandum sit. Iis quibus ætas iam constare cœpit, nempe ab anno uigesimo quinto ad septuagesimum usque, corpus si abundat sanguine, si carnosum, rubrum, educto sanguine alias inanitum, uenæ amplæ, distenta, robur integrum, uita ocio, cibo, uino, mollis, intemperans, effrenata, qualis esse solet eorum qui sacerdotiorum & cultus diuini prætextu, genio plus satis indulgent & obsequuntur: ac Christum speciosis titulis eumentes, Epicurum imitantur: his ante tertium diem, opem nisi dederis, aut utilitate parua, aut frustra omnino post remedium experiare. Statim igitur emittendus sanguis est, ex eadem parte, ad quatuor, uel tres uncias, pro uirium aut firmitate, aut imbecillitate atq; plenitudine: adiecta si conueniat, Epaphæresi, post sex horas, uel octo: non ut temerè quidam censent, post unam alteramue horam. Est
& per

et perniciosum horum consilium, qui li-
bras duas, mittendi sanguinis iustum esse
modum uolūt, quoniam tantam sanguinis
profusionem hoc æuo nemo est prope qui
ferat, quod multorum cædes indignis mo-
dis sic trucidatorum planius facit. Quod
uerò Galenus dixit alicubi, multa sangui-
nis eductione grauissimas febres restin-
gui, ac tanquam iugulari: idq; pro miracu-
lo habitū in quibusdā olim fuisse, quos eo
remedio ab æstuosissima febre liberasset:
non id quidem, sicut interpretantur ipsi,
eo uertendum est, ut citra discrimen in o-
mnibus morbis, ac quauis hominum perso-
na et conditione id permittatur: uerum
quam in libro de curatione per sanguinis
missionem secandæ uenæ præceptionē ille
tradidit, ea sic ubiq; tenēda est, ut nūquam
frangatur, nūquam prætereatur. Eam qui
seruabit, nunquam ille in corporibus ho-
minum ea crudelitate tractandis, insanien-
dum sibi esse putauerit. Ipsa enim tantus

furor, & dānatur, & coercetur. Nec uerò
ut aiunt, modica sanguinis eiectio, prauos
humores cum bonis miscet, & exagitat:
nam id potius quæ est immodica, effecerit,
quoniam immoderatum à moderato fieri
credibile non est, sicut & nec modica san-
guinis detractioe iactatos humores uene-
natos in cor ire: cū à corde potius, ij, si
qui sunt, auertantur atq; dimoueantur, ac
solus sanguis uenis inclusus euocetur hoc
remedio, non ille, qui propterea quòd loco
suo migravit, & è naturæ potestate exces-
sit, fit magis uenenatus. Atq; adeo, qui san-
guinis tantum demunt, cōtra quàm existi-
ment, naturam suis uiribus ipsam priuāt:
qua destituta, uenenatus humor, in tumi-
das partes iam secretus, euinci non potest,
ac mors occupat. In cerebri cū tubercula
emissario fuerint, & sanguis mittitur, hu-
meraria, aut brachij media, aut quæ polli-
cem, & indicem intercurrit uena, secatur:
eiusdem partis. Postrema, quoniam lon-
gius

gius ab affecta parte humores deducit, cō-
moda est. In alarum tuberculis, aut media,
aut iecoraria, aut quæ interponitur medi-
co digito & annulari, recluditur. Hæc q̄s
ualde ob rationem proximè citatam utilis
est. In Bubone subditam genui, aut quæ ad
malleolum est, internam uel externam in-
cidimus, prout magis Bubo in Anum uer-
git aut foras, uersus extat: uel quæ in sum-
mo pede notabilior fuerit. Tantisper dum
resignata uena sanguis effluit, aut Cathar-
eticum sumitur, ne quid in cor ueneni re-
dūdet, & se inferat ampla cucurbitula in
ualidis corporibus tuberculis ipsis, aut
proximè admouenda est: in mollibus ac
imbecillis, madens spongia decocto Cha-
mæmeli, Maluæ, Meliloti, Anethi, Adian-
thi imponenda. Exempta cucurbitula, aut
stupæ, aut spōgia calfactæ superimmittū-
tur, uenenato humori perpetuo reuocan-
do, cuius si quid ad cor usque perrumpat,
conclamata uita fuerit. Quibus hoc acci-

dit, tubercula repente ijs diuaneſcunt, & occultantur. In tro ergo ne ipſa refugiant, his Epiſpaſticis humor foras proliciendus eſt. Spōgia equidem minus libeter quā ſtupis utor: quoniam odore eſt iniucundo, ac inſuauis: præter modum calfacit, & ſiccatur: ubi ſemel in hæſit, uix diuellitur: ob nitroſam, & astringentem ſalsuginem, cutem denſat, ac ſpiſſat, eiusq; ſpiramēta claudit, & obſerat: & ut uerum fatear, ſpongiæ nunquā uſum proſpere hic ſucceſſiſſe meminī: utiliores ſemper ac tutiores ſtupas experimento cognoui. Vena ſecta dantur bibendæ, unc. 2. Syrupi ex Omphacio Lemonijs, Ribes, baccis Oxyachantes, Acidi ſimplicis, Oxysaccharæ ſimplicis, ſucci Punicorum, Cydoniorum, Malorum acidorum, ex aquis Oxalidis, Scabioſæ, Arbuti, Roſarum, Bugloſſi, Endiuie, cū Caphuræ drac. ſ. Nihil enim ſanguinis feruorem promptius extinguit. Decumbito æger in loco frigido, non uliginoſo. Per eſtatē irrore

roretur & cubiculi paries, & pavementū
Oxycrato, in quo demerseris folia Vitis,
Salicis, Arundinis, Iunci. Aqua fontis ma-
dida lintea quoquo uersum explicentur:
Quacunq; ratione in mentem succurret,
aër refrigeretur. Odoretur æger Citrium,
Arancium, Leimonium, Rosas, Rosaceam
dilutam Aceto, Sātalis, ac paululo Caphu-
ræ adiectis, aut globulum hunc. Recip. o-
mnium Santalorum, Rosarum, Violarum,
Nymphææ, Amaraci, añ. drac. 2. Coriãdri,
unc. 1. Caphuræ. scrup. . . teratur in pului-
sculum, & excipiantur Tragacãtho disso-
luto in aqua & Aceto Rosaceis, fiat glo-
bulus; aut puluisculus includatur sacco
sericeo, & naribus obijciatur. Detur co-
chlear unū medicamenti uires instauratis,
è Rosacea. Cor hoc Epithemate refrigere-
tur, Reci. aquæ Solani, Lactucæ, Portula-
cæ, Oxalidis, Buglossi, Nymphææ, Melisso-
phylli, añ. un. 2. Aceti Rosacei. 4. I. omnium
Santalorum, Spodij, Rosarum, Cocci Ba-
phi

phici, Schœnāti, añ. drac. i. Caphuræ scrū.
 i. horum puluisculus in ollula noua cum
 aquis misceatur. Sericeus uel laneus pāni-
 culus, Coccineus, in ijs tepidis mersus, hye
 me præsertim, ac frigidis temperamentis,
 infra sinistram mammam duobus digitis
 apponatur, cū in uētriculo cibi nihil est,
 mutetur cum exaruerit. Aut sacculus Coc-
 cineus, sericeus, cordis forma turbimatus,
 uel quadratus, puluisculis ijs repleatur:
 aquis imbuatur, admoueatur, uel frigidior
 uel tepidior, pro temporis ac temperamen-
 ti uarietate. Hyeme plus aquæ Melisso-
 phylli, & Sampsuci, admisce: cū Moschi
 tantulo. Pectus cū imbecillum fuerit, nō
 ita frigida hæc auxilia, sed adiectis quibus-
 dam calidis temperata, præscribēda sunt.
 Dandum crebrius quod uires instaurat,
 Cardiacon. Imperandum hoc Iulep, Reci.
 succi Oxalidis, Malorum acidorū, Aran-
 cū, Leimoniorum, Buglossi, Cydoniorum
 Omphacū, ana quar. i. clarificentur hæc
 quoad

quoad tota seccat, & è turbidis perspicua fiant: adde tum succi Punicorum, & Aceti Rosacei, ana unc. 3. omnium Santalorum drach. 1. Rosarum, & Caphuræ ana scrup. 1. Cinamomi, scrup. 2. Sacchari, lib. β. fiat Iulep. aut Rec. Syrupi de Omphacio, Leimonijs, succo Citrij, ana un. 3. succi Punicorum, Aceti Rosacei, ana un. 2. Syrupi de Ribes, un. 1. succi Oxalidis, uel Buglossi, uel Arancij, uel Scabiosæ, unc. 2. aquarū End. Oxalidis, Scabiosæ, Ros. ana q. 1. fiat Iulep cum omniū Santalorū, añ. dra. 1. clarificetur. Fit & Iulep è Syrupo Rosato, uiolato, de Endiuia, Acido simplici, Oxy-sacchara simplici, & Ordei decocto, uel aqua fontana sola decocta, & refrigerata. Quidam cucurbitam frustrulatim incisam, in clibano super laterē aliquantulum siccant, post autem prælo, aut diuerberato baculis duobus crassiore lineo panno, quo sint inuoluta frustula, succum exprimunt, ac Saccharo condiunt. Ex horum quouis
mul

mulcenda, & siti & febris uehemētia. Sumitur cochlear, uel instaurātis Cardiaci, uel huiusce medicamenti. Recī. Trochiscorum Diarhodōn, de Caphura, & Spodio, ana drach. 3. pulueris Triasantali, & electuarij de Bolo, ana dra. 2. pulueris elect. de gemmis, & diamargariton frigidī añ. drac. ʒ. pulueris diarhodōn, Abb. dra. 1. Caphuræ, gra. 5. Cinamomi interioris, dra. 2. seminis Papaueris albi. drac. 1. corticis Citri cōditi Saccharo, unc. 1. baccarū Oxycanthes drac. 2. bractēas auri. 4. Sacchari quod sufficiat, fiat cōditum & aureis bracteis operiatur. Trochiscorū de Caphura, mirabilis hīc utilitas: Quare descriptionē illorū adscribendam censui. Ea sic habet. Rec. Rosarū unc. 1. Spodij, Santalorum omnium, ana un. ʒ. Croci dra. 1. Amyli, Glycyrrhizæ, Xyloaloes, Cardamomi, Coriā dri, ana dra. 3. Caphuræ. drach. 1. Sacchari cādidi, Mānæ ana dra. 3. cū mucco Psyllij, Rosacea macerati, fiant trochisci. Sanguinem

guinem mittere si non expediat, uel quod
citra noxam ferre corpus non poterit, uel
quod nō in tēpore medicus affuerit, ut cū
post triduum accersitur: Clystere primū
aluus lenienda: Pōst dandū Catharticum,
sed Imitius. Cætera, Syrupi antea scripti
identidē bibendi, iusculāue acida sorben=
da. Tubercula pestilentia, iā enim curatio=
nem eorū priuatim exponere res ipsa mo=
net, uel discutiuntur initio diaphoreticis,
quod satius est, uel Epispasticis amplifi=
cantur, ut suppurent. Quod autem ex Aui=
cennæ dictis uolunt quidā, biduo toto hæc
Oxyrrhodino perfundi, aut imbuta Po=
sca spongia foueri: principio quidem an=
tea quā multū uenenatus humor fiat, &
cū tuberculū in emissario cordis, iccino=
ris, cerebri non fuerit, id iuuabit: præser=
tim si uicinæ partes & circūpositæ per=
fundantur, non quæ affecta est: aliās non
tantū nihil, sed & detrimentū iniunget, ut
ex alijs multis Auicennæ locis uidere est.

Hum

Humor enim vitiosus, his quaesitis remedijs in altum corpus regreditur, & cor ac nobiles partes, maximis danis afficit: itaque foras is semper euocandus est, ac nullo modo repellendus. Per statum scarificandus tumor est, ut quod in eo calet, feruet, partes vicinas exest, ac corrodit extundatur. Copiosa haec est curatio tuberculorum, quae alibi quam in emissarijs praecipuarum partium excrescunt. Haec enim siue Carbunculi, siue Bubones, siue Pustulae quaedam aliae, ex feris, & malis fuerint, mox crustosae, quale genus est uniuersum pustularum uenenatarum subiecto Clystere, & corpore purgato, ineunda via est, qua si licet discutiantur. Quamobrem primum Cucurbitulae tres sic apponuntur, ut prima infra glandem proximè affigatur, altera post hanc, tertia post utranque: ambae deorsum uersus, recta quasi linea, qua tangenti sentitur ueluti quidam neruus durior. Faciendum hoc matutino, uespere, & interdum saepiuscule.

culè, maximè cum ægri languuntur animo, Id enim uenenatum humorè à corde procul amolitur, & suppurationem promouet. Detractis cucurbitulis, post horã mediam, aut paratis quemadmodũ antea diximus, stupis aut succida lana ex Ouis collo detõsa, bene ac studiosè carminata, aut gausape, aut filtro, decocto quod antea præscripsimus immerso ac expresso, tẽtãdũ est humorè discutere. In decoctis perpetuo sunt emollientia quædam, ne si aliter constitutum sit, quod crassius est, dure scat, eo dissipato, quod tenuius est. Hac quidem ratione si non proficitur, cum uentriculus cibo exoneratus, ac inanis fuerit, decocto superiori, tuberculum irrigandũ est ex alto, prouidendumq; ne calfacta pars repẽtino aëris frigidi occursum feriat. Post calens stupa ut antea dictũ, identidem & apponatur, & mutetur. Hoc satis remediũ si nõ facit, superiori decocto stillans adhibenda spongia est, semel quo-

tidie, uel ad summū bis, ne desiccet prætermodū. Stupis nāq; illa efficacior est. Deposita spongia rursus admoueat, cū Magmate decocti, ac mutetur, postquā refrixerit. Si uehementius attrahendū, Cucurbitula adhibenda, uel hircudines, supra ut ostēsum est. Si unā cū tuberculo febris est, & grauis & indefinens, hæc ratio tenenda usq; ad septimū diem: sin tuberculū solū, uel cū diaria febre, in emissariorū quodā promineat, ex partibus primarijs aliquā nonnihil grauata esse denūtiāns, secta uena, & data purgatione, cū opus fuerit, solis stupis decocto superiore mersis, morbus euincetur. His remedijs auspice me ac duce, ætate prima firmata, præcipitata ac affecta multi cōualuerūt. Ego equidem illorū industriā nō probo, qui ex ciendis humoribus, unā uel duas cochleas tufas, cum testis imponūt, præsertim si febris est adiuncta, quoniā ex Auicēna Cochleæ resiccant immoderatus, & statim exardescūt,
 quæ

quo duplici incōmodo, & ingrauescit calor febris, & tuberculorū humor siccatus discutientiū uim pertinacius repudiat. Sūt qui Ranam, cuius pelle uentrem exuerint, adhibeāt eodem proposito, sed nō conuenienter, mea quidem sententia. Illam enim præsertim uistā, sicut & radicē harūdinis, & Aristolochiæ crematas, quāquā trahere medici ex alto uelint, quia tamen iusto plus siccant, & calfaciūt, hic obfuerint. Multo uerò minus Calamenthū, Pulegiū, Nasturtiū, Pyrethrū, Costus, Piper, Alcyonium, maris spuma, emplastra è gūmi Pini, Therebinthina, Melle, Fermento, Propoli, Arsenico, uisco Roboris: quæ omnia plus satis calfaciūt, & siccant. Quædā sicut & διαχύλων magnū, ob lentorem & glutē cutis poros obstruūt, ac obturāt, halitusq; uenenati exitū remorātur: unde fiūt tubercula insanabilia, & lethalia, quod Cheirurgorū inscitia frequēter accidit. Ij enim cū rerū omniū imperiti planè sint,

artisq; suæ prorsus ignari, & alioqui te-
 merarij, ac præcipites, apud stolidã plebẽ,
 quæ ab indoctis doctos nescit dignoscere,
 uenerationem aliquam habent, qua inflati
 nihil nõ audent, nullũ nõ scelus patrãt: ui-
 tamq; hominũ sicario, ac lanio quouis cõ-
 fidentius eripiũt: audacia legibus publicis
 & iudicum seueritate punienda, ijsq; ad-
 stringenda cãcellis, ut absente medico qui
 consilij moderator sit, faciũdũ nihil susci-
 pere permittatur. Sunt qui Clematidis ge-
 nus secũdum, Flãmulã uocant, tustum tibijs
 uel brachij musculis, uel humeri alligãt, ut
 ijs perustis, & inducta crusta, à præci-
 puis partibus nocens humor retrahatur.
 Hoc ego nõ nisi in robustis corporibus, et
 quæ febre careãt laudauerim. Placet ma-
 gis quod quidã reuulsis Cucurbitulis, Hi-
 rudines admouent. Cæterũ, meo consilio
 res si geratur, ad septimũ usq; diem, præ-
 ter stupas, ac spongiã decocto Chameme-
 li, Meliloti, Anethi, Maluæ, Bulbi, Liliorũ
 madid

madidas adponetur. Cū enim fiat attra-
ctio, uel à calido, uel à uacuo, uel à naturæ
cognitione, hos tres modos in diuitibus
præsertim ac opulētis, nos usurpamus. Ob
uacuum trahit Cucurbitula, uel cū scarifica-
tione, uel citra scarificationē: digitis qua-
tuor infra tuberculū affixa, ne quid uacui
sit, carne in tumorem sublata, excitatisq;
humoribus. Calore trahūt stupæ Cānabi-
næ, decocto superiori madefactæ, ac inter
lignos orbes expressæ, & ut calēt apposi-
tæ. Hoc remediū profus excellit, quoniam
humoris multū dissipāt, nec interea febrē
augēt, uel ægris dolorem incutiūt. Naturæ
coniunctione trahunt gemmæ, quas supra
memorauimus. Eæ stupis iam admotis, uel
appendūtur integræ, uel in puluisculū tri-
tæ, fasciæq; reuinciūtur. Hæc ad septimum
diem ubi cōtinuata sunt, coquentia tū me-
dicamenta ex usu fuerint, nō citius: quoniā
glutinsa illa, cutis poris impeditis, uene-
natus uapor ne transpiret obstāt, eūq; sic

in cor regerūt: & quoniā putrefaciūt omnia, uſtis magis ac incenſis eorū appoſiti humoribus, Gangrenas & σφακίλλας, pariūt. Tempeſtiua igitur coquentia ſunt die ſeptimo, cū & tuberculū creſcere, ad ſuppurationemq; feſtinare uidebitur, & remedijs ſuperioribus, ueneni prauitas remiſſa fuerit. Amplificato uerò tertio die tuberculo, augeſcenteq; febre, ac agro magis quā antea irrequieto, ſi floret ætas, nōdūq; robur imminutū ualde fuerit, alarum & inguinis glādulas totas diſcindūt multi, ſecūdum partis longitudinem: haud magno doloris cruciatu, quoniā ſenſus expertes illæ ſunt. Hac in re ſummopere cauendum, ne uena, arteriæue ſaucietur. Aegro, prius quā id fiat, medici periculum mortis adeſſe nūtiāt, id ni patiatur, & qua poſſunt eloquentiæ facultate animum addunt. Diſciſſa glādula ſanguis ſiſtitur ſtupis Roſaceo, & uitellis ouorū tinctis, effuſo albumine, quoniam & glutinofius, & frigidius eſt quā par ſit. Rigatur pectus

Car

Cardiacis Epithematibus: dantur bibendi Syrupi Cardiaci, tosti panis ossa uino fuluo aqua multa diluto maceratur, edendaq; offertur. Aliquātulum uini post sorbetur. Facies osq; totū aspergitur aqua Rosacea Caphurata. Eadem, manus lauātur. Odo- randū cū Rosacea, Acetū naribus obijci- tur. Glādulas ego equidē proscindere sem- per sum ueritus, quoniā tā ancipiti cura- tione periculi multum accersatur. Affixis uerò ut antea dictū, Cucurbitulis, & scari- ficata parte, quā attollit Cucurbitulae flam- ma, uel admotis Hirudinibus, sanguinem ad sex, aut septem uncias fundere tutius es- se crediderim. Sunt qui ferro cādenti urāt tubercula, remedio nō nisi cū deest febris, & in ualidis corporibus utili. Horū uehe- mentiū loco, praesertim si ad ea perferen- da imbecillo aeger est animo, ualdeq; tu- mor accreuit, ter aut quater spōgia & in- terdiu et noctu apponēda est, stupaeq; mer- se in decocto supra tradito, assiduē cōti-

nenda. Post septimū uel nonū diem febre
iā leuata, maximè si interciderit Crisis, si
de humoris ueneno suspicio remota est, si
uires adhuc firmæ, si nec liuescit, aut nigre
scit tuberculum, si quæ suppurationis spes
obtenditur, $\omega\epsilon\pi\iota\kappa\omicron\sigma\upsilon$ hoc præscribimus.
Recip. rad. Althææ & Liliij, radicis, He
lenij, & si nulla febris est, radicis Cucume
ris syluestris, & Cæparum, ana libr. β . Ca
ricas, .20. seminis Lini, & Foenigræci, ana
unc. .i. foliorum Maluæ, Althææ, uiolæ, A
canthi, Cardunceli, ana m. .i. coquantur o
mnia, in aqua. pinsentur, incernantur, ad
de axungia Porci, recentis liquatæ & co
late, libr. .i. farine Lini, & Foenigræci,
ana unc. .i. fiat cataplasma. Addunt multi
Cochleas cum testis tufas. Illas ego non
aspersari soleo, ubi cutis densior est, ut in
parotidibus, ac Bubone. Adijciunt qui
dam fermenti panis furfuracei crassioris
unc. .i. humoris trahēdi caussa, & rumpen
di tuberculi. Id ego potius in carbunculis
proba

probaui. Hoc superiore $\pi\epsilon\pi\tau\iota\kappa\omicron\sigma\upsilon$ mitius
 est. Re. farinae Tritici. q. 3. aquae lib. 1. olei
 de Lilio, & Chamæmeli, ana unc. 2. coq;
 donec spissescat, cum medulla 1. panis fur-
 furacei, & Caricis simul incoctis, axun-
 giq; Porci recenti, uel gallinae, uel Buty-
 ro, fiat Cataplasma. Vetustus, rancidus &
 salsus adeps, Carbunculis disrumpendis
 aptior est. Alia propemodum innumera
 hoc genus remedia peptica, Errhyptica,
 Sarcotica, Epulotica, hic ego recensere
 possim: quæ ne lōgus sim, & quoniam in
 ueterum medicorum libris passim legun-
 tur, de industria missa facio. Tuberculum
 si liuet, aut nigrescit, aut interius labitur,
 siue Carbunculus fuerit, seu pustula quæ-
 uis alia, ex difficilibus, nouacula scapellō-
 ue, ut altius uulnera nos impingamus,
 mox ægra pars scarificatur, deinde Mu-
 ria proluitur, sanguis ut exeat, nec dure-
 tur. Plagis imponitur uel Cucurbitula, uel
 Galli deglabrati podex, uel ut multi uo-

lunt, aut Rana, aut Cochlea. Hæc calidiora sunt in emissariorum tuberculis: in alijs sat conuenientia. His actis, quod tuberculum disrumpat, admouendum. Id ego in pueris olim è uitello Oui, & Sale pauco infriato, parare consueui, ac singulis horis renouare. Quod si eo malum incrudescat, Scabiosa sola inter saxa duo teritur, et cū axungia Porci salsa & uetusta pinsitur, ac superponitur, quod & hoc mō fit. Re. Scabiosæ, & Symphyti maioris, ana m. i. tere inter duos silices, cū uitello oui, & axungia Porci uetusta, salsa, et rancida, salisq; fossitij. paululo, fiat Cataplasma. Profunt his, ualidiora, & cum nulla febris obsedit, & in partibus corporis, quæ lōge ab emissarijs seiūgūtur, quale est quod è Caricis, Fermento, & Sale fit, quale est & istud. Rec. Cātharidas ʒc. cōterātur in puluisculum, è quo unguentum fiat, cū axungia Porci, renouetur ter, aut quater quotidie. Vehemētius fuerit & in duro corpore, ac cu-

te

te spissiore: aptius, si quartā partē Saponis
mollis adieceris. Ad hanc classē & hæc
duo pertinent. Rec. Salis, Nitri, in pului-
sculū triti, un. 1. Fermenti unc. 1. pinsantur
omnia simul, & cum stupis imponantur.
Rec. Calcis uiuæ unc. ʒ. Saponis unc. 1. Fer-
menti unc. 2. Salis fossitij drac. 3. fiat un-
guentū. Horū appositū, ne dolor incurset,
malū exultet, humor prauus intrò abscē-
dat, circūponendū emplastrum Gal. cuius
hæc est descriptio. Rec. Arnoglossi. m. 3.
panis fursuracei, unc. 6. farinæ Lētis unc.
1. coquātur hæc in Aceto, deinde simul pin-
santur. Addit Auic. Gallam, ac recte, san-
guis tenuior si fuerit. Ad idem ualeat Em-
plastrum, è duobus malis Punicis, in Po-
sca uel Aceto decoctis: aut quod fit è ter-
ra Lemnia & Armenia Bolo, mixtis cum
Oxyrrhodino. Ignē sacrū cū hisce tumori-
bus irrepserit, posteaquā uehemētia doloris
nonnihil placata est, Auic. hoc unguento
demulcet. Rec. carnis passarum, Carica-
rum,

ŕũ, Nucũ ana unc. 1. farine Ordei unc. 3.
Sapæ, lib. 1. fiat unguentũ. Hoc coquuntur
ac rumpuntur Carbunculi. Discissus Car
bunculus, ungueto è succo Apij, Plantagi
nis, Absynthij, Melle Rosaceo, & farina
Ordei, simul coctis, ac Terebinthina, lota,
detergitur. Post carne impletur, ac cicatri
ce tegitur. His remedijs cõsultus, prudens,
ingeniosus, diligēs ac iudicio limato medi
cus, quātũuis arduas morborũ dificulta
tes euicerit, industria præferim, cura, &
opes medicamētarijs abũde si suppetita
uerint. Hæc enim si nõ suppetāt, agris un
de opitulētur medicis nõ est. Quapropter
deserti fato cõcedũt, letali morbo, quẽ sa
nari posse remediorum materia si medico
suggeratur, in spe fuit. Absorbet pestis
multos, quòd in re tenui nõ est, unde medi
co numerent. Nam ut certũ est ac præsens
discrimen, eorũ qui cum agris uersantur,
sic ex medicis pauci, non nisi maximis
præmijs adducti, in tantum periculum
sefe

sese committunt, & sapienter, ut quidem sentio: quoniam & multos incautius se obtrudentes, ruina cæterorum inuoluit, ac oppressit: Et quamuis dies multos, citra noxam ad ægros medici nonnunquam adeant, casu tamen aliquo in eas tandem compelluntur angustias, unde sese educere non possint. Paulatim enim sic malum consuedine radices agit, ut nulla ratione post excirpari queat. Cæterum ut medicorum absentia salus multorum afflictæ est, sic & Cheirurgorū imperitia orbati uitæ quamplurium: dum quos uexari nõ oportuit, eos erepto sanguine labefaciunt, quas sanguine profuso ægri tudines medicari conueniebat, eas nullis auxilijs tractatas, dimittunt, ac perperam in alijs omnibus remedijs hoc pacto iudicant. Qui autem ex illis doctrina & literis politi sunt, usúque rerū mala hæc procurare uere sciunt, maximi lucri spe nisi alliciantur, periculū horrent: ac uitæ consulere, quàm cæteris
nulla

nulla mercede inferuire malūt. Nobis enim
 proximi ipsi sumus, nemoq; est tāta occa=
 catus amentia, qui de sua salute potius, quā
 aliorū sollicitus nō sit, maximè in cōtagio=
 ne tam cita, & rapida. Haētenus de reme=
 dijs. Nunc quomodo alendi sint ægri trāsfi=
 gamus. In cibo dādo Galenus libris Me=
 thodi uiriū cōseruationem præcipuè no=
 bis captari uult. Eæ si unquā alias, hoc cer=
 tē in morbo tuendæ nō solum ac retinendæ
 maxima cura sunt, sed etiā firmādæ, augen=
 dæ, roborandæ. Hoc quidem τασαρόδξον,
 ijs uidebitur, qui magistro. Hippocrate, cū
 in morbis acutis cibādos ægros esse par=
 cius didicerint, in pestilenti febre quæ ce=
 leritate ac uehementia nullas nō anteit, ui=
 ctum parcissimū iniungunt. Bene Hercle,
 ac recte Hippocrates, sed cuius dictum ad
 morbos acutos nō uenenatos trāsferendū
 sit, ac uires non prorsus exolutas, quas
 idem ipse collatione cum morbi uiolentia,
 explorādas esse ratus est. In his uerò mor=
 bis.

bis, cum humoris ueneno spirituum magna copia disiiciatur, & uires exhausto spiritu cōcidāt, statim tū reparāda illa fuerint, tum spiritus reficiēdi, ac restituendi, quod cibo sæpiusculè sumpto nos consequimur. Multos esse certo scio quibus uita peretur hæc animaduersio. Cæterum illi si attētius rē expenderint, & mihi suffragabuntur, aut potius ueritati, à qua prudens inter disputādū nunquā desciui, & aliorū qui in hac re peccāt, errorē coarguēt, quē satis superq; ipse rerū euentus, palā facit. Neminē enim ex ijs qui sic habiti sunt, non ad mortem deductū fuisse memini. Sed & Galenus ut ueterū etiā testimonio nitamur cibū in accessionibus febriū se dedisse scriptis mādauit, cū aegris animum morbi uis ademisset, quod in peste frequētissimū est. Auic. cibus, uel firmissimis uel affatim nutritiuis, & acidis omnibus, appetentia ne contrahatur, ut Lenticula, ex Aceto, carne Pulli, Alaudarū, Perdicum, auicularū que

in montibus uiuunt, Hoedina pascendos
 esse tradidit, cogendosq; si recusent ad ci-
 bum capiendum: Hæc eadem in Raseos de-
 cimo libro, ad Almansorem monumentis
 extat. Quod ergo multi hoc seculo faciunt,
 egri fame & inedia minime diuexandi
 sunt, sed modus hic terminandus est, ac
 exequendus. Prima quidem luce, qua mor-
 bus corripuerit, uentriculus adhuc cibo si
 premitur, aluus bona facienda est Clystere.
 In horas duodecim cibo abstinedum. post
 sorbendum uel Amygdalatum uel Pulli iu-
 sculum cum quo coxerint semina 4. frigi-
 da maiora & Oxalidis, Ordeum, Cucurbi-
 tæ pulpa, acerbae uuae, duae uel tres. In lan-
 cem iusculum effussum cum fuerit, prius-
 quam sorbeatur, instilla succum Leimonij,
 Aracij, Citrij, Oxalidis, Omphaciū, Ace-
 tum. Morbus uero si ieiunū ac siccū homi-
 nē prehenderit, is offas duas, uel tres hoc
 iusculo maceratas edito: post, iusculū ad-
 dito, Croci tantulo, sorbeto. Hoc idem fiat
 quota

quota quoq; hora sexta, & noctu & in-
 terdiu. Altera die, eadem prorsus ratio te-
 neatur, nisi præterea uelis malum Pyrum,
 Cydonium, cocta in pruna, uel sub testu,
 aut in olla aqua uacua, Saccharo cōspersa,
 dare. Priusquam cibus offeratur, ma-
 nus, facies, os abluendum. Posca, acimorū
 Punici Mali, uel acidi, uel inter acidum et
 dulce mediū, cochlearia duo exugēda sunt,
 elota prius Rosacea. Mēsa postrema pro
 Bellarijs esto, uel nudū, uel Saccharo te-
 ctum semen Coriādri, aut panis tostus, ea-
 lege ut nihil post bibatur. Tertia die præ-
 ter memorata cibaria, ut indulgentius pau-
 lo accipiātur, ac uis corporis redintegre-
 tur, spiritusq; in eorū qui sunt dilapsi lo-
 cum, sufficiantur: pullorum pedes, alasq;
 summas arrodere, ac Galli iuuenis testicu-
 los comesse, & carnis succū ac uinū bibe-
 re permitto. Modus quo carnis succū eli-
 cimus, apud Auic. est, cap. de curatiōe tor-
 minum, ac doloris Coli. Appetentia dādæ:

N.

e aussa, cibus acidis perpetuo condiendus,
 ut aqua Rosacea, & Aceto. Quarto die
 glaciatur ius præter superiora cum panis
 frustulo, uelut auctario quodam, præbeo aci-
 dum, ut appetentia semper efficiatur. Glaciatur
 ius fit è carne Perdici, Pulli, auicularum,
 quæ pedicis & aucupio decipiuntur, cum
 pauxillulo Cinamomi, Caryophyllorum,
 Zingiberis, Croci, quæ integra sunt inijci-
 da, non pistillo comminuenda: 4 seminib. fri-
 gidis, ac Cydoniorum, & Psyllij, Aceto, &
 Omphacio. Quinto die pariter ac sexto,
 usque ad septimum nihil immutandum, nisi for-
 te pulpam alæ, uel Pulli, uel Perdici minu-
 tim incisam, sed parcè admodum exhibeas.
 Hanc progressionem in uictu finiendo sigil-
 latim, & ordine tradere placuit, ut intelli-
 gatur, tametsi pestilens morbus acutus sit,
 peculiarem tamen constituendi uictus mo-
 dum habere. In alijs enim ad statum usque è
 pleniore uictu, ad tenuiorem proceditur:
 Hic uero contra è tenuiore ad pleniorum.
 Bibenda decocta frigida, cum aliquo ex
 Syr

Syrupis acidis. Vinum ex agris sunt qui tam auide petant, ut cupiditate ac desiderio nonnunquam deficiat animus. Iis ego et faciem, et os, ut diluto uino abluant impero, quotidie: Die uero tertio, nunc dum prandent tantum semel et principio, nunc dum prandent ac coenat, uinum bibere permitto, album, pellucidum, subacerbum, suaue, quarta parte aquae decoctae, ac refrigeratae temperatum. Tanta egrorum cupiditati ex medicis nonnulli paulo durius se opponunt, uinumque peruicacius deposcentes ac efflagitantes obiurgant, et increpant, postulationi resistentes, nescij quantum appetentis naturae uis qua et belluae praeditae sunt, nos incitet, ac eorum det appetitus, quae utilia sunt: fugam uero ac declinationem monstret, eorum, quae nocent. Vini cupiditate aeger si non flagrat, uel si uinum alioqui gustanti amarum et insuaue sit, Cydoniorum, aut Punicorum succus bibendus, cum Iulep Rosaceo, uel aliquo alio ex acidis, quae supra retulimus. Aestus

febris si perurat, frigida aeger expleendus se
 torosus, bene habitus ac carnosus fuerit,
 nō macer, attenuatus, imbecillis: si natura
 frigidus uenter nō est: si nulla uiscerū
 Phlegmone, si aquam bibere consuetus.
 His enim conditionibus aquae danda po-
 testatem Gal. in Metho. facit. Nisdē quarta
 quoq; hora, dandum uel iusculū, uel iulep
 aliquod, uel instaurans Cardiacon: & si
 animo cadunt, uinum dilutū, cū offa panis
 assi, quo auxilio citissime, discedens ani-
 mus reuocatur, Gale. si fides est. Aegro ci-
 bato, duabus horis post, tuberculis admo-
 uenda, quae antea nos remedia praescripsi-
 mus. Vbi praeterierit dies septimus, extra
 periculū iam uita fuerit, ac Crisim aliquā
 natura commoueri, & absoluerit, abun-
 dantius aegris datur Pulli, Perdiciis auicu-
 larum, quas pedicæ dolis uenamur, elixa
 caro. Nam elixa in febribus magis quā
 assa conferunt. Hoedina, Hoedi intestina,
 acida iuscula, nisi aut inualidi nerui, aut
 pect

pectus angustius & astrictius fuerit. Tum enim acidorum noxa magna cura emendanda est. Cetera ut in Prophylactice nos diximus, constituenda. Carnem ego nullam uesperim cœna dandam esse plane censeo, tum quia in bilioso uentriculo, ac impuro nō recte coquitur, sed usta & magna corruptela deprauata, febriū ardores duplicat. Nō pura enim corpora, quanto magis aluntur, tanto magis ledūtur: Tū quia mora in uentriculo, somni diurnitate & caliditatis uehemētia, quæ tū magna est, caro putrescit ac uitiatur, & febribus incrementū adfert. Auenatū ergo, Amygdalatum, Ptisana danda potius, uel Malum, uel Pyrum, uel Cydonium coctū, in iusculis parata cucurbita, Lactuca, Portulaca, & si uentriculus admodū aestuat, Lactuca cocta, ac minutim cōcisa, eo modo cōdita quo Spinachia solēt, sed cū oleo paucissimo, quoniā facile oleū incenditur. Coquūtur Suis pedes, et Hœdi in aqua, & Aceti paululo, cū semimibus frigidis qua-

tuor minoribus, Psyllij, Cydoniorū, Papa-
 ueris, Cucurbita minutatim cōsecta, Oxa-
 lide, Omphacio. Iusculū hoc datur sorbē-
 dū cū panis tribus, uel quatuor offis, quæ
 post in cibo sumantur. Crebro alimentum
 offerēdū, sed exiguū semel, ut spiritus qui
 ab humore uenenato p̄petuo disturbātur,
 ac disiciūtur, æger recuperet: eorūq; ma-
 teriā nēpe sanguinē recentē naturæ bonū
 ac purū subministremus. Itaq; nō cōmittē-
 dum est, ut uel esuriāt ægri, uel sitiant. Os
 squalidius, & scabrū abluēdū aqua, Syru-
 pis, quos antea memorauimus, sitis satian-
 da. Pestilētis morbi grauissimū Symptoma
 est, quod Zonā uulgo nūcupant. Ea sic fit
 Pustule nōnūquā per febres pestilētes, fu-
 sca, nigra, liuida existūt, in partibus cor-
 poris à glādulis emissariorū seiūctis, ut in
 fœmore, tibia, capite, brachio, humeris,
 quarū feruore, et caliditate succi corporis
 attracti, glandulas in traiectione replent,
 et attolūt, unde Bubones fiunt atq; Carbū-
 culi. Ab ijs tāquam solidus quidā neruus,
 in

in partē uicinam distentam, ac ueluti conuulsione rigentem, producitur puta brachium uel tibiam, nunc rubens, nunc fuscus, nunc obscurior, nunc uirens, nūc Iridis colore, duos uel quatuor digitos latus. Huius summo qua desinit in emissarium, plerūq; tuberculum pestilens uisitur, altero uero extremo qua in propinquum mēbrum porrigitur carbunculus. Hoc scilicet malū uulgus Zonam cinctūm uel nominat, periculosum minus, cū hic tuberculo, illic Carbunculo terminatur, quā si tuberculum in capite solum emineat. Humores nāq; uitiosos, in artus, et extrema corporis procul à uisceribus & primarijs partibus, faustum est ablegari, uel multis, si res ita ferat, tuberculis. Sic enim principales partes, iniquo se leuant pondere, humoris uitiosi quo grauabantur. Sumpta est hæc appellatio à cinguli, uel cinctus similitudine. Qui hoc in morbo sūt, curātur uenæ sectiōe, purgatiōe, Theriaca, puluere electuarij de Bolo sūpto ex aqua Scabiosa.

et Rosacea. Tubercula irrigantur, decocto Chamæmeli, Anethi, Maluæ, Althææ, Meliloti. Pustulis quæ prorsus Carbunculi sunt, inijcitur uel Scabiosa trita, cū uitello oui ac Sale: uel emplastrum de Malis Punicis. Carbunculus qui in altero Zone capite feruet, aut nouacula, aut scalpello dirimitur: aut Hirudinibus laceratur. Postq; admouetur Cucurbitula. Imponitur qua sanguis manat, uitellus oui, cū Sale: In ambitu uero, quod repellat affluentes humores astringens medicamentū. Cætera Syrupis Cardiacis, cōditis, Epithemate refrigerate odoramētis, totū negociū cōficitur. Attēdendū huiusce mali duplicē esse, ac disparē materiā, tenuem alterā unde Carbūculus: pingue, & crassam alterā, unde fiūt tubercula. Aliud est & ægritudinis huius symptoma, sanguinis uel primo die uel sequ. excreatus, fissa uena, aut arteria, in pulmone seu mēbranis pectoris, ob Carbūculos innatos, aliāue tubercula, quæ si nō hiscāt mox occidunt: si dispescūtur, prorūpente
san

sanguine, uita expellunt. Quare in tantis angustijs malū quā sit perniciosum, uel me tacente quiuis intellexerit. Expuitur & nōnunquā sanguis, qui per uenas, & arterias integras ac illasas, uelut exudatione quadā, trāffluit: ut in Pleuritide, sorte quidem graui, sed quā superior minus periculosa. Dissiliūt in ijs uenæ, quorum pectus cōtractius: iusto plus adductū: uoracibus, gulosis, temulētis, uinosis, intēperāter uitā traducētibus, sanguine ob desuetā uenæ sectionē, redūdāte. Hic magnum esse præsidiū in Armenia Bolo quidā sentiūt, propterea quod siccet multū, adstringat, repellat introrsum, & patentes uenas cōglutinet, ac ferruminet. Illorum ego sententiā nō cōprobo. Quāuis enim Bolus Armenia cōmittat diductas oras uenarum, eoq; nomine usui sit, quia tamen corruptū sanguinē, in cor unde pellebatur regerit, efficitq; ne dirus & teter uapor exhalet, illā dare semper refugi, maxime post triduum cū multū uenenatus humor, in cordis iam

locū appulit. Quod uero Bolū Armeniā, scriptis suis Auic. laudauit, ad pestilentes morbos utilē, id quidem uerū est in Prophylactice, nō si pestis iam irruerit, uel situm auxiliij quidquam in ipsa sitū fuerit, requirēdū id p̄fecto est, ut antea diximus, primo triduo, quo & Theriacā multorū opinione solū usurpāda. Illa enim uenenū antrorsum propulsat, ipsi ut credunt, non foras educit. Quamobrē nec hanc, nec Bolū Armeniam supra tubercula extrinsecus admouēt: tametsi Bolo recte circūlini ea possint, ut astringentibus alijs medicamentis. In pestilentibus atq; adeo ceteris acutis, & quæ nihil intermittunt, ob ualentissimum calorē Theriaces nō pauci, usum extimescunt. Quam sapiēter ij uiderint. In febribus nō assiduis, eo die qui liber ac uacuus est ab interuētū febris, Theriacē oportune datā usum magnū habere ijdem existimāt: qđ nemo nō cōcesserit. In screatu sāguinis, cū nihil dissuadet, ac plenitudo est, ambæ quæ sūt ad malleolos uenæ secantur,

tur, aut quæ in brachio media est. Tantum sanguinis adimitur, vires quantum ferunt. Bibitur Iulep Rosaceum, Syrupus de Omphacio, Succo Citrij, uel Lemonij, ex aquis Cardiacis. Sanguis ne fluat, haud laborandum est, cum ijs, quæ ualidius astringunt: quin potius cū uenenatus sit, ut diffluat sumendum pro astringentibus: dāda quæ leuiter abstergant, ut aqua tepida, uel Ordei decoctum cum Saccharo, & quæ in Pleuritide, ut sputū facilius reddatur, præscribimus omnia: præsertim in secūdo illo genere Hæmoptoiseos. Est & quod in morbis pestilentibus usu uenire ego pluries obseruauī, aliud huiusmodi. Valentibus, robustisq; iuuenibus, febre pestilenti implicatis, sub ala in mirabilem modum glādula tumuit, mollis appresso digito cedens, nunc flaua, nunc liuida, nunc colore bono, ac nihil alieno, qualis est in partibus corporis dum bene ualēt. Doluit brachiū totum, iam inde à tumore usq; ad summos
digit

digitos. Die quarto recurſu humoris ad cor, & dolor ſe remiſit, & tumor ſubſedit. Medicis, ac ijs qui tum adfuerunt, bona omnia letáque augurantibus, cum interea pulſatio micatioq; arteriarum obtemiſceret, ac pulſus eſſet is quem Græci *αἰσχυρὸς* uocant: lotiumq; turbidum ut in ueterinis: ager quinto die, morte captus eſt. Hos in animo uoluebam, ac reputabam mecum, ſanari poſſe altius incifa gládula, qua ratione me auertit, agrorum ærumnoſus ſtatus, qui magnã certe miſericordiam habet. Cõſcientia præterea ipſa, quæ audaci nullo facinore bonos obſtrungi permittit. Curari quoq; poſſe ego ſperauit, multis alteq; demißis ſcarificationibus, deinde Cucurbitula impoſita, ſanguini multo eliciẽdo, qui uenenatus eſt, admotiſue Hirudinibus. Et tumor cum minuitur, reuocãdo humori, qui ad cor propeſerat Cucurbitulis affixis, alijsq; Epiſpaſticis. Nullis ne ſanguinis quidẽ miſſio profuit

fuit, augetur perpetuo tumore, usque dum nigris Exanthematibus corpore maculato, humoreque uenenato disperso in habitum corporis totius, naturae uitae aegri redderet. Nonnullis in hisce febribus os interius, et fauces extumuerunt nunc molli, saepius duro, alias molli primū tuberculo, deinde sensim obdurescēte, cum deglutiendi magna et molesta difficultate. Quibusdam id solū malū nō fuit, sed quod et Parotidas secū inueheret, toto collo in molē stupēdā, ac tumore elato. Hi sanguinē expuerunt, morbus aliquantulum cum foret progressus vi. die, uel x. partim eorū xiiii. uel xi. extremū uitae diē morte cōfecerunt. Idē curatiōis hic modus qui et in alijs tuberculis, sanguinis missio, purgatio Syrupi cardiaci, Epithemata, odores: idque si opē medicorū principio aeger implorauerit. Morbus enim si confirmatus est, cassa uanaque uniuersa remedia fuerint. In pestis lue saepe solent ea de quibus nuper meminimus, Exanthemata uaria coloribus, nunc atra, nunc liuida

figu

figuris diuersa, nunc lata, & diffusa, nunc uelut signata pūctis efflorescere: medicorū uulgus morbillos nominauit: prisci Latini Bouillas. Quibus annis pestis nos afflixit Septembri, & Augusto, quo maxime tempore solent apparere, propter æstatis antegressæ ardores, æstus & squalores illæ prodierunt, in adultis maiores, latiores, tenuiores: in pueris, ac infantibus, pauciores, ac spissiores: senescente pestilente feбри, per crises è bili natæ, quæ uidelicet æstate proxima, in hominum corporibus aggesta fuit. Conualuerunt quibus febris hoc modo finiit, præsertim medicorum auxilium si ad naturæ conatus accessit. Vt aut Bouillæ undequa; facilius erūpāt, ab aëre frigido, sūma cura ægri defendūtur: Coccineis pannis inuoluuntur: spōgijs duabus sat patulis & magnis, decocto Meliloti Chamæmeli, florū Stœchadis, et Rosmarini, madefactis, ac inter orbis ligneos duos expressis, sed adhuc calētibus, pectus, ac totidē spina dorsi fouetur.

Vbi

Vbi refrixerint, tolluntur, earumque loco inferuntur tepentes, alia. Tegitur pannis calfactis ea pars, quam fouit spongia: id fit nullo dum cibo sumpto, aut cum e uentriculo cibus descenderit horis propemodum singulis. Bibetur hoc decoctum, quod ad Exanthemata producenda mirifice ualet. Re. Caricarum, Lentium ana. nnc. i. fiat decoctum, quod cum puluisculo Laccae abluta, et Croci bibatur. Mirationem fortasse quibusdam fecerit, quod Octobri mense, horum Exanthematum ne uestigium quidem in febris, ac tuberculis pestilentibus, unquam fuerit, superioris cum aestatis squalor etiamnum duraret. Hoc nimirum pedit e diuersitate caussarum pestis. Hic enim superior, illic inferior potest magis effecienter: Alicubi utriusque potestas, equabilis est, pro conditione illorum corporum quae afficiuntur, et regionum situ, ac natura quae caussarum uim recipiunt. Toto quidem Octobri mense inferiores caussae uiguerunt, caelo multis imbribus pluuio, nebulis foetentibus,

p m

pingui humore, largo, & pigro: calore graui. Quare & pestilētes morbi id tēporis suborti, diuturniores, ac tutiores præcedentibus fuerunt: nec ut alijs perinde lethales. In his quidem tractandis morbis, sunt qui operã medici, ut inanem derideāt, quoniã uis mali, tam cita sit, tamq̃; abrupta, ut remedia quæuis eludat, testēq̃; huic fabulæ citant infaustū plerisq̃; hac ægritudine functis euentum. Iis nos respondeamus, multa sane haud opera dedita, malouē consilio, medicos ignaros, indoctos, & inexercitados, sed imprudētia, rerūq̃; ignoratiōe peccare: scientes uero ac doctos, tamen si pro cōditione sua munus officij præstent sedulò, non id tamen assequi semper, ut ægros è perdita ualetudine reuocent ad sanitatem. Quod enim uersiculo triuiali canitur, Non est in medico semper releuetur ut æger. Ceterùm ut inscitie medicorum nihil adblādiri uisum est, sic & eorū qui probri uniuersū medicorū ordinē insimulant, stoliditatem ego & amentiam ferre,

ferre, ac silentio transire non possum: qui
charissimam rerum omnium salutem, non
quidem medica disciplina timētis cōmit=
tant, non medicinā profitentibus, sed ani=
culis, præstigiatoribus, circulatoribus, sor=
tilegis etiam ac incantatoribus. Si quid er=
go secus cadat, quàm ij uelint, quaeso cur
se non potius accusent, ac secum ipsi ex=
postulent, quàm præter meritū hac medi=
cos aspergant infamia. Sed de his hæc te=
nus. Nunc quod dignū scitu est, præsertim
medicorū ijs qui morbi pestilētis impetus
auxilio suo retardaturi sunt, explicemus.
Id autem est, sanguis mittēdus, purgatioq;
an danda sit, in his morbis necne: Itemq;
an dormiēdum, ægris, pariter & uomēdū.
Auic. lib. 4. cap. de uenenis, omni studio ue=
nenum in corpore latens, foras euocādum
esse dixit: quòd si uerum est, nocent hæc
omnia, quibus, ut idem ipse ibidem sensit,
uenenum introrsum pellitur. Præterea lib.
i. Aphoris. Hippocrates scripsit, sequendā
esse naturam, humoresq; nostri corporis

illò cōuertendos, quò ipsa nititur deduce-
 re. At uerò quādoquidem illa tumoribus
 excitatis, Carbunculis expulsis, profusis
 Exanthematibus, prauos humores foras
 eijcere conatur, idq; sibi tētari prae se fert,
 cur somno, uomitione, Pharmaco, Apo-
 crousticis, uenæ sectione, introrsū humo-
 res, ut antea dictū, cōpellētibus, naturæ me-
 dicus obluētetur. At si remedia hæc negli-
 gimus, quæ Rasis, Aui. & uno uerbo cete-
 ri oēs, prodiderūt, quibus tādē auxilijs pe-
 stilētiae furor cōpescetur? ut in rebus cate-
 ris, sic & in hac medēdi ratiōe, tēporis oc-
 casio diligēter est cōsyderāda. Nā si hæc
 p̄ initia fiāt, priusq̄ multū humor in uene-
 nū deprauetur, & in cor meauerit, salutem
 plane reddūt: Alias uero nostris ut ratio-
 nibus supra cōfirmatū est, exitio sūt. Ali-
 ter quidē hoc distinxit Ioānes Iacobus, me-
 dicus æuo nostro clarissimus, & amplissi-
 mus, ex doctrinaq; nobilis. Is. n. sic putauit
 uenenū aliud in cor spōte cōcedere, quale
 est quod uel morsu, uel pūctura iaculātur
 feræ:

feræ: aliud inde secedere, quale est uicio-
 sus humor, unde Carbūculus enascitur. In
 hoc, uenenatā esse partē eā solā quā extra
 uenas reijcit natura in Carbūculi materiā.
 Et proinde hic tūdendā esse uenā, maxime
 primo triduo, ne portiūcula ueneni è qua
 genitus est Carbūculus, totus reliquus san-
 guis inficiatur. In ferarū uenenis, quæ re-
 cta in cor irrepūt, id nō esse faciūdū: quo-
 niā sāguinis missiōe, si Auic. audimus, uene-
 nū in cor protrudatur. Speciosa, bellaq;
 oratio, minime tñ ad ueritatē, directā. Pri-
 mū enim, pace tāti uiri dixerim, quasi ue-
 rū, quodq; donēt omnes, ea sumit, uenenū
 esse, quod à corde recedat: cū ea sit natura
 ueneni cuiusuis, ut potissimū cor appetat:
 deinde quod esse dissimile, is iudicat, omni-
 no simile est. Nā et in Carbūculo, et in be-
 stiarū ueneno, sāguis principio uenis ab-
 strusus purus est, ueneni uero extra uenas
 paululū, quo sanguis uniuersus ni obsistas
 posterius corrūpatur, cordisq; robur uita-
 le capiat detrimētū, ac labefiat. Diuersum

id quidem est, quod uirus à bestijs inditum eadem potestate uenenum semper est, non item uiciosus humor, quem foras amādat natura Is enim dum extrinsecus putret, ac succenditur, fit magis uenenatus. Qui autē sic efferbuit, nulla unquā resignata uena exhauritur, cū humor qui uenis semel excidit, in eas se nūquā post recipiat. Quod igitur ex hac disputatione, in summā concludimus, cum adhuc fluit humor alienus, necdū cessauit à natura incitata defluxio, & qui extra uenas in Carbūculū uel tubercula cetera humor accumulatus est, nōdū putruit, ac in uenenū atrox trāsijt, sanguis rite detrahitur, ea legis obseruatione, quā nos antea sanximus. Neque uero ut apud quasdā gētes more cōparatū est, quæ prehensis utrinq; brachijs spaciādo, & inambulādo uigilare cogūt, adhibitis tympanis ac tibijs, ut strepitu dormitātes expergefaciāt, egri per triduū in Carbūculis sōno arcēdi sunt. Nā quibus egre nihil est, ij tā lōga uigilia, si cōficiūtur, quāto magis, qui

qui morbo laborāt, præsertim uiribus ma-
 li uehemētia iam prostratis. Hos mediusfi-
 dius si nullo somni leuamento recreentur,
 perire ac opprimi necessum fuerit. Quo-
 circa illos nō nihil dormire quotidie, do-
 nec triduum uel quatrimum abierit, puta
 duabus horis, uel tribus, concedendum: nō
 autem somno sepeliri, nec diutius adquie-
 scere. Itaq; sistendus prope illos fuerit,
 qui expergat, uel stertentes somnōque
 fruētes otiosius, uel manibus pedibusq;
 refrigeratos. Hoc enim defectum animi si-
 gnificat, instātemq; mortem, ni suscitetur.
 Qui ijs assistet singulari uigilantia: id ser-
 uato, ne somni dulcedine inescati, perpetuo
 dormiāt. De uomitiōe sic habendū, toto bi-
 duo eā iuuare, præsertim in corporis ple-
 nitudine, ut quod in uētriculo superuacuū
 natat, foras elidatur, minimeq; traducatur
 in uenas. Eadē profuerit, & si qui uene-
 ni haustū, bibitū, deuoratū fuerit, cū uene-
 nū è uētriculo nōdū excesserit, ac nōdū in
 cor impressiōne dederit: ubi uerò nulla ple-

nitudo est, aluum Clystere laxari, quã uo-
 mitiones ciere. præstiterit: & quod super-
 est, omiſſa uena ſeſtione, ac Theriace &
 Armenia Bolo, inſtaurãtibuſ, & Cardia-
 cis Syrupis datis, mollientibuſ, & quæ le-
 uiter diſcutiunt Epithematibuſ foras pra-
 uum humorem elicere. Verum enim uero
 quando toties, noſtro ſermone uerſata eſt
 mētio ueneni peſtilētis, quod in febribus,
 Carbūculis, ac tuberculis ſubeſt, quale ue-
 nenū id ſit, nō præter rem fuerit explanaf-
 ſe, cum uenenorū multiplex ſit diuerſitas,
 qua parum intellecta, & explicata, minus
 peruia, claraq; minus tota res futura ſit. Ve-
 nenū ſic Auic. mediciq; ueteres diſpertiu-
 tur, aliud ut ſit propria peculiariq; natura
 uenenū, aliud ut ſolis qualitatibus. Quod
 eſt prioris generis, obiectu ſuo nec. at ſta-
 tim, ac omnibus æquabiliter neceſſitatem
 mortis affert. ut Aui. expoſui libr. 4. Haud
 uero tale peſtilentiū morborū uenenū eſſe
 inde cōijcias, quod magna ex parte, citius
 quã die i i i. v. vii. nō interimat. Aliquos
 enim

enim primo etiã die, uel altero, nos expi-
 rasse memoria retinemus: idq; uel propter
 humoris copiam, quo natiuus calor extin-
 ctus est: uel imbecillitatem summã uirium,
 quæ morbi principio percussæ repētē sūt:
 uel quoniã ab offensa cordis initium mali
 profectum est. Adde quod & nullã interi-
 tus necessitatē, pestis lucis nobis imponit,
 cū, in tempore medicus si occurrat sup-
 petias, multi ex hac ualetudine prorsum
 emergāt. Cū ergo pestiferū uenenū qua-
 litate sola uenenum sit, restat declarādum
 quibūsnã qualitatibus in calamitatem, ac
 perniciem nos trahat: calidis scilicet, qui-
 bus erodit, putrefacit, exest, ulcerat. Qua-
 propter Auicennas Carbunculos, ac tumo-
 res pestilētes, si eo usq; uitæ usurã deus lar-
 giatur, in Gãgrænas, Sphacelos, ac iudio-
 uēus tandem exire testatus est. Vnde certe
 planū fit, uictum hic mandandum esse, qui
 humectet, ac refrigeret, ægrosq; nutriēdos
 iusculis carniū, in quibus frigida maio-
 ra quatuor semina, Ordeū, Omphacium,

Oxalis, coxerint: quæ etiã Auicennas lib. 4. sumpto Arsenico, Calcæue sorbenda esse statuit. His solis, & offis intinctis, ac immaceratis, ad septimum diem, ægri sustinendi sunt. Aliquanto liberalius ij nutrietur, si rodere Hœdi pedes, summamq; pulli alam, & crura in prandium tu permittas: cenãq; Malo cocto uel Cydonio, uel Pyro facias auctiorẽ. Iuscula perdicibus, auiculis mōtanis, & alijs delicatioribus cibus præponantur, quoniã ob liquiditatem ad intimos recessus corporis, facile traiciunt: quod Hippocrates innuit Apho. undecimo. lib. 2. Cœnaturis carne prorsus abstimendum est. Viribus iam ualde fessis, quod & in prandio hic conceditur, nēpe sese ut oblectent, rodēdis alis, uel cruribus Pulli, uel Hœdi pedibus: aut ut glaciato iusculo sensim delingendo moueāt appetentiam sibi. Cōgrua quoque sunt, ut medicamenta, quæ refrigerant, & humectant omnia: acida præsertim danda sæpiusculè
 uel

uel iuscula, uel instauratia Cardiacæ. Definiendus modus è uiribus ægri. Nunquam uenæ per inediatam uacuandæ, inaniendæq; sunt. Nã quæ intra sunt, quãdoquidem, arcent ea quæ appellunt extrinsecus, ut Aui-cennas. lib. 4. scripsit, uenis contenti succi, & uenenatis humoribus, & aëri uitioso præcludunt ac obstruunt aditus.

De variis pestilentis febris Symptomatibus, & eorum remediis.

DE Symptomatibus pestilentis febris, disserturo, absurdum nõ fuerit huius quæstionis principio, quidnam sit pestilens febris, quidue hoc uocabulo significemus, ostendere. Sic enim patefacta magis fuerint, quæ accedunt illi Symptomata. Febrẽ nos pestilentem uocamus, calorem intemperatum in humoribus, magis & magis ob putredinem morbo progrediente uenenatis exardescẽtẽ, à corde, uel in cor profectũ, quo primũ omnium cor æstuas, in uniuersum corpus ardorem dispergit naturæ

ledentem actiones. Absoluta perfectaꝗq;
hæc definitio uidetur, neq; manca neq; re-
dundans, singula si examinaueris. Harum
quædã est diaria, quædã in humoribus ac-
cēsa. Secūdi generis alia perennis, alia quæ
se intermittat. Pestilentem enim cōplexu
tenere unūquodq; harū genus, è capite su-
periori perspicuū est. Ob putredinē mor-
bo progrediēte, humores fieri magis uene-
natos dixi, quoniã primo die uel sequenti
ctiã ij paululū uitiati incussa caussa supe-
riore, ac impressa, in uenenū atrocius con-
uertūtur. Pestilentiū febrīū cōtinuarū, per-
quã acutæ, die quarto: ualde acutæ, die se-
ptimo: Celeres quidē, sed nō insigniter acu-
tæ, decimo quarto finiūt. Humor in quo fe-
bris cōcipitur, aut est in cordis sinibus, aut
in magnis uenis, & arterijs: qua situs di-
uersitate fit, ut uel cōtinēter, uel interuallis
certis, grauis qui febrem cōmittit uapor,
in domiciliū cordis subuolet. Hoc ergo in-
ter pestilentē ac nō pestilentē febrē, inter-
est, quòd humore uenenato pestilens, non
uenenato quæ minimè pestilens est fouea-

cur. Hoc uerò perpetua, differt ab intermit-
tente, quod incendium perpetuæ intra ue-
nas sit cordi proximū, ac nonnunquam in
ipso corde, qua rerum cōditione sæpe ani-
mus deficit, & cor intremiscit, & subita
mors abripit. Diuersum præterea hoc est
inter acutas cæteras, & pestilentes, quod
cūm periculosa sint acuta, omnes, ut Aph.
19. lib. 2. Hippocrates uoluit, lethalis sit pe-
stilens, nedum uiolenta, ob humoris in quo
succenditur aduersissimam naturæ quali-
tatem, ni sedulitate ac opera medici tam se-
uo malo resistatur. Cor omnium primum
humore uenenato incalescere, definitio
proposuit, quoniam uenenatum id demum
est, quo perniciosè offendi cor potest. Fe-
bris uerò tum procreatur, cūm uenenatus
humor ardore deflagrans, æstum & flam-
mam in cordis sedem pertulit. Nec teme-
re unquam febris pestilens, citra tubercu-
la, Carbūculos, Exanthemata, nos inuasit:
Aliæ uerò nihil horū secū adportant. Por-
rò autem febris pestilentis hæc curatio
est.

est. Aluus si tardior est, Clystere deijcitur, Cibus uentriculū si grauat is uel excutitur uomitione, uel inedia coquitur. Post si priuata corporis natura id exigat, sanguis mittitur. Sin non requirit, purgatio datur, non expectata humoris cōcoctione, ut Hippocrates Aphoris. 10. lib. 4. præcepit. Confe-
stim enim si pellendus humor est, qui huc illuc prouoluitur, ac irrumpit, nec unquā tumultuari cessat, turgentem ac furentem medici uocant, quanto magis uenenatus, cuius breui etiam mora in corpore, ac exigua copia, detrimentū nos magnum facimus? Hic, qui Syrupi præscribuntur, nō ut in cæteris morbis, coquendi id. est attenuādi, incidendi, liquādi, ac fundendi humoris gratia, sed feruoris sedādi caussa, imperātur: nisi & hanc rationem, ut Galenus in arte parua, ad cōcoctionē reuocaueris. Cōferunt Syrupus ex Omphacio Leimonijs, succo Citrij, acidus, è Cydonijs, è baccis Oxyachātes, è Berberis: Itēq; Oxysaccha-

ra dāda. Mox post Syrupos cōdita: Odo=
 res prābendi, Epithemata prāscribenda.
 Bibendus ex aqua Scabiosa, Oxalidis, Ar=
 buti, unus ex Trochiscis de Caphura: cum
 puluisculo diamargariti frigidi, & Tria=
 santali. Ex iisdē Trochiscis formātur mi=
 nuti globuli nouem uel etiam plures, ac in=
 aurantur, & deglutiūtur. Iis qui potiones
 fastidiūt, his ego pilulis, subueni, Rec. Tro=
 chiscorū de Caphura, de Succino, de Spo=
 dio, de Terra Lemnia, & diacorallou, ana
 un. ꝑ. pulueris Triasantali drac. 3. pulueris
 diarhodon Abb. & diamarg. frigi. ana dr.
 1. Syrupi ex Omphacio, uel Oxalide, quod
 sufficit: figuretur globus, de quo sumat
 quotidie. hoc enim remediū, cor roborat:
 sitim lenit: & si quod aliud eximia spe fer=
 meq; explorata cōsolatur, ac morbi toto
 decursu ualet. Theriacā multi addunt, &
 rectē quidem, per initia: Morbi uerò ac=
 cumentis, & uigore, iusto calidior ea fue=
 rit. Adijciūt quidā cōseruam Rosarū, Bu=
 glossi,

glossi, Oxalidis idq; bona ratioe. Ego equi-
dem nõ has tatum, sed & corticẽ Citri cõ-
ditũ Saccharo, in uentriculis frigidis pro-
bo. Trochiscorum è Caphura singularis
usus est, in tabidis etiã febribus cõmendan-
dus. Alius segnior nõ catharticis, ualidis,
sed aut Syrupo uiolato, aut molliente Cly-
stere, ducenda est. Acrius enim laceßita, in
dysenterias, & diarrhoeas graues, ac diffi-
ciles prorũpit. Quapropter errãt, qui in
clysterum decoctis Hierã picrã, diaphœni-
con, Benedictam, & ualentia huiusmodi
pharmaca, dissoluunt, extra modum calfa-
ciẽtia, ualẽtiusq; humores extorquẽtia, ac
in ulcerationes intestinorũ & letũ præci-
pitantia. Enimuerò utilius fuerit, refrige-
rãtiũ herbarũ succos cũ Tryphera Sarrã-
cenica Clysteribus admiscere, uel eos hac
proxsus formula parãdos curare. Reci. 4.
herbarũ emollientiũ, Scabiose, & Oxalia-
dis, ana m. ʒ. quatuor seminũ frigidorũ ma-
iorũ, ana drach. 2. Ordei p. ʒ. Pruna. ʒ. 10. fiat
decoctio, cui adde succi Betæ, Lactuce, et
Buglossi.

Buglossi, añ. un. 2. Cassia, uel Triphera Sa-
 racenica, un. i. olei uiolati unc. 2. fiat Cly-
 ster. Ventriculi doloribus inde natis quod
 bilis stomachũ uellicet, ac lancinet, appetē-
 tięq; lāguēti nos sic opitulamur. Re. Ros.
 rubrarũ siccarũ, p. 4. pulueris foliorũ Mē-
 the, Absynthij, Mellissophylli, corticis Ci-
 tri, Coriādri, añ. dr. i. omniũ Santalorũ, Co-
 ralli, Mastiches, Caryophyllorũ, Maceris
 añ. drac. β. Caphura. scr. i. cōtundātur o-
 mnia, sed leuiter: includātur sacco ad for-
 mā scuti consuto, qui irroretur aqua Ros.
 Caphur. admoueat̃ uētriculo, nisi forte
 eger sudauerit. Ad idē uētricus Sātali-
 cerato inūgitur. Immoderate uomitiones
 sistūtur, rigato cū spōgia uētriculo Aceto
 in quo Rosas Nucē, Cypressi, baccas Myr-
 ti, Gallas, Mastichē, Balauſtia, Malicoriũ
 decoxeris, et cætera quæ impetus uētrici
 ad uomitiones effusi cohibent. Irritatur ap-
 petentia, condimento è succo Cydoniorũ,
 Oxalidis, Punicorũ, & tantulo Cinamo-
 mi, confecto. Sudor impetratur, cutisq;
 spiramenta repāduntur, mollibus Spōgijs

duabus immersis, decocto Chamæmeli,
 Meliloti, florū Libanotidis, Stœchadis, ac
 Rosarū obditis alis, & crebrò immutatis,
 sudore donec affluant. Cibus esto Gallinæ
 iusculū, in quo decoxeris. 4. semina frigi-
 da maiora, cū Omphacio, Cucurbitæ, &
 Oxalidis, succoq; Croci paululo, maximè
 si animi deliquiū, uel tremor cordis immi-
 nere uideatur. Quibus cor palpitauit, eorū
 iuscula, uel diamargariti frigidi puluiscu-
 lo, uel Triasantali præter superiora con-
 dienda sunt. His & exhibere licet Malum
 Pyrū, Cydonium, cocta sub prunis: crura,
 uel extremas alas Gallinæ, quas arrodāt, è
 uiridi cōdimēto, quod accipit Omphaciū,
 succos Oxalidis, Leimonij, Arācij, Puni-
 ci, cū Cinamomi tantillo. Nihil in coenam
 carnis offeratur. Aeger cōtentus esto aut
 Lactuca, & Oxalide, uel cocta uel cruda,
 ex Aceto: aut glatiato iusculo, offa q; una,
 aut altera, eo madida: aut erosis Gallinæ
 cruribus, & summis alis, cū panis tribus
 quatuorue buccis, intinctis superiore cō-
 diment

dimento. Animi si defectus impendet, uel
 æger tabescit eius desiderio, uinum sed bo-
 nū, odoratū, lene, ualde dilutū, in prandiū
 bibatur, præserim à quinto die, aut si cri-
 sis quæpiam antegressa est: nullū in cœnā,
 nisi magna necessitas obuenerit, idq; quàm
 matutino dilutius. Manus, facies, os sæpius
 lauentur, aqua Rosarū, & Aceto, uel sola
 posca, præterquam, Crisim natura cum
 molitur. Abluātur quoq; pedes, ac crura,
 decocto tepido, Ros. Chamæmeli, Salicis,
 uitis, in ani uentriculo: quoniā hac lotio-
 ne, & somno ægri cōquiescunt, & sudore
 manāt. Vbi lauerint, ne perfrigeāt operiē-
 di sunt, ac molliter in lectulo reponendi.
 Criticis diebus, aut Criticorū nūcijs, qua-
 les sunt tertius, quintus, septimus, natura
 sudorē si nō effundat, uel si pigrius ac re-
 missius effundere nitatur, auxiliū medicī-
 tū adiungendū fuerit, sudorq; medicamen-
 tis exciendus. Tertio quidē die, si prorsus
 natura cesset, Crisimq; nullam ipsa susci-
 piat, uiribus nō ualde afflictis, ægroq; sat

patienter malū ferente, quintus expectan-
dus est, Et quia tum medicus progressum
morbi, ac naturā uidet apertius, Et quia è
cælestiū signorum, ac syderum conuersio-
ne, traiectione, ambitu, Criseos nulla tertio
die penitus occasio est. Etenim Luna cum
in proximū signū trāscurrit, exēplicausa,
in Taurū ex Ariete, nullus inter ea signa,
prospectus est, nulla uis eiusmodi qualis
ex astrorū collocatione, dispositione, con-
tuitu, ad nos pertinet: quamuis altera, uel
utraq; qualitate, ea dissideant, ut Aries à
Tauro, Taurus à Geminis. Sim die tertio,
circiter meridiem, facies rubet, undosæ au
plenæ micant arteriæ, nonnihilq; sudatur.
quæ omnia gliscentem sudorem, & appro-
pinqnantem significant, tum eliciendus is
est magnis spongijs duabus, imbutis deco-
cto florum Chamæmeli, Meliloti, Rosma-
rini, Stœchados, Hyssopi, Calamēti, Ori-
gani, Polij, singulo. Manipulorum trium.
Exprimuntur eæ, & ut calent dorso pecto-
riq; admouentur. Ea Crisis quam tertio
die

die natura inceperat, ut dictum proxime fuit, probabilis fit iactatiōe, quæ tertio quoq; die concitatur, potiusquam syderū impulsu. Quinto die nihil si natura mouerit, ac eadem omnia fuerint, quæ in tertio nos antea designauimus, nempe & tolerantiæ ægri facilis, & constans uirium firmitas, in septimum diem spes est sustinenda, Si uero quinto, ignauius, ac tardius, ipso desinēte die, natura paululum sudoris extundat, adiuuanda prorsus ea fuerit, quo pacto in tertio nos præcepimus, Et quia naturæ conatus imbecillior hoc efflagitat: Et quia diebus imparibus acuti morbi, plane recrudescunt, ac ingrauescunt, tamen si quinti diei principio, Luna ad id signum adeat, quod sextili conspectu non nihil beneuolo ac familiari, signum in quo primum morbus assilijt contuetur. Nisi uero placet morbum esse tum importuniorē, quòd ea signa qualitatibus pugnent inter se, ac dissentiant, præsertim ijs quas passiuas nuncupamus. Septimo die,

Si ut & superioribus fatiscat, læqueat, tor-
 peat naturæ uis, ei subsidio ueniendum:
 qua ratione antea nos exposuimus. Hoc
 meum consilium fuit, hæc mea prouiden-
 tia, in continua febre Cardinalis Albani,
 cuius prosperrimus successus, & uota
 mea & spem ita me dii ament, longe ui-
 cit. Die septimo si quid concoctionis iam
 ostenditur, non potest non fructuosa, &
 utilis esse opera medici, qui sudorem pro-
 uocat. Naturæ enim uel intentæ iam ope-
 ri se præbet adiutorē, uel si prorsus iners,
 ac deses munus suū defugit, illā ut officiū
 exequatur stimulat. Præterea, septimo die
 Luna eius signi spacia peragrat, quod nō
 solū qualitibus actiuis, & passiuis: uel si
 nō utrisq; saltē actiuis: quæ dissensio ma-
 ior est, & acerbior: sed etiam loco atque
 situ primo aduersarium sit: idq; aspectu
 quarto, odioso, maleuolo, & infenso pro-
 spiciat. Ex his scilicet rationibus, diligēs,
 & callidus rerū æstimator medicus, quā-
 do grauior aut leuior, quando latior, aut

tristior, quando celerior, aut serior, Crisis futura est, si hæc omnia secum deputet ac reuoluat, cogitatione anticipauerit. Hisce febribus, ut multis in locis antehac diximus, tremor cordis interuenire solitus est. Is uidelicet cordis, est quasi titubatio, ac uacillatio, seu tremula cōcussio. Hæc efficit quicquid cor lædit, offendit, ac debilitat, eiusq; actionē interrūpit, ac interturbat: idq; uel suo ipsius malo, ut et Græci loquuntur ἰδίως: uel διὰ συνπαθείας, si cum aliarum partiū malis afficitur, atq; uiolatur, quod in his febribus accidit. Vnā enim cū totius corporis ualetudine p̄ febres pestilētes, sicut Aui. prodidit, hæret in corde hæc iniuria. Malū hoc, uel cauemus, et depellimus, uel sanamus, & sedamus nō tantū edomita febre, sed & insuper Cardiacis, Epithematibus, odoribus instaurantibus. Quocirca uel odorādū p̄petuo quidquā est, ex ijs quæ supra memorauimus, uel urēdū, ac cremādū, ut eius uapore cubiculū et ædes suffiātur. Ad tremorē è qua-

uis caussa, hoc remediū quod in Rasis cō-
 tinēte legitur, singulare, ac efficax est. Re.
 Spodij drac. 2. omnium Santalorum, ana
 dra. 1. Rosarum dr. 6. Caphuræ scr. 1. Co
 riandi, dra. 3. florum Buglossi, dra. 2. semi
 nis Oxalidis, Citrij, Portulacæ, cucurbitæ,
 Ocymi, Melissophylli, foliorū Sampsucii,
 ana dra. 1. Succini, Margaritarum, Serici,
 crudi, Xyloaloes, añ. dra. ʒ. Myrobalano
 rū, flauarū unc. ʒ. lapidis Lazuli, drac. 1.
 baccarū, Oxyacanthæ, dra. 2. Boli Arme
 niæ, terræ Lemniæ, ana. dra. 2. Coralli rub.
 Maceris, Caryophyllorum, Spicæ Nardi,
 añ. dra. 1. Hæc omnia terantur in puluiscu
 lum, è quo dato dra. 1. cum iusculis, Rosa
 cea aqua uel Buglossi: succo Cydoniorū,
 Punicorū Buglossi: Aut in globulos forme
 tur, qui post inaurētur. Porro autē ut cor
 in ijs febribus intremiscit, sic & animus
 delinquit societate & cōmunionē quā ha
 bet cū reliquis membris, uexato corde, ac
 spiritu, ob uapores uenenatos, toto genere
 infestos, ex uniuerso corpore in ipsum cō
 spiran

spirantes: ut & uel cœli & aëris graui-
 tate, ac pestilentia, uel proiecti cadaueris
 foetore: uel caussa interiore, qualis est lum-
 bricorū in stomachū irruptio, halitusq;
 uenenati accessus, quem tubercula per ar-
 terias in cor extulerūt ac subdiderunt. Cu-
 ratur hoc malum sublata caussa odoribus
 frigidis, lotis manibus. Posca, ore consper-
 so Rosacea, Caphurata: & si aeger recu-
 bet in lintheis lineis, Rosis & Moscho fra-
 grantibus: id enim spiritus refocillat. Su-
 mitur crebrius puluisculus Diamarg fri-
 gidi, & electuarij de gemmis, è Rosacea
 Saccharata. Bibitur uinum crassius, &
 nonnihil asperum, ualde dilutum cum cibi
 quod satis est sūpserit. Sorbetur aqua car-
 nis cōdita Santalis, Moscho, Caryophyll.
 Cinamomo, Macere. Panis turunda succo
 Punicorū & Rosacea Moschata imbuta,
 exugitur. Adhibētur omnia cætera, quibus
 animū colligi, & cor exhilarari supra di-
 ximus. Harū quoq; febrium Symptomata
 sunt, & Asthma, & Pleuritis, quā Philo-

laus sputū sanguinis pestilens nominavit.
 Qua ratione his medendū sit, libro nostro
 de curandis morbis, exposuimus, capit. de
 pleuritide pestilēti. Lingūtur Penidia, Sac-
 charum candefactum, Diatragacanthū re-
 frigerās, succus Glycyrrhizæ, Syrupus de
 Zyziphis, Papauere, uiolatus. Mitigatur
 dolor, unguento resumptiuo, Dialthæas,
 oleo Chamæmelino, nūc hoc nūc illo, pro
 causarum uarietate. Calidius nihil dandū,
 febris ne augeat. Temperatis ac modera-
 tis omnibus, utēdum. Per has quoq; febres
 dispersa Exanthemata multis in corpore
 locis prodeunt, facilia curatu, si tertio,
 quinto, septimo, die extiterint; necubi ma-
 leficus humor retineatur, ab eōq; defensa
 ut uiscera sint, & prorūpenti exitus cōmo-
 dior pateat, bibēdū decoctū Lentis, Carica-
 rum, & Pulmonariæ, quā uulgo à maculis
 exanthemata referentibus uocauerūt l'her-
 be du Tac. Bibitur ramētum Monocero-
 tis, ex aqua Buglossi, Oxalidis, Arbuti,
 Spōgiæ decocto Chamæmeli, & florum
 Rosm

Rosmarini, madefactæ imponuntur. Pānis
 rubris æger uel coccineis inuoluitur. Spi-
 raculis, quibus pertusa cutis est recluden-
 dis, loco tepido, sic cōmorandum, ut nus-
 quā uentus aspiret, nusquā frigidior illaba-
 tur, quoad prauus humor totus, quod fere
 triduo fit, in Exanthemata cōsumptus sit,
 quo tēporis interuallo, nec frigida manus
 lauandæ, nec Aceto: nec aliud quidquā ni-
 si tepens sumēdū, sicut & decretorio quo-
 uis die, nihil extrinsecus admouendum, ni-
 hil intrinsecus sumendū quod tepesactum
 nō sit. Frigidis enim crassescit humor, qui
 solet in sudores liquefcere, actioq; naturæ
 sic interpellatur, quamuis iuuenibus to-
 rosis, robustis, ualētibus, carnosiss, aquam
 bibere consuefactis, eamq; postulantibus
 ac expetentibus, ijs ipsis diebus nuper ex-
 ceptis, frigidā potare concedamus, quod
 tamen non nisi magno iudicio, cautioneq;
 diligenti, & accurata indulgēdum est. In-
 tercidunt & his febribus παραφρενίτις, λή-
 ταρϑ, κάρϑ, defluxio, uel κατάρϑσις,

quibus auxiliamur, humoribus ualido cly-
 stere deorsum præcipitatis, & abstractis,
 uel glandibus uehementioribus, è Sapone
 solido, & Sale fossitio: frictionibus & re-
 ligationibus artuum: lotis cruribus, deco-
 cto Rosarũ, Meliloti, Chamæmeli: impo-
 sitis uirorũ testibus, foeminarũ mammis,
 sed circũspectè, ac prudenter, quæ & re
 ipsa & potestate frigida sint, quale hoc
 est. Rec. succi Solani, Sēperuiui, Hyoscya-
 mi, Aceti, añ. unc. β. Croci, opij añ. dr. ʒ. fiat
 unguētũ cū oleo Mādragorino. Coma tō-
 detur: detōsũ caput lauatur, & irrigatur
 decocto Rosarũ, foliorum Salicis, Ordei,
 Glaucij, calycũ Papaueris, florũ uiolæ, ac
 Nymphææ. additis in morbi uigore, Cha-
 mæmeli p. 3. Peruigilibus somnus cōcilia-
 tur, puluisculo seminis Papaueris immisso
 iusculis: aut illitis naribus, hoc unguēt. Re.
 olei Rosati, uiolati, è Nymphæa, & Man-
 dragora, ana. unci. ʒ. Opij scrup. ʒ. misce,
 fiat unguentũ, ungitur & frons unguento
 Populeo, cum Aceto Rosaceo. Hanc con-
 fectio

fectionem aeger odorator. Reci. Opij dra.
 1. Croci scrup. β. Rosarū, uiolearum Nym-
 phæ, omnium Santalorum, ana. dra. 1. te-
 rantur in puluisculum, quem uel lintheo-
 lo illigatum, uel mucco Tragacanthi ex-
 ceptum, & in globum figuratum aeger
 sæpius olfaciat. Per morbi uigorem Ver-
 uecis, Arietis, ouis pulmo, ut è pecude ma-
 ctata, & dilaniata calens auulsus est, fron-
 ti & syncipiti admouetur. Lauatur ca-
 put decocto Rosarum, Meliloti, Chamæ-
 meli, Stœchados, & Rosmarimi, ana. p. 3.
 Aeger ueste, ac stragulis probe contegen-
 dus, & contra frigiditatem aëris munien-
 dus, ne uenenatus uapor, animæ frigidioris
 occursum intro ad cor refugiat. frigidis quæ
 supra nos recensuimus, in defluxionibus,
 ac Catarrhis nõ temere audacterq; sōnus
 captāndus est. In Synanche, quæ has febres
 consequitur, hoc decocto, per initia, fau-
 ces colluuntur. Rec. Balaustiorū, acaciæ,
 Hypocystidos, Gallarū, malicorij, añ. un. 1.
 cū morbus increfcit, caricarū, passarū añ.

uncē

unc. i. β. Ordei. p. 4. fiat decoctum. reliqua
petenda sunt è nostro libro de curandis
morbis. cap. de Synache. Coli & eilei cru-
ciatus, qui nō nunquam has febres comittā-
tur, Clysteribus, glandibus, Cataplasmati-
bus impositis uentri, sacculis semine Lini,
uel fursure impletis, & tepida maceratis,
nisi febris hāc impediāt curationē, mulcen-
tur, ut & in libro nostro de curādis mor-
bis, latius nos persequuti fuimus. In Sopo-
re, uel Caro, obrutos nos sōno, & gros ex-
pergefācimus, & remedijs supra cōmemo-
ratis, et Aceti olfactu, & uoluptate αὐλῆτῶ
Citharistæ, Tibicinis, Musicorū, qui pla-
cidius & suauius cōcināt: & fabularum
ac historiarū narratione, quarū expositio
egro iucunda sit. In Strāguria quæ per has
febres cōtingit, decocto Meliloti, Chamæ-
meli, Maluæ, Althææ, Rosarū, florū Stœ-
cadis, & Rosmarini, fouentur pecten, su-
men, aqualiculus, perinaeō, pubes. Decocti
magma cū lintheolo iisdē partibus admo-
uetur. Pulex, Cimex, Asellus, in colem in-
dunt

dūtur, qui scalptu, pruritu & titillatione,
 uim expellentem laceffant. Bibitur aqua
 Melonum, Cucurbitæ, Halicacabi: Balneo
 aeger insidet. Remedia cætera, quæ nos ali
 bi scriptis mādauimus, testātur, nisi febris
 obstiterit. Aluus si profluit idq; per Cri
 seis accidat, minimè cohibēda est, nisi diu
 turniore, ac effreni purgatione, uires mi
 nuātur. Aliās uerò ut in curatiōe διαρροίας,
 λευτερίας, & δυσεντερίας, nos docuimus,
 retinenda, & astringenda. Qui lumbrici
 nostris in corporibus gignūtur, bilis ac ca
 lentiū humorū acrimonia & amarore fu
 gati, repūt in os uentriculi, et Cardialgias
 inferunt. Eos nos prius occidimus, deinde
 per aluū decutimus, ne si diutius in uentre
 restiterint, uenenato spiritu, cor afflent, et
 uerberēt. Necātur ij si febris est, & in pue
 ris, seminis Absynthij, Santonici, horas
 quatuor, & 20. in Aceto macerati, dra. i.
 & cochleari uno aquæ Portulacæ. In alijs
 Synapi trito & Aceto, diluto sumpto per
 triduum cōdimēti uice: Pilulis cōmunibus
 es

esu alliorū, si nec febris, nec aestas est: semi-
 ne Citrij, farina Lupinorū, ramētis cornu
 Cerui, succo Absynthij, Abrotoni, Centau-
 rij minoris. Quidā Mellis fauum in aqua
 Portulacæ, Graminis, & Absynthij deco-
 quunt cum semine Citrij, Santonici, Aloe,
 Absynthijq; succo, & decoctum bibendū
 dāt, præsertim, cū nulla febris est. Enecti
 hoc Clystere deturbatur. Re. foliorū Per-
 sicæ, Absynthij, Abrotoni, Cētaurij mino-
 ris, ana m. i. Lupinorū, un. i. seminis Citrij,
 et Sātonici, añ. dr. i. nucleorū Persicorum,
 unc. β. fiat decoctio, in colatura dissolue
 Hieræ Picræ, un. i. olei Amygdalarū ama-
 rarū, un. 2. fiat clyster. Paulo mitior, Cly-
 ster in febribus ad hunc modum edicitur.
 Rec. Ordei p. 2. seminis Citrij, & Sātoni-
 ci, pulueris, cōtra uermes, Malicorij, Ba-
 laustij, añ. un. i. fiat decoctio, in qua misce
 succi Aizoi minoris seu uermicularis, suc-
 ci foliorum Mali Persicæ, añ un. i. β. pul-
 ueris seminis Citri, Aloes, Tormentillæ
 añ. dr. i. fellis tauri, un. i. fiat Clyster. Ob-
 linun

linuntur uenter, & uentriculus, hoc unguento. Rec. farinae Ordei, pulueris Coriã dri, Aloes, Tormentillæ, Colocynthidis, ana unc. ß. fellis Tauri, unc. 1. succi Absynthij, foliorum Abrotoni, & Mali Persicæ, ana un. ß. olei Amygdalarum amararum, drac. 6. fiat unguentum. Prodest, & quod sequitur, Reci. pulueris contra, sem. Santonici, Citrij, nucleorum Cerasorum, & Persicorum, ana unc. ß. cornu Cerui, usti, Lupinorum ana dra. 3. Tormentillæ, dra. 2. radicis Tunici, dr. 1. ramentorum cornu Monocerotis, scr. 4. Sacchari Rosacei, quod sufficiat, fiat puluisculus: detur drachma una cum ouo sorbili, aut iusculis. Parantur Cataplasmata, è folijs Mali Persicæ, nucleis Persicorum, folijs Absynthij, & Abrotoni panèq; tosto, & in Aceto macerato, ac uentriculo imponuntur. Puluisculi descripti proximè unc. una coquitur in aquis Portulacæ, graminis, Absynthij, bibitur decoctum horis quatuor, anteaquã prandeatur. Victus imperandus, qua nulla Pit

la Pituita coaceruetur, calidus & siccus.
 Hactenus quæ ad rationem & curatio-
 nem, morborum omnium pestilentium in-
 quirendam, & explanandam pertinent,
 tractata sunt.

FINIS.

ERRATA ALIQUOT

ITA CASTIGANDA,

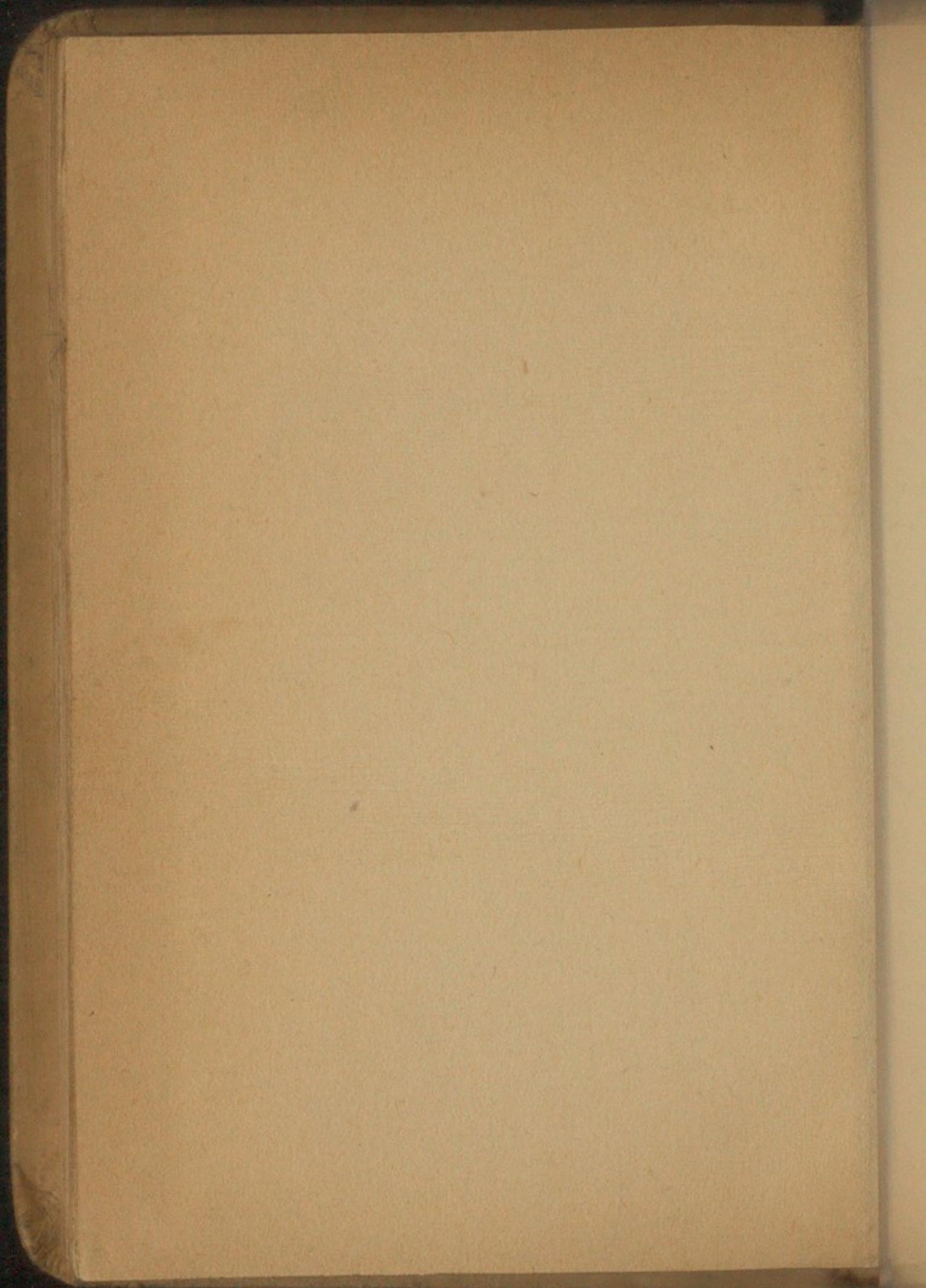
Page 67. linea 8: lege feriantur. 78. 4.
 afficitur. 86. 13. atque piscibus. 131. 17.
 multis. 138. 19. fœdat. 150. 15. anteeunt.
 154. 5. Cardiaca. 157. 15. quæ. 224. 7. Oxa-
 lidis succo, Crociq;.

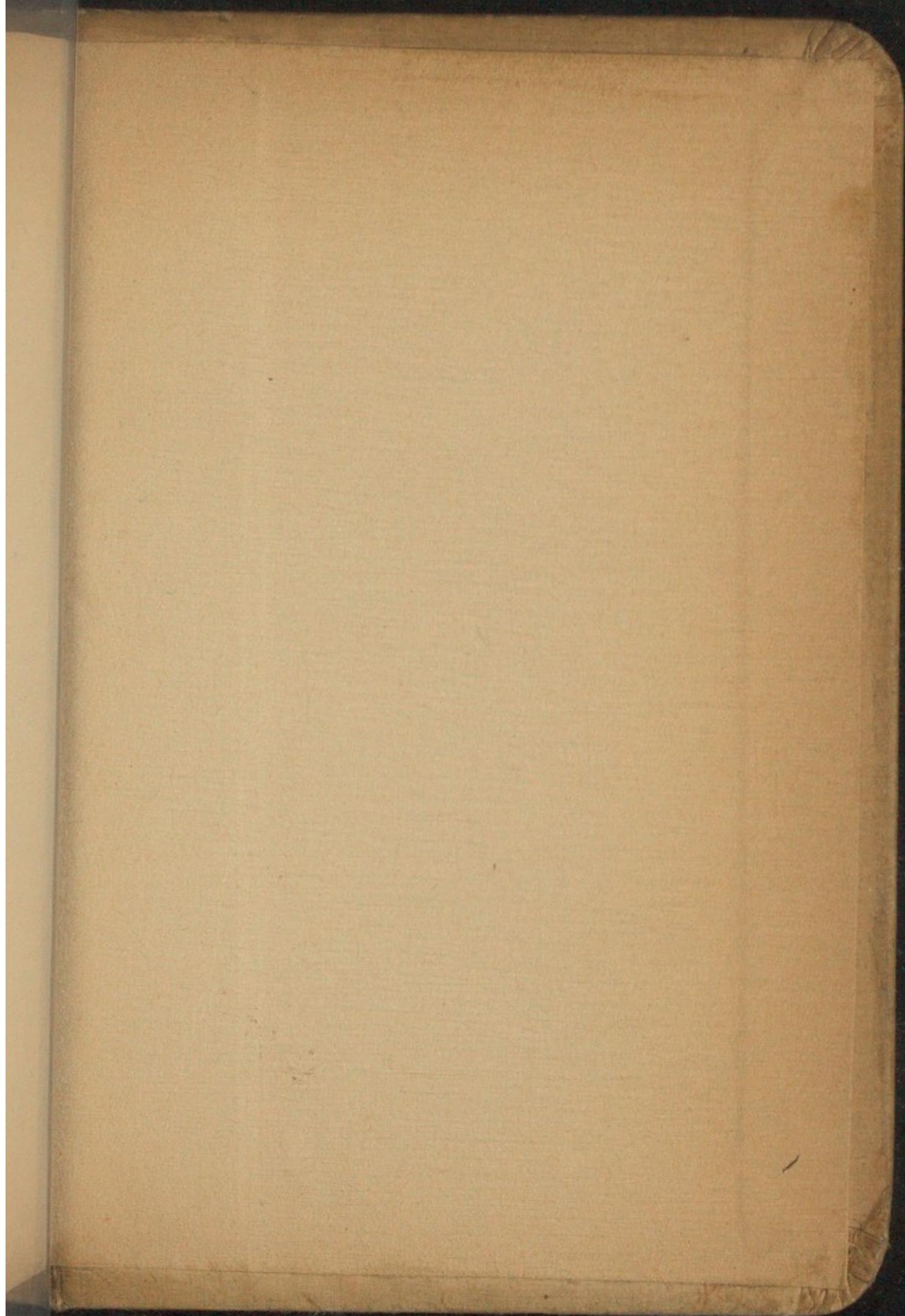
111.

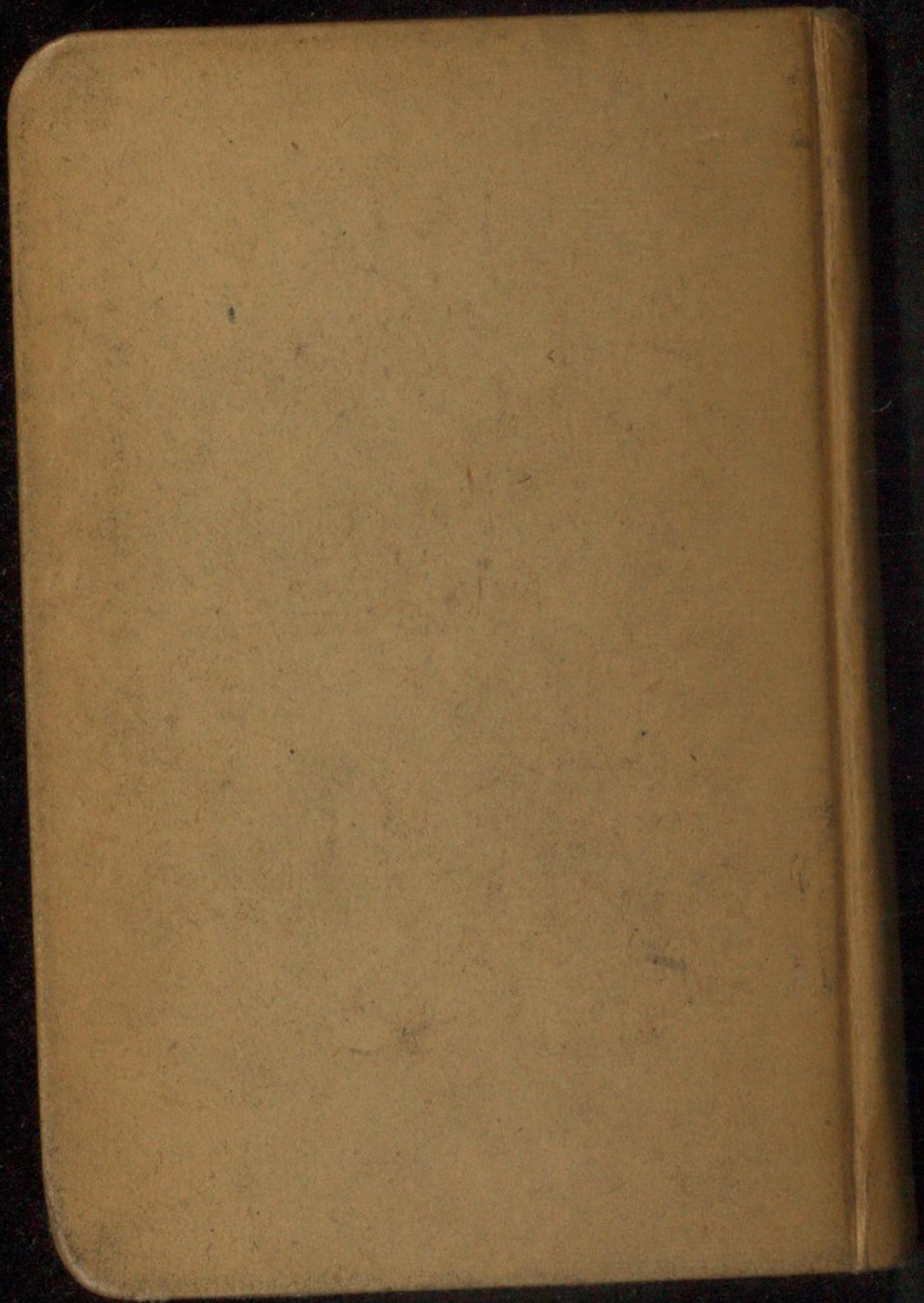
Et sic
curatio
entium in
peruenit,

OT

ii. 78. 4
6. 13. 17.
accunt.
Ora

1593

